

Стенографски дневник

НА

23. заседание

Вторник, 4 януари 1949 г.

Открито в 15 ч. 35 м.

Председателствувал подпредседателят д-р Георги Атанасов.

Секретари: Тодор Тихолов и Илия Радков.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.	Говорили: м-р проф. д-р Иван Стефанов . . .	Стр.
Съобщения:		Георги Михайлов Добрев . . .	357
Отпуски	357	Пеко Таков	368
Дневен ред:		Яни Янев	371
Законопроект за бюджета на Народната република		Христо Лилков	376
България за 1949 г. (Първо четене — разисквания)	357	Илия Радков	378
		Д-р Пенчо Костурков	380
		Дневен ред за следващото заседание	381

Председателствувал д-р Георги Атанасов: (Звъни) Пристъпват необходимото число народни представители. Откривам заседанието.

(Отсъствуват: д-р Александър Георгиев, Александър Ковачев, Ангел Бъчваров, Ангел Стоев, Андрей Михайлов, Андрей Пенев, Асен Чапкънов, Атанас Николов, Атанас Добревски, Билял Мурадов, Борис Николов, Васил И. Василев, Васил Караджов, Венера Клинчарова, Веселин Дашин, Вида Василева, Витко Иванов, Власи Власковски, Вълчо Цанков, Георги Данков, Георги Георгиев, Георги Григоров, Георги Генев, Георги Костов, Георги Даскалов, Горан Ангелов, Господин Гочев, Грую Папучиев, Дара Михайлова, Деню Попов, Димитър Димов, Димитър Райков, Димитър Греков, Димитър Котев, Димитър Панайотов, Димитър Стойков, Димо Костадинов, Диню Тодоров, Дойчо Чолаков, Доч. Шишков, Елена Гавраилова, Жейка Хардалова, Желю Тончев, Желязко Стефанов, Запрян Ташев, Иван Димитров, Иван Евтимов, Иван Попов, Иван Делев, Иван Ников, Иван Бешев, Иван Зурлов, Иван Масларов, Иван Пашов, Иван Кишмеров, Иван Мамирев, Иван Тодоров, Иван Чуков, Израел Майер, Илия Добрев, Исмаил Сарходжов, Йордан Попов, Йордан Костов, Кирил Христов, Коста Спасов, Костадин Велев, Крум Милапов, Крум Милушев, Лалю Ганчев, Любомир Казаков, Людмил Стоянов, Магда Димитрова, Марин Шиваров, Марин Маринов, Мата Тюркджиева, Никола Разлоганов, Никола Евтимов, Никола Минчев, Никола Палагачев, Никола Янев, Николай Друмев, Петко Пеев, Петър Бабаков, Петър Бомбов, Петър Запрянков, Петър Йовчев, Петър Ковачев, Петър Панайотов, Раденко Видински, Сава Дълбоков, Слав Баджаков, Стефан Готев, Спас Маринов, Спаска Воденичарска, Станка Христова, Стано Василев, Стела Благоева, Стефан Вакърджиев, Стефан Ковачев, Стойчо Рамков, Стойне Лисийски, Стоян Гюров, Тано Цолов, Тачо Даскалов, Тодор Атанасов, Тодор Живков, Тодор Янакиев, Хафуз Ибраим Генджев, Христо Пунев, Цанко Григоров, Цветан Гаджовски, Шакир Махмудов, Юсеин Шолев, Янко Димов, Янко Марков и Янко Комитов)

Бюрото на Великото народно събрание съобщава, че е разрешило отпуск на народните представители: Атанас Добревски — 4 дни, Атанас Николов — 4 дни, Васил Горалов — 3 дни, Георги Колев — 1 ден, д-р Димитър Ханджиев — 3 дни, Дончо Досев — 1 ден, Исмаил Сарходжов — 2 дена, Мустафа Юмеров — 2 дена, Никола Евтимов — 4 дни, Пенка Цветанова — 1 ден, Сотир Колев — 1 ден, Сребро Бабаков — 1 ден, Стоян Делчев — 1 ден, Тачо Даскалов — 3 дни, Хафуз Генджев — 4 дни, Шакир Пашов — 1 ден.

Народната представителка Станка Димитрова моли да ѝ се разреши 3 дни отпуск по болест. Същата досега е ползвала 30 дни отпуск. Ония народни представители, които са съгласни да ѝ се разреши исканият отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

(Влизат министрите начело с министър-председателя Георги Димитров, посрещнати със ставане на крака и бурни и продължителни ръкоплескания)

Пристъпваме към точка първа от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за бюджета на Народната република България за 1949 г.

Има думата др. министър на финансите.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: (От трибуната. Посрещнат с продължителни ръкоплескания) Драги другари и другари народни представители! Аз се радвам много, че мога да внеса от името на Правителството първия в историята на България единен бюджет на Народната република, който обхваща не само бюджета на държавата, но и множеството бюджети на околийските и общинските народни съвети. Изграждането на единния бюджет на Народната република стана възможно само благодарение на огромния напредък, който направи планирането на народното стопанство у нас през последните години.

Преди всичко самото определяне на основните задачи и на политико-икономическите цели, които се поставят за осъществяване от държавния народостопански план, е все по-конкретно и по-пълно благодарение на коренните революционни преобразования в нашата икономика на прага на изтеклата година. През 1948 г. се осъществи изместването на капиталистическата класа от всички командни постове на българското народно стопанство. Няма вече у нас нито едно едро предприятие, което да е в ръцете на частния капитал. Тъкмо затова през миналата година изпълнението на плана можа да направи най-голям напредък.

На първо място, при самото изработване на държавния народостопански план вече се достигна съгласуването на сложните и преплетени задачи и стремления както между отделните сектори на народното стопанство, така и между отделните предприятия и стопанства във всеки сектор.

На трето място, постигна се голям напредък в мобилизирането и организирането на силите и източниците, с които разполага нашият народ за изпълнението на плана. Изпълнението на плана стана вече една ежедневна задача на всички трудещи се и само вражеските и капиталистически остатъци в градовете и селата водят агитация, подриваща изпълнението на плана, и действуват в своята ежедневна работа за спъването на това изпълнение.

Тъкмо поради това, че планирането на народното стопанство беше вече хванало корени у нас преди началото на изтеклата година, основното преустройство на нашата икономика през 1948 г. стана не само без никакви сътресения, но и с разкриването на значителни възможности за по-целесъобразно използване на производствената мощност на предприятията. Въпреки големите затруднения, създадени напоследък от есенното и зимното засушаване, поради осъществения напредък в плановото стопанство можеше да се приложат нови методи в борбата за изпълнението на плана, каквито у нас не са прилагани по-рано.

Затрудненията в индустрията се изразиха в липсата на енергия, поради което в течение на няколко месеци вече значителен брой предприятия работят само по няколко дни в седмицата. Тези затруднения можаха отчасти да бъдат преодоляни чрез по-равномерното използване на енергията през денонощието със съответно подреждане на работата в отделните предприятия и с преместването на работници от едни предприятия в други и от едни градове в други.

В земеделието засушаването през последните месеци забави есенните посеви и на места попречи за изпълнението на посевния план. Поради по-успешното мобилизиране и организиране на силите засяването се проведе при условия, каквито по-рано са били считани от нас за непреодолими.

Няма съмнение, че ние не сме достигнали до пълното овладяване на това сложно дело, каквото представлява планирането на целокупното народно стопанство; няма съмнение, че в отделни проявления ние имаме доста незадоволителни резултати; няма съмнение, че има много недостатъци и слабости в планирането, които ще има тежърва да преодоляваме. Но също така несъмнено е, че е осъществяван голям напредък както в работата на върховния планов орган — Държавната планова комисия — така и в цялата система от планови органи във ведомствата и предприятията както в работната на отделните проблеми и особено на методологията на планирането, така също и в съгласуването на проблемите на отделните сектори на народното стопанство и съобразяването им с поставените задачи и цели за осъществяване.

Овладеването на народостопанското планиране представляваше и подготовка за изработване на първия у нас петгодишен народостопански план. Благодарение на осъществения напредък в тази област можа да се изработи своевременно грандиозният план за изграждането основите на социализма в България и да се разрешат многобройните и разнообразни задачи, които социалистическото строителство поставя пред всички органи на държавата и пред целия народ. Тъкмо защото се постигна овладяването на сложната система от проблемите на плановото стопанство, можа да се постигне и тяхното разработване по самите места, в които се извършва конкретното изпълнение на плана — отделните предприятия и ведомства.

Аз няма да се спирам нито върху данните на петгодишния стопански план, нито върху данните за изпълнението на двегодишния стопански план, което приключи на 31 декември миналата година, защото тия данни бяха осветлени достатъчно във връзка с разглеждане от Народното събрание на закона за петгодишния държавен народостопански план за развитие на Народната република България.

Успоредно и в крак с усъвършенстването на народостопанския план и като негова съставна част направи огромен напредък и бюджетното планиране. Изработването на бюджета вече изцяло се основава на народостопанския план. Но досегашното развитие на бюджетното планиране представлява в същност само една подготовка за изграждането на единния бюджет на Народната република като система от множество отделни бюджети на околните и общинските народни съвети, начело с бюджета на държавата.

През 1948 г. ние успяхме да премахнем всички отделни фондове и сметки, които разпокриваха даже и бюджета на държавата. Както ви е много добре известно от току-що гласувания закон за допълнителен бюджет за 1948 г., ние не можахме да осъществим единството дори на държавния бюджет: в началото на 1948 г. се гласува бюджетът на държавата, а в края на годината се гласува допълнителен бюджет към него.

Общинските бюджети въобще бяха останали извън общото единно бюджетно планиране, макар ръководството по изработването на общинските бюджети и контролът на тяхното изпълнение да преминаха в началото на 1948 г. към Министерството на финансите. Последното успя да се намеси в изработването на бюджетите само на 216 общини с по-големи бюджети. Но и при тези бюджети имаше по един и няколко допълнителни бюджети за един и същи общински съвет, за една и съща година. Аз имам даже впечатлението, че някои народни съвети изпитваха известно чувство на гордост, като съобщаваха, че гласуват втори, трети и четвърти допълнителен бюджет.

Сега е изграден единствен държавен бюджет, към който не се предвиждат до края на 1949 г. никакви допълнителни или извънредни бюджети. Предвиждат се постъпления от заеми, които ще се осъществят късно през годината, ако потребят за финансиране на стопанското строителство. В този единствен държавен бюджет на Народната република са включени също така единствените бюджети на 95 околийски народни съвети, на 7 градски народни съвети с ранг на околийски и на 2143 бюджети на общински народни съвети в градове и села.

Значителен напредък е достигнат и по същество на бюджетното планиране, което прониква все по-дълбоко в народостопанското планиране и се включва все по-здраво в него. Такива приходи на единния бюджет, каквито са печалбите от държавните предприятия и от необособената на самоиздръжка стопанска дейност, вече се свързват непосредствено с производствено-финансовите планове на съответните предприятия и ведомства. Посочените в бюджетите на държавата и на народните съвети постъпления от този вид се основават на конкретните планове на хилядите отделни предприятия. Но и постъпленията от данъци също така се основават напълно на изпълнението на плана в народното стопанство. Данъкът върху оборота, който представлява $\frac{3}{4}$ от всички данъчни постъпления, е заплануван точно според производствено-финансовите планове на съответните предприятия. Останалите данъчни постъпления също така са съобразени с онова, което се предвижда за осъществяване в народното стопанство. Въобще всички по-важни пера на приходния бюджет са повече или по-малко, но винаги достатъчно тясно свързани с един или други части на народостопанския план.

От друга страна и разходите, предвидени в бюджета, се обосновават от всички онова, което държавният народостопански план предвижда за осъществяване във връзка с развитието на стопанството и със здравето, културното, просветното и битовото обслужване на трудещите се в градовете и селата.

Особено ярко изпъква и от особено голямо народостопанско значение е пълното обосноваване на бюджета от народостопанския план в областта на капиталовложенията. Аз искам още тук да приведа три цифри, които показват в каква голяма сте-

пен капиталовложенията се свързват с бюджета. Докато през 1947 г. от бюджета се дадоха само 6.840.000.000 лв., в 1948 г. се дадоха 21.500.000.000 лв., без онези суми, които се включиха в бюджетите на местните народни съвети и които възлизат на няколко милиарда лева, а за 1949 г. се предвиждат 40 милиарда лева, които ще бъдат разходвани от единния бюджет на Народната република за капиталовложения.

Няма съмнение, че и в областта на бюджетното планиране има още много задачи, които ние не сме успели да разрешим. Има много неща, в които ние сме изостанали, и много други, в които проявяваме значителни недостатъци и слабости. Така например създаването на бюджетопроектите на народните съвети не можа да бъде подпомогнато достатъчно от Министерството на финансите и затова в тях сигурно има някои недостатъци и пропуски. Освен това не можа да се осъществи еднаквост в основните положения при изработване на бюджетите на народните съвети. Най-сетне, поради липса на достатъчни данни, не можа да се осъществи и достатъчна реалност на тези бюджети.

В бюджета на държавата има някои приходни и разходни параграфи, които не са достатъчно обосновани икономически и финансово. Общ недостатък за държавния и местните бюджети е недостатъчната връзка с производствено-финансовите планове на предприятията, които в голямата част от своята дейност са свързани най-тясно с бюджетите; в бюджета те отчитат не само данъка върху оборота, но и голямата част от печалбите си.

Трябва час по-скоро да се направи решителна стъпка напред за своевременното изработване на добре обосновани, реални във всяко отношение производствено-финансови планове, които да предвиждат пълното използване производствените възможности на предприятията.

Във връзка с това стои въпросът за уреждане и нормализиране на финансовото положение на предприятията. Някои от тях са в значително затруднение поради липсата на достатъчно оборотни средства и поради голямата задлъжнялост към банковата система. В тази област предстои да се направи колкото може по-скоро значителна стъпка напред към въвеждането на нормите за оборотните средства и за амортизационните отчисления, и то въз основа на правилно преценените основни средства.

Ние не сме стъпили още здраво на краката си и в кредитния план, но опитът на Българската народна банка от 1948 г. в областта на краткосрочното кредитиране, както и опитът на Българската инвестиционна банка в дългосрочното кредитиране, както и опитът във влогонабирането, осъществени през последните месеци, ни създават една здрава основа за овладяването и планирането на кредитното дело. Тежърва предстои да навлезем и в планирането на паричното обращение, което трябва да се поеме като една конкретна задача за разрешаване въз основа на усъвършенстването на кредитния план и на народостопанското планиране въобще.

Ние нямаме още задоволително планиране и на платежния баланс, чийто проблеми не са достатъчно разработени методически, но и тук напредъкът в планирането на външната търговия и на кредита ни поставят в положението да се заемем и с тази задача.

Позволете ми сега да премина към един кратък разбор на самия закон за бюджета за 1949 г.

Законът за бюджета на Народната република България за 1949 г. е съществено различен от закона за бюджета за 1948 г. Преди всичко липсват всички онези текстове, които представляваха преходни разпоредения, отнасящи се само за 1948 г. В законопроекта има само едно законоположение от еднократно значение: с чл. 4 се отменя законът за кооперативното изграждане на болнични заведения, като набраните средства се внасят на държавен приход и ликвидацията на сметките се предоставя на Българската инвестиционна банка.

Със закона за кооперативното изграждане на болнични заведения се целеше при обстановката на 1945 г. да се подсили набирането на средства за по-бързото изграждане на една задоволителна мрежа от болнични заведения, като се мобилизират усилено средствата на местните държавни органи и на населението. Възлаганите на този закон надежди се оправдаха само частично. От всичко набрани 904.000.000 лв. кръгло парични средства, от народа, от населението са събрани с думи и цифром 35.700.000 лв. Всичко останало е дошло от общинските бюджети. Ако в 1945 г. е могло още да се мисли, че ще се наберат допълнителни средства, като те се вземат от общинските бюджети, а не направо от държавния бюджет, в 1948 г. това нещо не може повече да се споделя. При сегашната обстановка съвсем нецелесъобразно е както по-нататъшното провеждане на този закон, така и съществуването на Съюза на кооперативните болници, създаден по силата на същия закон.

Не си струва тук, драги народни представители и народни председатели, да ви занимавам с подробностите относно онези извършения, които се получиха, на практика от възприемането на една народна инициатива от този вид. Във всеки случай в едно искам да ви уверя, че мероприятиято за кооперативно изграждане на болнични заведения — именно мобилизирането на труда и средствата на населението — трябва да бъде, разбира се, подето и развито много повече в бъдеще. Условия за това има, защото действително населението винаги се е отзовавало с готовност на всяко начинание за изграждане на здравни, родилни или детски домове и на всички други културни строежи както със своя труд и безплатен превоз, така и със своите материални средства.

Съществено ново принципно положение е включването в закона за бюджета на Народната република бюджетите на

народните съвети. Отсега нататък ние ще имаме единен бюджет на Народната република България, който ще дава пълна представа за набирането и разпределението на всички средства от страна на всички органи на държавата. Единният бюджет на Народната република обхваща, както вече изтъкнах, държавния бюджет — бюджетите на централните органи на държавната власт — и бюджетите на народните околйски и общински съвети като местни органи на единната държавна власт.

Съобразно с включването на бюджетите на народните съвети в единния бюджет на Народната република законопроектът за бюджета предвижда разпределението на приходите от някои общи приходоизточници между държавата и народните съвети. Както ви е известно, със закона за приходите и разходите на народните съвети някои приходоизточници се предоставиха изцяло на народните съвети.

В чл. 2 от законопроекта се предвиждат размерите на отчисленията от общите държавни приходоизточници за околйските и общинските народни съвети, както и заделянето от печалбите на предприятията, обособени на самоиздръжка. От най-важния приходоизточник на нашата данъчна система — данъка върху оборота — най-малко 3% се заделят за околйските народни съвети, а до 7% за общинските народни съвети. От данъка върху общия доход се заделят 60% за народните съвети. За общините с население до 10.000 души 25% от данъка върху общия доход остава за общинските народни съвети, а 35% — за съответния околйски народен съвет. За общините с население повече от 10.000 души остава само 10% от данъка върху общия доход, а 50% се заделят за съответния околйски народен съвет. Предвижда се общинските народни съвети да получават и 45% от плановата и 40% от свръхплановата печалба на предприятията към тях, обособени на самоиздръжка. Приравнените с околйски градски народни съвети получават от данъка върху общия доход: София — 35%, Бургас — 50% и останалите 4 големи градове — Пловдив, Варна, Русе и Стара Загора — 60%.

10% от плановата и свръхплановата печалба на предприятията към общинските народни съвети се внасят в приход на околйските народни съвети. С това участие на околйските народни съвети в печалбата на предприятията към общинските народни съвети се цели вкореняването на непосредствената заинтересуваност на околйските народни съвети в следенето работата на предприятията към общинските народни съвети. Народните съвети на големите градове с ранг на околия ще получават 55% от плановата и 50% от свръхплановата печалба на предприятията, които са към тях, тъй като те няма да отчисляват част от печалбата за други. Впрочеи и от данъка върху оборота тези съвети ще получат целите 10%, защото са едновременно и градски, и околйски народни съвети. Околйските народни съвети получават и 60% от данъка върху имотите, придобити по безвъзмезден начин, от военния данък, от данъка върху военновременните печалби и недоборите от други държавни данъци.

Този голям процент от изброените данъци в полза на околйските народни съвети е напълно уместен, тъй като се отнася до данъчни обекти от местно значение или до недобори от държавни данъци, за които ние искаме да създадем най-голям интерес от страна на околйските народни съвети да ги издирват и своевременно събират. Данъкът върху военновременните печалби е в ликвидация. Той е един данък, който вече не съществува за ново облагане и при него се касае само за остатъци от стари задължения на някои данъкоплатци. Една голяма част от тези данъкоплатци впрочеи са вече друго от това, което са били в миналото, те не са вече нито индустриалци, нито търговци на едро.

Околйските народни съвети получават още 20% от наемите, събирани от общинските народни съвети, и 50% от стойността на продажбите на различни имущества, извършвани от общинските народни съвети — пак с цел да се осъществи непосредствена заинтересуваност и контрол от страна на околйските народни съвети върху тия продажби на общинските народни съвети.

Друго ново положение се създава със законопроекта за бюджета за 1949 г. пак във връзка с включването с чл. 3 на бюджетите на народните съвети в единния бюджет на републиката. За да се постигне единство в разните общини и околии, дава се право на министъра на финансите да коригира цифрите в тарифите към бюджетите на общинските народни съвети, когато намери, че размерите на таксите в тия тарифи са преувеличени или прекалено ниски в сравнение с податните възможности на населението или с потребностите на народните съвети.

В миналото, пък и до последно време, някои общини определяха прекалено големи такси например за гъдарицина и за паша, тъй като нямаха други приходоизточници, с които да покриват своите разходи, докато общините, които разполагаха с други приходоизточници, определяха много ниско същите такси. Тук размерите биваха 10 и повече пъти по-големи в едни общини, отколкото в други. При изготвянето на бюджетопроектите за 1949 г. някои общински народни съвети, в желанието си да избегнат осъществяването на излишък, който съгласно закона за приходите и разходите на народните съвети трябва да бъде прехвърлен върху по-горестоящия бюджет, пристъпиха към едно неоправдано снижаване на някои такси. Всички тези и други подобни прекалености трябва да се отстранят, за да се създаде еднаквост в положението на населението от разните околии и общини, като се държи сметка за обективните възможности и потребности във всяка община и околия.

Законът за бюджета на държавата за 1949 г. предвижда, съгласно закона за бюджета и отчетността по бюджета,

да се одобри от Великото народно събрание приключването на бюджета на държавата за 1947 г. Затова с чл. 6 се одобрява приключването на бюджета за 1947 г. с приход 68.531.000.000 лв. кръгло и разход 67.841.000.000 лв. кръгло. Излишъкът от 690 милиона лева е прехвърлен на 1948 бюджетна година.

В същия член има разделение на приходите и разходите по редовния и извънредния бюджет. Това разделение не е било и не може да бъде нито научно обосновано, нито пък целесъобразно от организационна и техническа гледна точка. Все пак искам да отбележа, че докато приходите по извънредния бюджет през 1947 г. са били в размер на 13.862.000.000 лв. кръгло, разходите са достигнали 17.933.000.000 лв., или имало е недостиг по извънредния бюджет от 4.071.000.000 лв. кръгло, който недостиг е бил покрит с излишък по тъй наречения редовен бюджет. По същество разпорът на бюджета за 1947 г. биде направен преди една година в изложението ми пред Великото народно събрание по бюджета за 1948 г. и затова тук няма защо да се спирам върху него.

За последен път в закона за бюджета на републиката се предвижда одобряване от Народното събрание приключването на бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата. През 1948 г. тази дирекция вече не съществува като «автономно» държавно учреждение, а се преустрои в няколко предприятия, които се обособиха напълно на самоиздръжка. Между тези предприятия най-големите са: българските държавни железници, водните съобщения, вагонно-строителният завод «Георги Димитров» и др.

Някой би помислил, че с прекратяването на тази практика — да се гласуват бюджетите на Главната дирекция на железниците и пристанищата и да се одобрява приключването им от Народното събрание — се премахва или поне съществено ограничава общественият контрол върху такива предприятия, поставени в миналото в положението на полуучреждения. В същност обаче това съвсем не е така, защото вместо провеждания свързано недостатъчен, в голяма степен формален контрол с гласуването на бюджета и одобряването на неговото приключване няколко години по-късно, сега се провежда един много ефикасен контрол посредством производствено-финансовия план на всяко предприятие и неговото всестранно свързване с общия държавен народостопански план. Изпълнението на плана се проследява и контролира не един път в годината, а то не след изтичането на няколко години, а ежесечно, ежеседмично и дори ежедневно.

Наистина все още има стихийно увлечение у много ръководства на предприятия да надуват прекомерно своите щатове; все още много ръководства на предприятия не водят системно, упорито и непрестанно борба за намаляване на общите разходи и за снижаване себестойността на произвежданите от тях стоки или вършени услуги. Но несъмнено е, че плановото стопанство дава неизмеримо много повече възможности за един ефикасен контрол, отколкото старата система на бюджетно-бюрокраичен контрол.

През 1947 г. Главната дирекция на железниците и пристанищата е имала само редовни приходи и разходи. Една нищожна сума от 120.000 лв., остатък от миналото, е била разходвана по сметка на извънредния бюджет. При приходи 17.936.000.000 лв. кръгло, направени са били разходи за 16.711.000.000 лв. Излишъкът от 1.251.000.000 лв. е прехвърлен за 1948 г.

Тук, на това място в моето изложение, аз искам да дам една обща характеристика и за изпълнението на бюджета за 1948 г., като някои по-подробни данни за това изпълнение ще бъдат приведени във връзка с обосноваването на съответните приходи и разходи по бюджета за 1949 г. Трябва веднага да отбележа, че този обзор ще бъде направен въз основа на предварителни и приблизителни, непълни данни, тъй като точните данни за приключването на бюджета за 1948 г. ще бъдат готови по-късно.

Както ви е известно, гласуваният в началото на 1948 г. бюджет предвиждаше приходи на обща сума 70.500.000.000 лв. За единадесет месеца, от януари до ноември 1948 г., са постъпили 80.330.000.000 лв., а до 15 декември 1948 г. — 85.784.000.000 лв. По някои частични данни можем да съдим, че до края на годината общата сума на бюджетните постъпления ще достигне 95.000.000.000 лв. В сравнение с предвидения приход от 70.500.000.000 лв. това представлява повече от 36% превъзхождение. В действителност това не е изпълнение на бюджетния план в същия размер, а представлява изпълнение на цялостния бюджет на държавата, докато гласуваният в началото на 1948 г. бюджет представляваше само част от последния, който се допълни с гласувания от вас тази сутрин допълнителен бюджет на държавата за 1948 г. за 25.000.000.000 лв. кръгло.

С тези приходи от 95.000.000.000 лв. ще бъдат покрити всички разходи по държавния бюджет, включително и разходите на създадените през април 1948 г. околйски народни съвети и ще остане един излишък, макар сумата на бюджета на държавата за 1948 г., заедно с допълнителния бюджет, да съставлява 95.500.000.000 лв. Това ще стане затова, защото някои министерства не ще изразходват предвидените в бюджетите им кредити. Аз мога да кажа, че имам даже известни основания да смятам, че разходът през 1948 г. няма да достигне и сумата 92.500.000.000 лв.

В сравнение с приходите през 1947 г. по редовния и извънреден бюджети и по сметите в държавния бюджет по-късно фондове приходите през 1948 г. показват едно увеличение с точно 40%. Такова е увеличението и на разходите.

За съжаление ние не разполагаме с данни за изпълнението на бюджетите на общинските народни съвети през 1948 г. или за една значителна част от тях, за да можем да слобим изпълнението на единния държавен бюджет за 1948 г. В бъдеще ще имаме такива данни, понеже най-малко един път в тримесечието ние ще получаваме отчети на общинските и околийските народни съвети относно изпълнението на техните бюджети. Една много приблизителна преценка би ни дала приходи на общините през 1948 г. около 29.000.000.000 лв. и разходи — 27.000.000.000 лв. кръгло, а приходите и разходите на околийските народни съвети са включени в нашия държавен бюджет, понеже от държавния бюджет се делегираха кредити за издръжката на създадените през годината околийски народни съвети.

Въз основа на тази преценка за досегашните държавен и общински бюджети може да се заключи, че единният държавен бюджет за 1948 г. би съставлявал 121.500.000.000 лв. приходи и 119.000.000.000 лв. разходи.

Преди да премина към разбора на данните на самия бюджет за 1949 г., налага се да направя един бегъл преглед на промените, които станаха в устройството на държавния апарат, както и върху по-важните мероприятия на нашата финансова политика през изтеклата година.

Най-важната и съществена промяна в устройството на държавния апарат през изтеклата 1948 г. е несъмнено изграждането на народните съвети като местни органи на единната държавна власт и премахването на областите като поделения на централната държавна власт. Върху същността и значението на народните съвети не искам да се спирам, тъй като те бяха достатъчно разяснени при изработването и обсъждането на проекта на републиканската Димитровска конституция. Аз искам да се спра само върху два въпроса, изникнали при изграждането на народните съвети и при организирането на тяхната работа.

От една страна някои министерства изградиха районни служби, които имат поле на действие няколко околии. Така например Министерството на строежите и пътищата изгради районни служби, провеждащи публично-правния контрол върху строежите; Министерството на земеделието изгради районни служби за борба срещу nepřителите и вредителите на земеделските култури; Министерството на електрификацията изгради също така служби по своите електрификационни райони. Ще трябва в най-скоро време да се прецени внимателно целесъобразността и функциите на районните служби, за да могат да бъдат включени в състава и във функциите на народните съвети или да бъдат оставени да съществуват извън тях, но техните функции да бъдат съгласувани с функциите на народните съвети.

Ефрем Митев (к): Да не са прикрити областни служби?

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Не винаги това съвпада с рамките и границите на старите области.

От друга страна все още недостатъчно последователно се провежда от министерствата окончателното прехвърляне на съответните служби към народните съвети. Много министерства не можах да до края на 1948 г. да организират системното ръководство на съответните служби на народните съвети, както и проверката на тяхната работа. Тук-там се забелязва и стремлението да се пренебрегва службата на народните съвети и да се създават един или други техни заместители в министерствата. Трябва да се подчертае обаче, че и много от народните съвети още не са свикнали със своята функция на държавни органи и имат стихийни прояви към обособяване на базата на старото схващане за автономията на местното самоуправление. Още по-разпространено и съвсем неуместно и неотговарящо на съвременните условия е чувството на престиж и на честолубие, което пречи на някои от ръководителите на народните съвети да изпълняват своите задачи с достатъчен държавнически поглед и замах.

В много случаи се забелязва и едно неправилно отношение към стопанската дейност в обсега на съответните народни съвети. Съвсем неправилно е задържането на такава стопанска дейност, която отдавна е наряла за обособяване на самоиздръжка. Така, Столичният народен съвет, който положи достатъчно за всяка похвала усилия в изграждането на своя бюджет от новия тип, не се реши да изгради като предприятия към съвета осветлението, трамваите и водоснабдяването, които отдавна са намерили за таква обособяване. В други случаи някои народни съвети обособяват стопанската дейност в предприятия, без да обезпечат действителното изграждане на самоиздръжката се рентабилни предприятия. Така например Варненският градски съвет е обособил от по-рано Санаторно-курортното управление като предприятие. Това предприятие е завършило 1948 г. с една загуба от 23.000.000 лв. Тази загуба народният съвет иска щедро веднага да покрие с други бюджетни средства. Градският народен съвет на Русе, също с ранг на околийски съвет, гласува допълнителен бюджет от 8.000.000 лв. за инвестиции в общинското предприятие «Хоремаг», които в същност са предназначени да покрият загубата на това предприятие.

В много селски народни съвети не се отделя никакво внимание на рентабилността на предприятията към съветите. Не са редки случаите, когато персоналетът на някое общинско дребно предприятие е много по-голям, отколкото предприятието може да понесе. В не малко случаи обособяването на предприятията става без никакво сериозно проучване на възможностите и на устройството, така че да се обезпечи едно рентабилно и правилно съществуване на предприятието. Извънредно много разпространена е липсата на ежедневно следене на работата на

предприятията от местно значение от страна на управите на народните съвети.

След като със самия закон за бюджета на Народната република за 1948 г. бидоха закрити редица учреждения, през 1948 г. престанаха да съществуват сметните палати и Погасителната каса. Работата на Погасителната каса се прехвърли изцяло върху Българската народна банка, която пое и държавното сметководство от бившата Върховна сметна палата. Българската народна банка по чисто банков път ще ликвидира старите задължения. При това прехвърляне на Погасителната каса, ликвидирани на Погасителната каса и поемане работата ѝ от Българската народна банка се съхрани $\frac{2}{3}$ от персонала, който се използваше за свършено ненужна работа. Във връзка с това аз искам да подчертая, че Правителството създаде един окончателен режим за изплащане на старите задължения, който режим трябва да бъде спазван от всички желаещи да използват дадените облекчения в определените срокове. Всички заинтересувани повичи и хленчове по въпроса за старите задължения нямат никакво основание както поради значителното спадане на реалната стойност на задълженията с обезценяването на лева през време на войната, така и поради невъзможността да се възстановят собствеността и правата на онези, които поради своите задължения навремето, изникнали главно поради частно-стопанската им и чисто капиталистическа дейност, са ги загубили по време на кризата на капиталистическото стопанство през периода от 1929 до 1934 г.

Трябва да се разбере от всички, че задълженията, които се носят сега, трябва да бъдат изплатени, защото това е в интерес на самите длъжници да използват предоставеното им облекчение и в интерес на народното стопанство, което ще може да използва тези парични средства за по-бързо осъществяване на петгодишния народостопански план. Само онези длъжници, които са изпаднали в бедствено положение, могат, разбира се, да разчитат, че една народна власт никога няма да отиде до продажбата на техните най-необходими вещи, за да погаси задълженията им. Трябва въобще час по-скоро да се ликвидира това нехайно отношение, което имат много от гражданите на Народната република към собствената си държава. Аз по този въпрос ще се спра да говоря повече, когато дойдем да разглеждаме въпроса за недоборите.

Ефрем Митев (к): Даже и народни представители.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Има и народни представители, които сигурно са много нехайни в това отношение.

Министър-председател Георги Димитров: За кои народни представители?

Министър проф. д-р Иван Стефанов: За тези от тях, които са небрежни към своите задължения към държавата. Има и такива сигурно.

Включени бяха в бюджета на държавата фондовете за научни цели към отделните висши училища, както и Общостудентският фонд. Тези фондове се подхранваха от средствата, които по своето естество са държавни. При новото устройство на държавата и при плановото стопанство недопустимо е подобно раздробяване на държавните сметки, каквито представляваше отделното съществуване на тези фондове. Отделните фондове «Научни цели» се съдобиша със средства от такси на студенти и субсидии от съответните висши училища, без оглед на техните действителни потребности. Факултети и висши училища, които имаха голям брой студенти, независимо от всякакви други положения и съображения, трупаша големи суми в своите фондове, докато факултети и висши училища с малък брой студенти оставаха без достатъчно средства за най-необходимите потреби. Всички онези, които се опасяваха, че включването на тези фондове в държавния бюджет би могло да накърни обслужването на научната дейност на нашите университетски кадри, или пък да намали грижите за здравето, културата и бита на студентите, могат да се убедят сега на дело, че още в бюджета за 1949 г. са предвидени не по-малко, а повече средства за постигането на тези цели, отколкото се намираха в миналото във фондовете.

От 1 януари 1949 г. прекратяват съществуването си още две дирекции в Министерството на финансите: Дирекцията на държавните дългове и Дирекцията на пенсиите. Дирекцията на държавните дългове се ликвидира въобще, като работата, която тя извършваше досега, след съответно отстраняване на всички отживялост, се прехвърли върху Българската народна банка и върху службите Държавни имоти и Ценни книжа в Министерството на финансите. Персоналетът от 135 души се намалява на 32.

Въпреки всичките усилия на министерството и моите лични усилия, ние не можахме да постигнем в Дирекцията на държавните дългове едно съществено преустройство на работата съобразно новите условия. Аз трябва да призная с известно чувство на стеснение, че до последно време в тази дирекция са изплатяни купони по 2.5 лв. на облигация. А можеше много лесно да се облекчи конкретната работа на персонала в тази дирекция, като се остави лихвите на тези облигации от 100 и 200 лв. да бъдат платени наведнаж, когато те излязат в тираж, когато ще бъдат платени и самите главници.

Българската народна банка от друга страна извършва всичката конкретна работа по класирането на заемите, по плащането на лихвите и погашенията по тези заеми. И голямата част от работата на бившата Дирекция на държавните дългове се състоеше в един ненужен контрол върху онова, което Българската народна банка изпълнява като конкретна работа по

държавните заеми. Народната банка сега е също такъв държавен орган, който има и по-голяма компетентност, има и достатъчна държавническа отговорност, за да може да извършва този контрол — и вече в собствен интерес — по-добре, отколкото бившата Дирекция на държавните дългове.

Дирекцията на пенсията минава въз основа на неотдавна гласувания от Великото пародно събрание закон за общественото осигуряване в новия Държавен институт за общественото осигуряване, който обединява в обсега си всички прояви на общественото осигуряване у нас. Както биде разяснено при обсъждането на закона за общественото осигуряване, с него се премахва разпокъсаността на нашето общественото осигуряване в десетки фондове, някои от които бяха без всякаква материална основа, а също така се унищожиха и всички ретроградни и реакционни остатъци в тази област. За пръв път у нас се дава за всички трудещи се една всеобхватна осигурителна защита, като се зачита трудът, независимо от това къде е той положен.

Аз искам да отбележа относно Държавния институт за общественото осигуряване само онова, което е в пряка връзка с бюджета. В държавния бюджет се предвижда една сума, която трябва да бъде прехвърлена на Държавния институт за общественото осигуряване, за да може той да изплати онези пенсии, за които няма натрупани никакви осигурителни резерви — военно-инвалидните, гражданско-инвалидните и народните пенсии. От държавния бюджет се дават средства за изплащането на онези пенсии, които към 1 януари 1949 г. съществуват. Новите пенсии, които ще се отпускат и които ще започнат да се изплащат от 1 януари 1949 г., ще бъдат плащани вече от Държавния институт за общественото осигуряване от средствата, които той набира от вноските на осигурените при него. Така че сумите, които държавният бюджет ще предвижда да се прехвърлят на Държавния институт за общественото осигуряване за изплащане на военно-инвалидните, гражданско-инвалидните и народните пенсии, ще намаляват от година на година.

В държавния бюджет се предвижда също така една сума пак за прехвърляне на Държавния институт за общественото осигуряване като субсидия за изплащането на пенсията на земеделските стопани, които в много малка част се покриват от вноските на самите осигурени.

Най-сетне в държавния бюджет се предвиждат в личните разходи на ведомствата и на всеки народен съвет 20% върху кредитите за заплати, които ще се прехвърлят пак на Държавния институт за общественото осигуряване за лостите от него осигуровки на държавните служители: «болест и майчинство», «инвалидност, старост и смърт».

Така че всеки, който ще изучава сравнително бюджета за 1949 г. с бюджета за 1948 г. по ведомства, ще трябва да има пред вид, че през 1948 г. в личните разходи и в разходите за заплати по-специално се предвиждат само онези суми, които се плащат на служителите, докато в бюджета за 1949 г. в тези суми за заплати са включени и 20%, които чиновникът, служителът не получава, а се отчитат направо на Държавния институт за общественото осигуряване, за да може с така набраните средства от тези вноски Държавният институт за общественото осигуряване да поддържа общественото осигуряване на държавните служители. Сега държавните служители имат пълна осигурителна защита наравно с работниците в предприятията.

Тук искам да подчертая и необходимостта да се вземе под внимание бюджетът на Държавния институт за общественото осигуряване, когато се цели установяването на онези суми, които държавата харчи за социалното и битовото обслужване на трудещите се. За 1949 г. Държавният институт за общественото осигуряване ще похарчи освен сумите, които единият бюджет на Народната република отдели за тази цел, още почти 7 милиарда лева. Така че 31 милиарда лева ние имаме по единият бюджет на Народната република, а именно още и 7 милиарда лева — почти 25% — които Държавният институт за общественото осигуряване харчи направо от своите средства.

От друга страна в края на 1948 г. се създадоха две нови министерства — Министерството на външната търговия и Министерството на горите — които се обособиха съответно от Министерството на търговията и продоволствието и от Министерството на земеделието и горите. Създаването на Министерството на външната търговия се основава преди всичко на нашия собствен опит, който ни показва, че трябва да се положи особено големи усилия за успешното изпълнение на плана по външната търговия и за развитието и усъвършенстването на държавните външно-търговски предприятия. Но и опитът в други страни показва, че създаването на отделно Министерство за външната търговия е наложително и целесъобразно.

Министерството на горите се създаде, за да може да се овладее огромната работа по залесяването, укрепването на пороищата и поставянето на нашето горско стопанство в задоволителни условия за развитие. Както е известно, през последните две години се извърши в тази област голяма работа, каквато не е извършвана в цели десетилетия в миналото, благодарение на големия ентузиазъм на нашата славна трудова младеж. Но ние трябва да обезпечим още по-бързо и по-пълно развитие на нашето горско стопанство и да изличим колкото се може по-бързо тежките поражения, които му нанесе безогледната, хищническа и грабителска експлоатация на горите от страна на една шепа едри търговци и индустриалци, които след експлоатацията на горите, провеждана от тях, оставиха голи чукари с цели квадратни километри.

Другари и другари народни представители! Минавам върху мероприятията на финансовата политика през 1948 г. Както в

областта на стопанската политика, така и в областта на финансовата политика 1948 г. бе период на най-големи коренни преобразования. Димитровската конституция на републиката постави и една голяма финансово-политическа задача за разрешаване. Покрай по-нататъшното съобразяване на данъчното облагане с податните възможности на гражданите, трябваше да се приспособи данъчното законодателство, бюджетът и пр. от една страна с предписанията, постановленията на самата Конституция и от друга страна с коренните политико-икономически преобразования, които се извършиха с национализацията на индустриалните, минните, транспортните, банковите и други предприятия, с отчуждението на едрата градска собственост и на едрия земеделски инвентар. Иначе казано, постави се задачата да се приспособи цялото финансово законодателство към основната политико-икономическа задача — построяването на социализма. И много от другарите и другарките народни представители знаят, че аз бях дотегнал и на тях, и на себе си да разяснявам от тази трибуна основните положения на законите, които трябваше да направят това съобразяване на финансовото законодателство с новата обстановка.

Прогресивно-подоходният данък върху общия доход, който се приложи още при облагането за 1947 г., беше вече направил един прелом в облагането в сравнение с миналото. Освободени бяха от плащане на данък върху общия доход половината от земеделските стопани — безимотни и малоимотни селяни — работниците и служителите, държавните чиновници и всички лица, които имат доход по-малък от определения екзистенц-минимум, достигащ 75 хиляди и повече лева, според броя на членовете на семействата.

Законът за данъка върху общия доход, за разлика от по-рано съществуващите законоположения, предвиждаше реално установяване на дохода и затрудняваше значително заобикалянето на облагането от лицата с по-големи доходи. Затова, въпреки огромното намаление броя на данъкоплатците за 1947 г., беше събрана сума много по-голяма, отколкото беше сумата на отменените с този закон данъци. Самото развитие потвърди напълно онова, което Правителството на Отечествения фронт твърдеше, че ще представлява данъкът върху общия доход, а не онова, което навремето разпространяваше опозицията. Действително по всички данни, които ние вече имаме за облагането с данък върху общия доход през 1947 г., повече от половината данъкоплатци, които по-рано са плащали един или друг пряк данък — било поземлен, било беглик, било данък-занятие — бяха освободени от плащане на данък. Действително данъкът върху общия доход се прояви като един прогресивно-подоходен данък. Облагаемите доходи до 100 хиляди лева се облагаха с по-малко от 5% върху чистата печалба, като облагаемите доходи над екзистенц-минимума се облагат само с 2%, а доходите над 1 милион и 1 милион и 500 хиляди лева, даже и когато те се осъществяват от земеделско стопанство, се облагаха с 44-48 и повече процента.

С данък върху общия доход се облагат 56% от всички данъкоплатци, които плащат данък — освен освободените — с 2.3% от чистия им доход; 28% от сегашните данъкоплатци плащат данък 5.2% от чистия им доход; или 84% от всички данъкоплатци плащат данък от 1 до 5% от чистия им доход. Други 12% от данъкоплатците, които имат вече по-големи доходи, се облагат средно с 9% върху чистия им доход. Така че само 4% от данъкоплатците физически лица през 1947 г., преди национализацията, преди отчуждението на едрата градска собственост, преди отчуждението на едрия земеделски инвентар и 40% от данъкоплатците юридически лица — разни акционерни дружества, командитни дружества и т. н. — плащат данък по-голям от 10%, който данък достига до 49 и повече процента за доходи над 1.5 милиона лева годишно.

През 1948 г. се наложиха някои изменения на закона за данъка върху общия доход, които се състоят главно в приспособяването на данъка към изменената се с национализацията обстановка. Преди всичко премахна се облагането на държавните предприятия — индустриални, минни, търговски, превозни, банкови и др., като се въведе прякото отчисляване на части от печалбите им — най-малко 55% — за държавното съкровище, съобразно постановленията на закона за предприятията, които вие гласувахте преди няколко месеца.

На второ място, създадох се законоположения, които насърчават навлизането в трудовите кооперативни земеделски стопанства и в трудово-производителните занаятчийски кооперации. Членовете на трудовите кооперативни земеделски стопанства се освобождават до края на 1951 г. от данък върху общия доход. Занаятчиите, които станат членове на трудови производителни занаятчийски кооперации, се освобождават от дължимия от тях данък върху общия доход за последните 12 месеца преди кооперирането им. Ние тук поискаме да уеднаквим облагането на занаятчиите, ставащи членове на кооперациите, със земеделци, ставащи членове на трудови кооперативни земеделски стопанства, обаче се оказа, че занаятчиите имат по-голям интерес да бъдат освободени от досегашното облагане, отколкото от бъдещото.

Поради изчезването на големите частни доходи, прогресията се огранича за доходи до 1.500.000 лв., като се съответно малко притъпи нейното острие. През 1949 г. законът за данъка върху общия доход ще бъде още по-простен и ще се премине към текущо събиране — месечно, а само в някои случаи тримесечно, според самото създаване, изникване на самите доходи в частните и кооперативните предприятия и стопанства. Със съгласието на Централния кооперативен съюз за кооперациите ние сме готови да приложим същото отчисляване от печалбите, както при държавните предприятия.

Още по-голямо опростяване на данъчната система, отколкото с данъка върху общия доход, се постигна с новия данък върху оборота, който се въведе практически от 1 април 1948 г. Със закона за този данък се отмениха законоположенията от около 20 закона, засягащи тази материя. По начало данъкът върху оборота се събира единствен път, при производството или при вноса на стоки или при други услуги. Данъкът върху оборота е съобразен със себестойността на производството, с възможностите на купувачите и със значението на всяка стока и услуга за стопанството и за потребителите. Веднаж установен данъкът върху оборота, той изцяло се обосновава от народостопанския план за производството и вноса. Чрез данъка върху оборота се създаде най-тесната възможна връзка между бюджета и общия народостопански план. Данъкът върху оборота става във все по-голяма степен не само основен данък, но и основен приходоизточник на единния бюджет. Данъкът върху оборота ще има все по-голямо значение в бъдеще, тъй като вече е съобразен с новата обстановка, създадена от национализациите в нашата страна.

Голямото опростяване на данъчната система и съобразяването ѝ с новата обстановка дадоха възможност да се намалят твърде много разходите по събирането на данъците — тъй наречената данъчна тара. В 1939 г. разходите по събирането на данъците са съставлявали 6.8% от събраната сума данъци, а в 1948 г. те съставляват вече по-малко от 2%.

През 1948 г. се нагоди устройството на данъчната администрация към опростената данъчна система и към преустройството на държавния апарат за изграждането на народните съвети. Обединиха се трите дирекции на Министерството на финансите — на преките данъци, на акцизите и на митниците — в една единна Дирекция на приходите. Премахна се разделението между данъчни и акцизни управления и се превърнаха в единни финансови служби на народните съвети с разширение на функциите им относно бюджета на съвета, държавните имоти и пр.

Със закона за бюджета и отчетността по бюджета и със закона за приходите и разходите на народните съвети, които бяха гласувани от Великото народно събрание през 1948 г., се уредиха всички въпроси, които засягаха преустройството на бюджетното право у нас, съобразно постановленията на Конституцията и новата обстановка, както и с преустройството на държавния апарат.

Със закона за счетоводството се внесеха някои изменения в законоположенията за водене на търговските книги и за пръв път се уреди счетоводителската правоспособност и положението на счетоводните кадри. Премахнаха се отживелите времето си закон за Института на експерт-счетоводителите, самата организация и самото звание.

Същевременно обаче се дава възможност на всички способни и работливи лица, които искат да се посветят на отчетността и счетоводителската практика, да постигнат съответното положение и заплати, каквито отговарят на тяхната квалификация, без да се създаде някаква кастова затвореност.

Към края на 1948 г. се пристъпи към изграждането на единния финансов контрол, като той се издига до една общодържавна функция. Финансовият контрол за в бъдеще ще се упражнява не само от Министерството на финансите, но и от Комисията за държавен контрол, при която се съсредоточава общото ръководство и обжалването на постановленията за начети. Финансовият контрол няма да се ограничава само с формалната проверка и документирането на извършените разходи, а ще прониква с всестранна преценка в опазването и правилното използване на държавните, общонародните средства. Финансовият контрол ще установява дали се изпълнява количествено и качествено народостопанският план в дадено предприятие и кои са причините за евентуалните слабости и недостатъци на това изпълнение. Правилното провеждане на финансовия контрол трябва да допринесе за издигане на ръководството и отчетността на предприятието и учреждениято, за да могат те по-правилно и по-пълно да изпълняват своите задължения по приложението на плана.

Обхватът на финансовия контрол сега ще бъде многократно по-голям в количествено и в качествено отношение. Но затова и неговите възможности са съответно разширени. Финансовият контрол ще се провежда на практика не само от органите на Министерството на финансите и Комисията за държавен контрол, но и от всички натоварени специално за това служебни лица, които по своята работа могат да бъдат използвани за същата цел. В същност финансовият контрол ще се провежда от двете ведомства, но като се привлекат към техните собствени органи още и съответните органи на стопанските министерства, на държавните банки, на съответните обединения и т. н. Така щото там, където един финансов инспектор по-рано е прекарал седмици и месеци, в някои отношения даже доста удобно, комфортно, сега само за няколко дни една група от сътрудници на тези няколко ведомства ще може да свършва много по-задълбочено проучване на дадено предприятие или учреждение.

Трябва да се подчертае, другари и другарки народни представители, че някои неща във финансовото ведомство останаха без съществено подобрене. Поради незадоволителната бюджетна дисциплина почти по всички ведомства наложи се през годината да се изразходват не само целият резервен фонд за текущи потребности, но да се предвидят и значителни средства с допълнителния бюджет пак за текущите потребности за болшинството от министерствата. Причината за това е недостатъчното обосноваване на разходите при съставянето на бюджета и липсата на съответни норми за тяхното обективно и реално изчисляване.

При съставянето на бюджета за 1949 г. както Министерството на финансите, така и всички министерства се постаряха да дадат един по обосновани данни. Във всеки случай аз искам да предупредя колегите министри и да заявя това пред Великото народно събрание, че през 1949 г. не трябва да има никакви допълнителни кредити за никое ведомство. Резервният фонд трябва да бъде използван изключително само за такива разходи, които не са могли да бъдат предвидени или които са новозникнали в течение на годината.

Една голяма наша слабост, бих казал един недъг, представят данъчните недобори.

Данъчните недобори все още продължават да представляват едно голямо бреме за данъчната администрация. Освен това, което има да се води при данъчната администрация като задължение на отделните данъкоплатци, има и задължения, които се водят по изпълнителни дела. Над 600 хиляди изпълнителни дела стоят и тормозят финансовата администрация, защото периодически се правят напомнания, главно писмено, да се платят задълженията по недоборите от данъци или по изпълнителни дела и за една малка част от тези напомнания се получава практически резултат, като се издължава съответният недобор.

Министър-председател Георги Димитров: Как се обяснява това?

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Обяснява се с това, че у гражданите на Народната република продължава още в значителна степен да витае същият дух на отношение към държавата, какъвто беше по-рано. Няма още това съзнание, че не може един гражданин на републиката да бъде неин достоен гражданин, ако не изпълнява елементарното си задължение да изплати онова, което дължи на тази държава. А за какво ще бъде използвана тази сума, която той дължи на държавата? Ще бъде използвана тъкмо за осъществяването на стопанския план, за разни културни, просветни, здравни и други начинания, които са в полза на трудещите се. Та ние трябва да положим значителни усилия, за да преодолеем това неправилно отношение. Ние трябва да положим значителни усилия да издигнем гражданското съзнание на такова ниво, че да се получи елементарно зачитане на задълженията към Народната република.

Има някои обективни причини за натрупване на недоборите по закона за данъците и от изпълнителни дела. Ние имаме данъци, които по сроковете, предвидени в съответните закони, трябваше да бъдат изплатени от бившите индустриалци, търговци и други едри собственици след национализациите, респективно отчуждаванията на техните имущества. И се получи така, че ние вземахме това имущество, а данъците останаха да тежат върху собствениците. Една част от тези стари собственици безусловно могат да покрият своите данъчни задължения и ще трябва да направят това. В други случаи, в случаите с изпълнителните дела се касае за задълженията на хора, които даже вече не съществуват. В присъдите на народните съдилища често се присъждаше конфискация на цялото имущество и освен това се налагаше глоба, която достигаше не само до няколко стотин хиляди, а и до няколко милиона лева. Очевидно е, че от един осъден на смърт или на дългогодишен затвор, след като му бъде отнето цялото имущество, не може да бъде събрано още и милиони лева глоба, но за опромия брой случаи на данъчни недобори и на задължения по изпълнителни дела се касае до едно нехайство на тези наши съграждани. Той знае — или му се напоя, ако забрави — че има да дължи някой път само няколко стотин лева, но не се наканва да изплати това свое задължение към държавата, да допринесе за разчитането на тези стари батаци. Затова трябва да се предприемат не само мероприятия по линията на финансовата администрация, а и да се привлекат към тези мероприятия усилията на организираната отечественофронтовска общественост.

Финансовите служби към народните съвети, с пълното съдействие на самите управи на народните съвети и със съдействието на организираната отечественофронтовска общественост, трябва да обезпечат изплащането на всички задължения, които отделните граждани имат към държавата. Трябва системно и упорито да се работи и от държавните органи, и от масовите организации на трудещите се за издигането на гражданската дисциплина и организирането на такъв обществен контрол, щото да изчезнат недоборите и данъчната контрабанда например с тютюпа и със спиртните напитки. Централният комитет на Българската комунистическа партия в своите пленуми напоследък, нейният исторически пети конгрес и лично д-р. Георги Димитров поставиха издигането на гражданската и държавната дисциплина и на обществения контрол като първостепенно задължение.

А ние знаем, че в много села и градове на Народната република контрабандирането на спиртните напитки се смята като една домашна работа, като нещо, което не засяга никакви държавни интереси. Това съвсем не е така. С контрабандирането на спиртните напитки се осъществяват свръхпечалби за една шепя лозари и винари за сметка на държавата. С контрабандирането на спиртните напитки един малък кръг от лица се сдобиват с малко по-евтини спиртни напитки, отколкото тези, които продава Спиртният монопол у нас, пак за сметка на общодържавния, общонародния интерес. И контрабандата на тютюпа за пушене, и контрабандата на спиртните напитки нито един ден не биха могли да съществуват, ако сериозно се организира един обществен контрол така, че нито един контрабандист, нито един дамаджанкаджия да не остане неразобли-

чен, недъгосан пред своите съседи, приятели и другари в производството и пред обществото въобще.

През 1948 г. се извърши коренно преустройство на нашата финансова система с изграждането и на единното банково дело след национализирането на частните банки в края на 1947 г. Само в течение на девет месеца, от 31 януари до 31 октомври 1948 г., пласментите на цялата банкова система се увеличиха с една трета. Няколко десетки милиарди лева допълнително се вляха в стопанството на нашата страна. Това огромно количествено нарастване бе съпроводено от едно качествено изменение на кредитното дело у нас вследствие на това, че почти целият прираст на пласментите се насочи към държавните и кооперативните предприятия. Кредитите на частните лица все пак показват едно малко абсолютно увеличение, но относително те губят от своето значение все повече. Обаче кредитирането на земеделското стопанство, в това число и на едноличните стопани, е силно увеличено на четири и половина пъти — във връзка с пасърчането на производството на някои култури и на скотовъдството.

Изграждането на единната банкова система даде възможност да се поевтини значително кредитът с новата банкова тарифа от август 1948 г. От 9 септември 1944 г. насам кредитът се поевтини средно с 40%, като тъкмо кредитирането на крупното строителство става с 2% и 3% заемна лихва. Никога българското народно стопанство не е имало толкова евтин кредит, както се предлага от единната банкова система. Никога българският народ при капиталистическото производство не би могъл да има такъв евтин кредит.

Още преди навършването на първата си годишнина единната банкова система осъществи значително потягане на своята организация. Макар че поеха работата на всички държавни и частни банки, Българската народна и Българската инвестиционна банки намалиха значително своите клонове и персонал. Българската народна банка намали клоновете си от 307 на 132, съкрати въобще агенциите си на брой 57 и персонала с 20%.

Българската инвестиционна банка има само пет клона, като използва изцяло мрежата на Българската народна банка. А тази мрежа е много широка. Влогове се набират освен в клоновете на Българската народна банка, Инвестиционната банка, популярните банки и Пощенската спестовна каса, и в над 3.000 всеотраслни кооперации, които са представителства на Българската народна банка. Пощенската спестовна каса, която се прояви като прекрасен влогосъбирател и верен пазител на дребните спестявания, разширява мрежата си с всяко разширение мрежата на телеграфопощенските станции.

Българската инвестиционна банка, въпреки новостта на работата си и младежката си възраст — тя е още само на една година — израсла като действителен управител на държавните средства и народните спестявания, предпазена за капиталовложения. Нейните органи са обследвали вече над 300 строителни обекти, като са дали ценни указания за отстранението на някои недостатъци и слабости. Българската инвестиционна банка упорито ще провежда решението на Правителството да не финансира нито едно строителство, за което няма проекто-сметна документация.

Един от най-важните съдбове на народната спестовност — Държавният застрахователен институт — успя да удвои само за две години сумата на премията и да организира всеотраслна застрахователна защита на народното имущество, особено на земеделското стопанство. Само за два-три месеца след градобитниите през 1948 г. Държавният застрахователен институт изплати над един милиард лева обезщетения на пострадали земеделски стопани. За 1949 г. Държавният застрахователен институт предвижда относително намаление на своите разходи, с 32% в сравнение с 1946 г., когато той пое застраховките от частните предприятия. През 1948 г. ръководният персонал биде намален с 25%.

Постигнатите през 1948 г. успехи от единната банкова система и от застрахователното дело са известна гаранция, че ще бъдат отстранени и някои техни недостатъци и слабости, стига да се положат достатъчно усилия за това от ръководствата им. Все още в работата на банковата система има остатъци от формалистичното отношение към обслужването на клиентите, даже в случаите, когато се касае за обслужването на държавни банкови предприятия.

Паричното обращение към края на 1948 г. е почти на същото ниво, на каквото беше и преди една година, макар стокооборотът да е много по-голям, отколкото миналата година по това време, а от друга страна пласментите на банковата система да са се увеличили, както вече казах, с $\frac{1}{3}$, с няколко десетки милиарда лева. С една и съща сума банкноти ние сме обслужили стопанството за извършването на много по-голям стокооборот и за кредитирането в много по-голяма степен, отколкото миналата година. Това се дължи главно на увеличението скоростта на обращението на парите. Дължи се също така и на разширението на безкасовите плащания. Банковите чекове, които са в обращение, показват едно увеличение от 130% за единадесетте месеца на 1948 г. Но трябва да се подчертае, че банковите чекове все още не намират достатъчно разпространение. Наложителни са някои технически подобрения за улесняването използването им от населението, което ще предизвика и тяхното по-бързо разпространение и използване от населението.

Аз искам тук да изтъкна, че положението на нашата национална монета е заздравено. Ние имаме миналата година известно повишение на цените, а от началото на 1948 г. досега ние имаме задържане на цените на едно и също ниво, като за някои месеци през лятото на 1948 г. имаме известно намале-

ние. То се дължи на сезонни причини, поради излизането на някои масови стоки на по-ниски цени, отколкото другите седмици и месеци. Ние също така пристъпихме към намаление на някои цени, например на олиото, сапуна, каменните въглища, паистина ограничено намаление, но засягащо такива всеобщо употребими стоки.

Въпросът за здравината на националната монета е от жизнено значение не само за народното стопанство, което, лишено от една здрава монета, не може да се организира нито в своя ежедневен живот, нито в своето развитие, но тази здравина на националната монета е от жизнено значение и за народа, за трудещите се хора, защото от това зависи реалният им доход. Наистина неблагоприятно стеклите се обстоятелства у нас с последователните три суши и четвърта средна реколта създадоха големи затруднения за изнасянето на достатъчни количества от много стоки за снабдяване на населението. И ако в нашата страна в момента съществува една проблема за реалния доход на населението, на трудещите се хора в града и селото, то това е проблемата на снабдяването, проблемата на разполагането с достатъчно количества стоки, а не проблемата на цените.

Има друга проблема на цените, която е сложна и мъчна за разрешаване, но тя е съвсем друга. Ако ние имаме достатъчно стоки да снабдим трудещите се в градовете и селата с всичко, което им е необходимо, по нормирани цени, ние бихме имали реален доход за индустриалните работници с няколко процента по-висок, отколкото беше преди войната. Вярно е, че преди войната реалният доход на работниците не беше достатъчно висок, вярно е, че сега работниците трябва да задоволяват много по-широки потребности. Но в това отношение единственият изход — както това се подчерта и в доклада на др. Димитров през петия конгрес — е произвеждането на по-големи количества стоки както от земеделското стопанство, така и от преработващата индустрия, от индустрията за потребителните стоки. Изпълнението на петгодишния стопански план, което сигурно ще обхване и, мобилизира всички сили на българския трудов народ, предвижда едно снизяване на продажните цени, което обаче трябва да бъде осъществено на базата на съответно ново по-съществено снизяване на себестойността на произведението.

Драги другари народни представители и народни представители! Аз искам сега да ви дам една представа, една количествена характеристика на единния бюджет на Народната република. Единният бюджет на Народната република, както вече поменях, обхваща държавния бюджет, 95 бюджета на околните народни съвети, 7 бюджета на народните съвети на големите градове, приравнени към околните съвети, и 2143 бюджета на общински народни съвети, градски и селски.

В чл. 1 от законопроекта за бюджета се определят общите суми на приходите и разходите на държавния бюджет и на всички бюджети на народните съвети. При обща сума на приходите и разходите 151.981.000.000 лв. приходите по държавния бюджет съставляват 119.684.000.000 лв. кръгло, а разходите — 112.101.000.000 лв., докато приходите на народните съвети съставляват 32.297.000.000 лв., а разходите им — 39.880.000.000 лв.

Още на пръв поглед може да се забележи, че приходите по държавния бюджет превишават значително разходите, а разходите на народните съвети са по-големи от техните приходи. Тези две разлики — в държавния бюджет и в бюджетите на народните съвети — се покриват напълно. Това не е случайно, а е така, защото се предвижда от държавния бюджет да бъде дадена субсидия за догълване средствата на народните съвети, да могат те да покриват своите разходи. От друга страна избягнато е повторението на едни и същи суми един път като разходи на държавния бюджет, който ги дава, а друг път като приходи на онези бюджети, които ги получават.

Иначе казано, вземат се само първичните приходи, и то там, където се събират за пръв път, като такси, печалби на предприятия, данъци и т. н., и окончателните разходи — там където се разходват действително за задоволяването на едни или други потребности на държавата чрез централните или местните й органи. Изключват се следователно онези разходи, които са само счетоводни, които представляват прехвърляне на средства от държавния към общинските бюджети или от общинския бюджет към съответния околните бюджети.

Сравнението на тези общи суми по бюджета на Народната република за 1949 г. с 1948 г. се затруднява от големия преустройство на държавния апарат, с което се премахна областите напълно, като се децентрализира управлението със създаването на околните народни съвети — околните управления бяха преустроени в местни органи на единната държавна власт — на които се предадоха редица местни служби на министерствата и се измениха съществено функциите на самите общини.

Въз основа на груба преценка, както ви казах, ние се помъчихме да определим какви биха били разходите през 1948 г., ако и тогава имаше единен бюджет на Народната република и ако околните народни съвети бяха отделени още от 1 януари 1948 г. и имаша собствени бюджети, а не бяха подхранвани със средства от държавния бюджет. Разходите по държавния бюджет, както казах вече, биха съставлявали 92.500.000.000 лв., а разходите на общинските и околните народни съвети заедно биха съставлявали 32.500.000.000 лв. Или всички разходите по единния бюджет на Народната република през 1948 г. биха съставлявали 125.000.000.000 лв. Увеличението на разходите по държавния бюджет съставлява следователно кръгло 20.600.000.000 лв., или около 22%. Разходите на народ-

ните съвети нарастват от 32.500.000.000 лв. на почти 40.000.000.000 лв., или почти с 23%.

При приходите съставянето с 1948 г. е следното: по държавния бюджет се предвиждат за 1949 г. 119.700.000.000 лв. кръгло срещу събрани през 1948 г. към 95.000.000.000 лв., или с 24.700.000.000 лв. повече, което съставлява 25% повече; докато за народните съвети увеличението на разходите се предвижда от 29.000.000.000 на 32.300.000.000 лв., т. е. с около десетина процента повече.

Общо приходите на единния бюджет на Народната република през 1948 г. — ако имаше такъв — биха съставлявали 124.000.000.000 лв., или увеличението на единния бюджет за 1949 г. би било с 28.000.000.000 лв., или с около 22%.

Тук трябва да прибавя, че при сравняването на приходите през 1948 г. и през 1949 г. трябва да имаме пред вид, че през 1948 г. се събраха над 4.500.000.000 лв., които през 1949 г. няма да постъпят. Това обаче не означава, че ще се увеличи данъчното бреме през 1949 г. съответно много повече, отколкото показва ръстът на общата сума. Това показва само, че през 1949 г. се превизжда постъпление 15.000.000.000 лв. от заеми и от насичане монети, което през 1948 г. пък не се осъществи в никаква степен и което не представлява никакво бреме за населението.

Нато се има пред вид, че нарастването на държавните приходи през 1948 г. в сравнение с 1947 г. беше почти 33%, а на общинските приходи — над 15%, трябва да се прецени, че увеличението на приходите за през 1949 г. не е прекалено много голямо. Разбира се, то е достатъчно голямо, за да могат да се обезпечат достатъчно бюджетни средства както за финансирането на стопанското и културното строителство, така и за разширяване и подобряване здравното, просветното, културното и битовото обслужване на трудещите се в градовете и селата.

В отношението на бюджета към народния доход няма съществено изменение през 1949 г. в сравнение с 1948 г. Можем с голяма увереност да очакваме, че разходите през 1949 г. няма да достигнат предвидените в единния бюджет кредити не само защото, както винаги досега, ведомствата и Народните съвети са предвиждали повече кредити, отколкото могат обективно да използват, но и защото трябва още от началото на бюджетната година по всички ведомства и народни съвети, по всички техни служби да се извършва упорита ежедневна непрестанна работа за провеждането на най-строг режим на икономии.

Нещо повече, налага се през първото полугодие на 1949 г. ведомствата и народните съвети да се въздържат от каквото и да било разширяване на разходите, които не са абсолютно необходими и неизбежни, макар в бюджетите да се предвиждат съответни кредити. Това се налага, за да се съобразим при изпълнението на бюджета за 1949 г. с реколтата, която ще имаме тази година. Неблагоприятните условия за есенния посев трябва да бъдат едно предупреждение за нас, за да избегнем всички онези разходи, които не са неотложни и които биха отегчили твърде много положението ни през второто полугодие на годината, ако реколтата се окаже незадоволителна.

Във връзка със създаването на единния бюджет на Народната република у нас се постави за пръв път и въпросът за отношението между бюджета на държавата и бюджетите на народните съвети. Може би някой би помислил, че Министерството на финансите се е отнесло мащески към бюджетите на народните съвети и ги е оризало съществено. Обаче съпоставянето на утвърдените бюджети с предложените от народните съвети проекти показва, че намаленията на разходите спрямо първоначалните проекти — намаления, които са били направени по внушение на Министерството на финансите заедно с представители на съответните народни околийски съвети — оризването не превишава 4-5% от сумата на разходите. Аз съм склонен по-скоро да считам, че Финансовото министерство, като не разполагаше с достатъчно данни, не е преценявало по-смело действителните потребности на народните съвети и не е посмяло да отиде към едно по-голямо намаление на техните предвиждания, на техните предложени проекти и се е въздържало от съответните корекции на представените бюджетни проекти.

Самото съотношение между бюджетите на народните съвети и държавния бюджет е твърде благоприятно. Разходите на местните бюджети съставляват у нас 26.5% от единния бюджет на Народната република, докато в Съветския съюз например, където условията са съвсем други, те съставляват само 15.2% от всеобщия бюджет. При това местните народни бюджети покриват по-голяма част от своите разходи със собствени приходи, отколкото в Съветския съюз. Така, приходите на народните съвети у нас — собствените приходи, които получават по бюджетите си — съставляват 21.5% от единния бюджет на републиката, докато в Съветския съюз те са само 4% от всеобщия бюджет.

Но има и качествено подобрение в отношенията между държавния бюджет и бюджетите на народните съвети. С бюджета за 1948 г. и през течението на 1948 г. се премахнаха всички онези сложни, преплетени плащания, които имаше както по направление от държавата към общините, така и особено от общините към държавата.

С чл. 11 от закона за бюджета за 1948 г. се премахнаха четири вида вноски на общините към държавата. С постановление на Министерския съвет, основаващо се на същия член от закона за бюджета, ст 19 март 1948 г. се премахнаха вно-

ските на общините към 11 фонда на държавата, а с постановление пак на Министерския съвет от 22 юни 1948 г. се освободиха общините и от плащането на други четири вида вноски към държавата. По този начин общините се освободиха от плащане на суми в размер на почти 3.000.000.000 лв. към държавата.

Най-бедната община в нашата страна, която трябваше да получава помощ от държавата за социални цели и за разни строителства, плащаше на държавата вноски към 11 фонда, изразени в проценти от нейните бюджетни приходи или от някои отделни приходни пера в бюджета. На това абсурдно положение и на това сложно преплитане и заплитане на финансите на общините и държавата е сложен край.

Сега финансовото изравняване между държавния бюджет и бюджетите на народните съвети е опростено до крайност. Държавата ще прехвърли на отделни околийски народни съвети за допълване на техните средства и на средствата на общините в тяхната околия една сума от 4.416.000.000 лв. през 1949 г. Само четири околийски народни съвети ще има да прехвърлят към държавата незначителната сума от 75.000.000 лв., които представляват запланирани излишъци по техните бюджети. Околийските народни съвети ще прехвърлят към бюджетите на общинските народни съвети в своите райони една сума общо от 1.032.000.000 лв. за покриване на недостигащите средства по бюджетите на някои общини. Напротив други общини, които пък са запланирали излишъци по своите бюджети, ще прехвърлят към съответните народни съвети общо 906.000.000 лв.

Винаги тук се касае за движение на суми само в едно направление: от държавата към даден народен съвет, от един народен съвет към държавата, от друг народен съвет към държавата, а не от един и същ народен съвет в противоположни направления, от една община към съответния околийски съвет, от същия околийски съвет или от друг околийски съвет към друга някоя община, а не към същата. Това се определя изключително от условията, в които се намира даден местен народен съвет по отношение на своя бюджет.

Ефрем Митев (к): Скачени съдове.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Богата община, богата околия ще прехвърли една малка част от своите средства за посрещане на общонародни и общодържавни потребности.

Във връзка с решението на Правителството, по предложение на министър-председателя д-р Георги Димитров, да се подпомогне развитието на изостаналите краища в нашата страна, трябва да изтъкна, че бюджетите на народните съвети в Родопския, Пиринския и Странджанския край, както и в Добруджа, отразяват тази криза на Правителството. По бюджетите на народните съвети в Родопския, Пиринския и Странджанския край са предвидени приходи в общ размер 1.570.000.000 лв. кръгло, докато разходите им са 3.020.000.000 лв. Очевидно е, че държавата ще даде от своя бюджет почти толкова средства, колкото се набират от самите народни съвети, за да могат да се покрият по-пълно съществуващите потребности на населението и да се обезпечи повдигането на материалното и културното ниво на тези краища. В Добруджа бюджетите на народните съвети имат общо приходи 1.540.000.000 лв. и разходи 2.030.000.000 лв. Тук държавата ще помогне с 500.000.000 лв. само от своите бюджетни средства бюджетите на народните съвети.

Както за южния граничен край, така и за Добруджа Правителството взема редица други мерки, които ще допринесат пряко или косвено за стопанското им и културно повдигане: създаване на машинотракторни станции, строеж на пътища, железопътни линии, строеж на сгради, залесявания, развитие на горска индустрия с държавни средства и други такива. Но и самата бюджетна помощ тук е значително голяма. Докато помощта, която получават всички останали народни съвети в републиката, представлява 18% от техните приходи, в Добруджа този процент е 33%, а за Родопския, Пиринския и Странджанския край почти 100%.

От отделните параграфи на приходната част на бюджета изпълват по своето значение данъкът върху оборота и отчисленията от печалбите на предприятията, обособени на самоиздръжка.

За постъпленията от данъка върху оборота се предвижда едно увеличение от около 20.000.000.000 лв., което се обяснява преди всичко с това, че данъкът върху оборота не се събиралше в новите си размери през цялата 1948 г., а само през две трети от нея. На второ място това се обяснява с очакването, че през 1949 г. ще има по-голям стокооборот, отколкото през 1948 г., благодарение на сравнително по-добрата реколта и на по-големия внос.

Напротив не се предвижда увеличение на постъпленията от печалбите в предприятията в сравнение с 1948 г., когато са събрани даже малко повече суми, отколкото се предвиждат за 1949 г. — вече са събрани 9.150.000.000 лв. кръгло, а ние предвиждаме само 9.000.000.000 лв. за 1949 г. — защото с въвеждането на реални амортизационни отчисления вероятно ще се погълнат всички ония излишъци, или голямата част от тях, които биха могли да бъдат осъществени чрез снижаването на себестойността в отделните производства.

Ние сега събираме амортизационните отчисления на предприятията в Инвестиционната банка, за да ги използваме за капиталовложения. Една нова машина, която ще бъде използвана 10 години, ще работи 10 години, със съответни поправки и после изведнаж да бъде изцяло заменена с нова. В течение на този период всяка година трябва да се

отделя от стойността на продуктите, които тази машина дава, по една десета от стойността на същата машина, за да може, като се изхаби окончателно тая машина, да се купи на нейно място нова. Ако не се направят такива реални амортизационни отчисления, очевидно е, че ние подядаме съществувателните основни средства на нашето стопанство. Ние произвеждаме по-евтино уж, а в същност не събираме ония стойности, които трябва да бъдат в ръцете ни, за да подменяме изхабените машинни съоръжения, тъй като сегашните амортизационни отчисления са прекалено ниски — те са правени въз основа на една стойност, каквато съоръженията са имали преди няколко години или преди няколко десетки години, когато са купувани с неколкострутно по-ниски ценове.

Затова амортизационните отчисления, които досега се правят, са недостатъчни. През 1948 г. ние направихме известно подобрене, постигнато благодарение на това, че определихме едни амортизационни норми, които държат сметка за тази нереална стойност на основните средства, изразена в балансите на предприятията, обаче установяването на действителната стойност на основните средства в нашите предприятия ще стане едва тази година.

Данъкът върху общия доход се предвижда да постъпи по държавния бюджет в по-малки суми, отколкото през 1948 г. През 1948 г. ние сме събрали над 10.000.000.000, а предвиждаме за 1949 г. само 3.200.000.000. Защо? Затова защото по-голямата част от постъпленията на този данък ще бъдат отчислени за народните съвети. Ние ще ги отчетем в техните приходи. 3.200.000.000 лв. ще постъпят в държавния бюджет, а 4.800.000.000 лв. ще постъпят в бюджетите на народните съвети. От данъка върху оборота 90% ще постъпят в държавния бюджет, а 10% ще постъпят в бюджетите на околийските и общинските народни съвети.

По-големи постъпления, отколкото през 1948 г., се предвижда да постъпят от данъка върху имуществата — еднократния данък — като през тая година трябва да се приключи и със събирането на този данък въобще. При гербовия данък и при митата се предвижда намаление на постъпленията вследствие на по-нататъшното преустройство в тия данъчни източници. Вероятно ще бъдат въведени нови освобождавания от гербовия данък, а въз основа на новите митпически тарифи, които ще бъдат одобрени от Министерския съвет, ще бъдат намалени митата, които се плащат от значителен брой вносни и износни стоки.

Значително увеличение на постъпленията се предвижда от продажбата на разни стоки по свободни цени. Срещу 1.800.000.000 лв., колкото очакваме да постъпят през 1948 г., предвижда се за 1949 г. да постъпят 4.600.000.000 лв. Ние очакваме това постъпление и смятаме, че е напълно реално, затова защото през 1949 г. ще бъдат пуснати по свободни цени по-голямо количество стоки. Между другото ще се пусне на пазара захар по свободни цени — по 450 лв. килограмът, една цента, която е може би с 50—60% по-малка от тая, по която се продава сега захарта на свободния пазар от цеклопроизводителите.

Ефрем Митев (к): На черна борса.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Ще се пуснат и разнообразни стоки.

По-крупни пера през 1948 г. бяха постъпленията от ликвидирани фондове, сметки и други — една сума от 5.000.000.000 лв. През 1949 г. се предвиждат само 1.400.000.000 лв.

За пръв път през 1949 г. се предвиждат обаче постъпления от земи и от насичане на разменни монети. Тия постъпления, на обща сума 15.000.000.000 лв., не са в никаква степен данъчно бреме за населението.

Ефрем Митев (к): Няма дребни монети вече.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Нямаме още машините, а ние не искаме да дадем 200.000.000 лв. чужда валута, за да сечем в чужбина. Вече са спазарени машините и можем да бъдем почти уверени, че до края на годината ще имаме нови разменни монети.

В приходите на бюджетите на народните съвети изтъкват като най-крупни пера отчисленията от двата данъка — данъка върху оборота и данъка върху общия доход — и приходите от стопанската дейност на народните съвети. Приходите от тия два данъка представляват 11 милиарда, а приходите от стопанската дейност на съветите — около 15 милиарда. Ние нямаме точни данни за това. Тези приходоизточници покриват, както виждаме, в основата си всички разходи на народните съвети, които тук-таме трябва да получат субсидия от държавата чрез съответния околийски народен съвет.

По разходната част на единия бюджет на Народната република аз искам да приведа само няколко данни, които да характеризират разходите по предназначението им.

За капиталовложенията. По бюджета за 1949 г. се предвижда да бъдат изразходвани над 40 милиарда лева, докато за 1948 г. бяха изразходвани, или ще бъдат изразходвани вероятно, 23.800.000.000 лв.

Тези числа се отклоняват от числата, които са посочени в държавния народостопански план, не защото тук има някакво си противоречие между бюджета и плана, а затова защото освен онова, което се предвижда по държавния народостопански план, има още суми, които ще бъдат изразходвани направо от народните съвети за такива капиталовложения,

които те ще могат да извършат на място с местна работна сила и с местни материали, без да обременяват централно разпределението на материалите и на работната сила за строителните обекти от общодържавно значение. Капиталовложенията съставляват вече 27% от единния бюджет, докато за 1948 г. съставляваха 25%.

Разходите за общо управление се увеличават незначително, а разходите за стопанско управление са увеличени в по-голяма степен. Увеличени са по-значително разходите на държавата за стопанствата от бюджетите на народните съвети, когато се касае да се подкрепят работата на отделни стопанства — земеделски, еднолични или пък стопанства на трудови земеделски кооперации, трудови занаятчийски кооперации и т. н.

Разходите за просвета и култура, за здравно и битово обслужване на населението съставляват 20% от единния бюджет на републиката и се разпределят поравно за целите на просветата и културата и за здравеопазването и битовото обслужване на населението. 31.5 милиарда лева кръгло ще разходва единният бюджет за това обслужване на населението — здравно, просветно, културно и битово.

Освен това, както казах по-рано, 7 милиарда ще бъдат изразходвани от Държавния институт за обществен осигуряване.

За народната отбрана разходите през 1949 г. остават на същото ниво, на което бяха предвидени с бюджета за 1948 г. По-малко ние можахме да създадем известни запаси от храни и облекло през 1948 г. на местото на съвършено опразнените складове, през 1949 г. ние можем да се ограничим със същата сума. Разходите за народната отбрана в нашия бюджет съставляват по-малко от 10%, докато всички други страни на юг от нас и в Западна Европа разходите за народната отбрана — по-право там са вече разходи за провеждане на завоевателната агресивна политика на капиталистическите държави и монополии — достигат 25%, 35% и до 50%, както това е в съседна Турция.

В разходите за държавните дългове се предвижда значително увеличение, за да се покрият всички задължения за лихви и погашения по държавните заеми през 1949 г. и да се изплатят в брой обезщетенията на дребните собственици на национализирани и отчуждени имущества.

Значително е увеличен резервният фонд, който обаче ще бъде използван — подчертавам още веднаж — изключително за непредвидени и повишили потребности.

По държавния бюджет за 1949 г. се предвижда за резервен фонд 4.550.000.000 лв. кръгло, срещу 2.739.000.000 лв. за 1948 г. Народните съвети предвиждат резервен фонд общо в размер на 1.100.000.000 лв. кръгло.

В структурата на разходите на местните народни съвети има следните по-характерни особености.

В бюджетите на градските народни съвети разходите по капиталовложенията достигат до 27%—29%, докато в селските народни съвети те са едва 17.5%, а околийските народни съвети практически, може да се каже, почти нямат разходи за капиталовложения.

Разходите за здравно, просветно, културно и битово обслужване на населението съставляват по бюджетите на народните съвети 36.4%. Разходите за стопанството съставляват 13% от общата сума на разходите, а за общото управление, администрацията, от средствата на народните съвети се изразходват 18.7%.

Нека се спра с няколко думи върху личните разходи по държавния бюджет и по бюджетите на народните съвети.

По бюджета на държавата личните разходи показват едно намаление — те вече съставляват само 22% от бюджета на държавата. От бюджета на народните съвети обаче личните разходи съставляват почти 42%.

Тук аз искам да изтъкна, че голямото увеличение в личните разходи в бюджетите на народните съвети се дължи на това, че те поемат сега заплащането на значителна част от персонала, който по-рано беше плащан от министерствата.

Искам да изтъкна също така, че броят на държавните служители у нас достига около 180.000 души на служба, а по бюджета за 1949 г. се предвиждат 208.400 души. Но, както винаги досега, никога предвидените в бюджетите щатни места не са били напълно заемани, винаги заетите места са били с 10-12 и повече процента в по-малко — и ние, като държим сметка именно за това обстоятелство, смятаме, че към края на 1949 г. ще имаме 180.000 души действително на служба в държавния апарат. Съществено увеличение в сравнение с 1948 г. няма. През 1948 г. по бюджета на държавата и по бюджетите на народните съвети имаше всичко 195.000 места, при действително на служба около 172.000 души.

Този брой на държавните служители е прекалено голям. На всеки 40 жители на страната се пада един държавен служител. Наистина държавните служби у нас имат много по-широки функции, отколкото в която и да е друга държава с буржоазно устройство. Верно е също така, че растящият брой на държавните служители се дължи главно на учителите, професорите и други просветни кадри, лекари, милосърдни сестри и други санитарни кадри, агрономи, ветеринари, зоотехници, лесовъди и други стопански квалифицирани кадри, които обслужват стопанския и културния живот на населението, както и обезпечават опазването на здравето, просветата на младежта и грижите за социално слабите. Все пак трябва да се замислим върху този относително голям брой на държавните служители. Няма никакво съмнение, че е напълно възможно с по-малък брой държавни служители да се изпълняват всички общи

служби, дори по-добре, отколкото сега става това. Достатъчно е да се опрости устройството на държавния апарат и на отделните служби и да се рационализира работата им. На тези въпроси аз ще се спра малко по-долу.

Върху разпределението на разходите по ведомства ще се спра само на някои случаи, които заслужават особено споменаване поради някои особени съображения, които трябва да бъдат изтъкнати в тях, било за да се каже нещо по същество. Разходите например на Комитета за наука, изкуство и култура показват едно увеличение от 2.750.000.000 лв. кръгло на 4.600.000.000 лв. кръгло — с 1.850.000.000 лв. повече. В същност тук има едно увеличение, което отчасти е привидно, но разликата, увеличението по същество е все пак голямо. Тук има не само повече разходи за културата въобще, но има и предвидени суми за много по-голям брой стипендии на синове и дъщери на трудещи се в градовете и селата, които могат да следват във висши училища, щом като са способни за това.

Освен това предвиждат се много повече средства за културни строежи. Срещу 100.000.000 лв. за 1948 г. се предвиждат 760.000.000 лв. за 1949 г.

Друго голямо увеличение мисля да се отбележи в разходите на Министерството на земеделието, което е почти изключително за капиталовложения. Съвсем отделно се предвиждат тази година 1.650.000.000 лв. капиталовложения по Министерството на горите. Капиталовложенията по Министерството на земеделието и по Министерството на горите тази година са почти удвоени.

Голямо увеличение се предвижда и в разходите по Министерството на железопътните, автомобилните и водните съобщения — 2.400.000.000 лв., които отиват изключително за разширение на капиталовложенията.

Също така са увеличени и разходите по Министерството на електрификацията и мелiorациите, които отиват за съответно разширение на капиталовложенията.

По Министерството на мините и подземните богатства има увеличение не само на капиталовложенията, но и на сумите, които се предвиждат за разни геоложки проучвания.

Голямо увеличение има в разходите за Министерството на народното здраве — над един милиард лева, или с около 30% повече от сумите, изразходвани през 1948 г. — голяма част от което увеличение ще бъде използвано за ремонт, за потягане и обзавеждане на съществуващи болнични и други такива сгради.

От друга страна намалението на разходите по Министерството на комуналното стопанство и благоустройството е само привидно, тъй като всички разходи за капиталовложения се прехвърлят към народните съвети и към министерствата, които строят.

Последната част от моето изложение, драги другари и другарки народни представители, аз искам да посветя на тъй важния въпрос за режима на икономии, по който ние все още не сме осъществили един малко-малко задоволителен напредък, въпреки многократните указания на министър-председателя др. Георги Димитров и великолепият опит на Съветския съюз. Тъкмо по този въпрос ние можем да се научим от опита и достиженията на Съветския съюз може би повече, отколкото във всяка друга област.

Макар режимът на икономии да е една цялостна система от мероприятия, които целят повсеместното пестене на народни средства, практическата целесъобразност, струва ми се, налага да разгледаме отделно въпроса за режима на икономии в учрежденията и предприятията. Аз ще се задоволя само с няколко указания.

Още великият Ленин беше изтъкнал като една първостепенна задача опростяването на държавния апарат, неговото усъвършенстване и поевтиняване. И досега на тази задача в Съветския съюз се обръща неотклонно внимание. Опитът на социалистическото строителство в Съветския съюз показва, че задачите на държавния апарат се поставят по новому. Особено значение придобиват стопанско-организационната и културно-възпитателната работа, укрепването на социалистическата законност, борбата за частнособственическите тежнения за по-патайственото укрепване на общонародната собственост и повишаването на държавната дисциплина. Разрешението на тези задачи е в зависимост от усъвършенстването на държавния апарат, от засилването на неговата организираща роля и от непосредственото засилване на връзките му с масите. Въпреки голямото постижение на Съветския съюз и натрупаният опит, «Правда» и «Известия» постоянно съобщават за постижения в опростяването на държавния апарат, в някои народни съвети, в някои ведомства или пък дъмгосват безжалостно всяко проявление на нехайство към потягане на държавния апарат.

По всички звена на нашия държавен апарат има все още едно разпокъсване на службите, което не само надува щатите с неизползувани изцяло на служителите в канцелариите и други технически служби, но и нарушава единството на ведомствата. По всички звена се срещат често натрупване на ръководство върху ръководство и на контрол върху контрол, което не само че не обезпечава по-доброто управление и ефикасен контрол, но напротив създава всички условия за прехвърляне отговорността отгоре надолу и за уловяване върху по-ниско стоящите органи. За атомизирането на службите и за създаването на излишни звена в държавния апарат твърде много допринася и началническият менталитет на мнозина от ръководните хора в нашите учреждения в отделните служби. Не може да се почувствува началническата власт, нито да се усети сладостта ѝ, докато не се набере достатъчно многоброен персонал

за командване, и то обикновено не направо, а чрез съответните подначалници. Началническият менталитет има и една втора отрицателна проява, която се състои в предоставянето на работата на подначалниците.

У нас все още не е проведена системна рационализация на работата в държавните ведомства. Надали има ведомство у нас, в което през последните години работата в канцелариите, в деловодството, в архивата да е системно рационализирана. Институцията за рационализация не е предприел нищо съществено в тази област. Има наистина някои отделни примери, но те си остават все още изолирани, както е случаят например с Никола Марчевски, служител в Столичния народен съвет, член на БКП, началник на бюро гражданско състояние, който е намалил входящите регистри от четири на един и входящите номера на преписките от четири на един и така е успял да свърши с четири души повече работа, отколкото по-рано с 12 души.

Немислимо е сериозно преодоляване на бюрократизма, на канцеларщината и на формализма без упорита и непримирима борба с прекомерното раздуване на апарата, за пренапъване на всички излишни звена, с успоредното извършване на една и съща работа на няколко места, с наличието на повече хора в отделните служби, отколкото е необходимо, и с примиряването със заварената организация и техника в службите. Тази борба е от голямо значение за по-пълното използване на наличните кадри. Само така ще може инженерите, агрономите, ветеринарите, зоотехниците, лекари и други санитарни кадри, учители и други просветни кадри, счетоводители и други отчетнически кадри да бъдат освободени от работа, в която в много малка степен се използват техните специални познания и опит, и да се насочат там, където ще бъдат цялостно използвани според тяхната специалност, техните познания и опит.

Всички това важни и за полупредприятията, каквито са обединенията към министерствата на Индустрията, на Вътрешната търговия, на Външната търговия, на Строителите и пътищата и други. Съществува реална опасност от това, някои обединения да искат да подменят ръководствата на предприятията, да развият прекалено голям апарат за общо ръководство и контрол на предприятията, с което не само ще оскъпяват производството, но и ще пречат на работата на ръководствата на предприятията и на провеждането на ефикасно общо ръководство и контрол.

В доклада си пред V конгрес на Българската комунистическа партия др. Георги Димитров ни даде следното много важно указание:

«Очевидно борбата с бюрократизма е дело не лесно. Тя ще изисква много усилия и много настойчивост. За преодоляването на бюрократизма ще бъде необходимо участие на колкото се може по-широки маси в управлението на държавата и в обществения контрол над това управление. В това отношение значителна роля ще има да изиграят комисиите към разните отдели на народните съвети и широко участие на трудещото се население в тях комисиите. Борбата против бюрократическите извращения — продължава др. Георги Димитров — и бюрократическото бездушие не бива да слиза от дневен ред. Трябва най-безпощадно да се разобличава и бичува всяка конкретна проява на бюрократизъм.»

Още по-голямо значение има провеждането на един строг, системен и непрестанен режим на икономии в предприятията. На прага на социалистическото строителство в Съветския съюз Сталин обръна вниманието върху огромното значение, което има провеждането на цялостния режим на икономии и особено в производствените предприятия. С подписа на Сталин и Куйбишев излезе знаменитият документ «Върху борбите за режими на икономии» в 1926 г.

Въпреки десетилетната упорита борба за внедряването на режима на икономии, във връзка с обсъждането на следвоенната петилетка на Съветския съюз, която предвижда 250 милиарда рубли само за централизираните капиталовложения, Андрей Жданов изново постави въпроса за икономии. «За да се осигури извършването на тези разходи — изтъкна Жданов — ние трябва да укрепваме и развиваме социалистическия метод на стопанисване — режими на икономии и самоиздръжка — ние трябва да турим решителен край в стопанската дейност на надутите щатове, на високите разходи на производството и да мобилизираме нашите вътрешни източници и всички източници за натрупване на средства за възстановяването и развитието на народното стопанство. Но нашите стопански дейатели и досега не разбират, че режимът на икономии, за който не веднаж са говорили Ленин и Сталин, не е една краткотрайна кампания, а свойствен на социализма метод на стопанисване. Съветските хора трябва да помнят винаги тези указания и да се ръководят винаги и неуклонно от тях.»

В огромната страна на социализма неуморната партия на болшевиките по де тази година инициативата на директорите и работниците от 35 московски заводи от тежката индустрия да осъществят такова снизяване на себестойността, че да се откажат от държавната субсидия, която е предвидена по народостопанския план за 1948 г., и да осъществят значителна печалба. От Москва този почин се прехвърли в Ленинград, в Челябинск, в Горки, в Харков и във всички краища на пространната съветска земя. Широко се разгъна лавото движение за мобилизиране на вътрешните резерви и за повишаване на рентабилността на предприятията, за свърхпланови натрупвания на средства. И ние трябва да свикнем, както съветските хора, с мисълта, че зад цифрата на икономисаните милиони левове стоят нови заводи, фабрики, болници, театри, родилни домове, училища, жилища, клубове, библиотеки и др., които

ще допринесат за все по-бързото повдигане благосъстоянието и културата на трудещите се в нашата страна.

У нас, в сегашните условия, борбата за снижаване себестойността във всички производствени сектори е с особено голямо, изключително значение. Преди всичко успешното разрешаване на тази задача би ни помогнало да преодолеем по-бързо нашата икономическа изостаналост. Но онова, което е от непосредствено практическо значение, то е незадоволителното финансово състояние на национализираните предприятия и на някои от новосъздадените предприятия и стопанства. Ние трябва час по-скоро да въведем реални амортизационни отчисления, и то така, че да не снижаваме заради това рентабилността на предприятията. А това може да стане само като се снизи съответно себестойността. Сегашните амортизационни отчисления са прекалено малки, понеже се правят върху една прекалено принижена стойност на основните средства, явила се като резултат на обезценяването на лева през време на втората световна война. Освен това в някои производства дори на леката индустрия и сега се практикува у нас отпускането на държавни субсидии във формата на помощи от изравнителния фонд на цените. На това субсидиране трябва да се тури колкото се може по-скоро край, разбира се, не като се повишават продажните цени, а като се снизи съответно себестойността.

Тъкмо затова за нас представлява особен интерес опитът на трудещите се в Съветския съюз, които през последните години дадоха нови прекрасни примери за това как «съревнованието е комунистически метод за построяването на социализма» — както се изразява великият Сталин.

От проучването на многобройните статии и дописките от отделните заводи и репортажи и от конференции в отделните области, които «Правда» и «Известия» печатат почти ежедневно, се вижда какво богатство от най-разнообразни прояви е постигнала борбата за снижаване на себестойността и за свръхпланово натрупване на средства от съветските работници и колхозници. Никъде и никой не се е задоволил с това да установи или да узнае сумата, която заводът е обещал да осъществи като икономии от снижаване на себестойността и за свръхпланово натрупване на средства. Всеки ръководител на отдел, цех или бригада и всеки отделен работник и колхозник си е поставил конкретната задача да установи какво може да даде неговият отдел, неговият цех, неговата бригада или самият той като свой принос, за да се осъществят поставената обща цел. Никъде никой не се е задоволил с изнасянето на повече или по-малко красноречив доклад по въпросите за икономии на събрания и конференции. Навсякъде и всички са си поставили конкретната задача за максималното използване на вътрешните резерви, за максималното повдигане на производителността на труда.

Ето например в Московския завод за автомобилни гуми партийният секретар на Коландровия цех, който е и бригадир в производството, е разбрал, че трябва сам да даде пример и се заловил със своите другари от бригадата конкретно да разреши поставената задача. Те установяват, че могат да намалят толеранса в плуса и осъществяват значителни икономии на каучук; пренасят използването на два от трите чифта валци и по този начин икономисват значително количество електрическа енергия; премахват пръскането на лепилото по пода и обслужват втори нов агрегат само с един допълнителен работник към единадесетте от бригадата, след като членовете на бригадата овладяват някои допълнителни специалности. Двадесет работника при новото положение обслужват два агрегата, докато по-рано 11 работника са обслужвали само един агрегат. Това е една огромна икономия на труд. Но това не се получава лесно. Всеки ден се върши възпитателна и разяснителна работа, като нито една проява на небрежност към производството, нито едно нарушение на техническия процес не остават неотбелязани.

Подготвителният цех на същия завод, чийто партийен секретар също така участва в производството, успява само за два месеца да икономиса 3.318.000 рубли. Интересно е използването на стеновистника «Вальцовщик», който системно показва положителния опит на водещите работници и неуморно и безмилостно критикува незадоволителната, лошата и небрежната работа. Със специални издания — «Молния» — се отбелязват успехите на отделните водещи работници ежедневно.

Дже в монтажния цех, където привидно никаква икономия не е възможна, успяват да осъществят три пъти по-голяма икономия от обещаната за октомври 1946 г.

Друг пример имаме в машиностроителния завод в Ленинград, който през 1947 г. приключва с една значителна загуба и за първото полугодие за 1948 г. му е била предвидена субсидия от страна на държавата, за да може да снижи с 30% цената на своите произведения. В началото на 1948 г. заводският колектив, като взел под внимание указанията на ленинградския областен комитет на партията, решава да се откаже от субсидията и за пет месеца осъществява 5 милиона рубли печалба. Това «чудо» е било постигнато с използването напълно на по-съвършените машини и с въвеждането на работата на конвейерна лента, с която се снижава количеството на употребения труд от 140 на 62 часа; средното месечно производство се увеличава със 174%. Количеството на материалите за единична продукция се снижава с 23.2%, като се подобрява кройката на метала така, че и струговете по-малко да стържат и по-малко отпадък в стърготини да има. Електрическите пещи намаляват изразходваната енергия с 47%. По няколко малки цехове се обединяват в по-крупни цехове, с което се пестят както инженерски, така и среднотехнически

кадри. Прави се основен преглед на всички запаси и се установява, че има големи количества излишни за близкото бъдеще материали.

Памучно-текстилната фабрика на името на Балахов в гр. Иваново е успяла да изпълни обещанието на своя колектив с използването на отпадъците и синхронизирането — съгласуването по време — работата на отделите и цеховете. Този опит е особено важен за много наши фабрики и заводи, в които липсва това синхронизиране в производствения процес.

«Башнефзавод» в Уфа е осъществил 3 милиона рубли икономии, като е направил ремонтната си работилница рентабилна с обособяването ѝ на самоиздръжка, с използването на по-малки електрически мотори за помпите и като се използва отново парата, която по-рано се е изпускала неоползотворена.

В Донбас каменноуглените миниори в отговор на почина на московските заводи и работници изпълниха за 8 месеца 105% от годишния план и осъществиха 100 милиона рубли свръхпланови спестявания.

Редакцията на органа на Централния комитет и на московския комитет на ВКП (б) «Правда» свиква специално съвещание по икономията на метал, на което са изнесени и обобщени постиженията от по-важните заводи и цехове. 20%—31% метал се икономисва само от по-доброто разкрояване на материала. С въвеждането на технологически норми са икономисали от 100 до 200 килограма метал за един трактор, 20 тона метал за един локомотив и 4,5 тона за един багер с мощност 3 куб. м. На това съвещание било изтъкнато значението на по-доброто снабдяване с подходящи метали на металообработващите заводи и по-доброто складиране на металите.

От друга страна най-безмилостно се заклепват всички опити да се изтъкнат привидни успехи в тази област. В уводна статия със заглавие «Държавните интереси над всичко» в «Правда» от 24 декември 1948 г., като подчертава големите успехи на борбата за снижаването на себестойността и за свръхпланови натрупвания на средства, бичува онези отделни стопански дейатели, които забравят своята висока отговорност да водят истинска болшевишка борба за изпълнението и преизпълнението на установените планове и за вземане на мерки за мобилизиране на богатите вътрешни резерви. «Това обаче не им пречи високо да крещат — пише «Правда» — за успехи, даже и ако тези успехи са незначителни.»

В-к «Правда» привенда следния конкретен случай с директора на Брянския завод за пътестроителни машини, който заявил на м. юли 1948 г., че неговият завод ще даде един и половина милиона свръхпланови натрупвания, но още по това време, когато той дава обещанието, заводът вече е имал 900 хиляди рубли такива натрупвания. На септември същият директор още един път поискал да бъде герой и заявил, че заводът ще даде още 500 хиляди рубли свръхпланови натрупвания. В края на октомври директорът рапортувал в областния комитет на партията за изпълнението на това ново задължение. Оказало се обаче, че многоташумелият успех на този директор е само привиден. Установило се, че е била използвана само 50% от производствената мощ на великолепните съоръжения в неговия нов завод.

Драги народни представители и представители! Аз завършвам. Ние трябва в най-скоро време във всички предприятия да организираме системното изучаване богатия и така разнообразен опит на съветските работници в борбата за провеждане на най-строг режим на икономии, за снижаване на себестойността и за свръхплановото натрупване на средства. Навсякъде трябва да се постави конкретно, практически въпросът за икономия на материали, енергия и гориво, съоръжения и труд и — както др. Димитров днес ми каза — за време. Енергията, трудът и времето са важен фактор за разширяване на нашето производство, за увеличаване на нашия общ доход, за включване на средства, с които ще строим и ще повдигнем нивото на трудещите се у нас. Необходимо е смело, системно, неотклонно и ежедневно да осъществяваме конкретно и практически най-разнообразни мероприятия, с които да снижаваме себестойността и да увеличаваме свръхплановите натрупвания във всички предприятия. Така и само така ще се освободят огромни средства за възстановяване и развитие на народното стопанство и за по-бързото преодоляване неговата изостаналост, както и за по-бързото повдигане материалното и културното ниво на трудещите се хора в градове и села.

Драги народни представители и представители! Нашата финансова система може да устои на задачите, които бяха поставени от двегодишния народостопански план. Нашата финансова система запази националната монета от обезценяване. Тя покри всички разходи на държавата, на народните съвети, без да прибегне до печатането на банкноти и да било банкноти за тяхното покриване. Нашата финансова система успя да достави всички средства, които са необходими за краткосрочното кредитиране на нашето стопанство. Нито едно предприятие у нас, нито едно стопанство не е спряло своята дейност през годината и през периода на двегодишния стопански план поради липса на оборотни средства. Нашата финансова система успя да обезпечи средствата за капиталовложения през периода на двегодишния стопански план. Нито един строителен обект у нас, нито едно строителство, от най-голямото до най-дребното, не е било изоставяно, нито е било спирано временно поради липса на средства за капиталовложения.

Е добре, аз смятам, че мога пред вас да поема задължението на цялата наша финансова система, че ние и за периода на петгодишния стопански план ще успеем не само да запазим националната монета, но и да повдигнем, макар постепенно, нейната покупателна способност, да обезпечим всички обо-

ротни средства, всички инвестиционни средства, които са необходими за предсрочното изпълнение и преизпълнение на петгодишния народостопански план. (Ръкоплескания)

Аз поемам този ангажимент, защото имам пред вид, че V конгрес на Българската комунистическа партия трасира, осветли пътя на развитието на нашата страна в стопанско, политическо и културно отношение, даде всички указания, които могат да облекчат работата на всички органи на държавата, на всички граждани на републиката за обезпечаването на стопанския, културния и обществен напредък на нашата родина.

Болшевишкият Централен комитет на нашата партия, организираните в Отечествения фронт сили на нашия народ, Димитровското правителство несъмнено са гаранция за това, че стига да проявим достатъчно умение, постоянство, упорити усилия, да напънем всички наши способности и сили, ние ще можем в края на изпълнението на петгодишния стопански план да отчетем, че сме изпълнили честно своя дълг към народа за развитието на неговата прекрасна народна република.

Аз моля, законопроектът за бюджета за 1949 г. да бъде гласуван на първо четене. (Продължителни ръкоплескания)

Министър-председател Георги Димитров: Малко отидих дайте.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Петнадесет минути почивка.

(След почивката)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народният представител д-р. Георги Михайлов Добрев.

Георги Михайлов Добрев (к): (От трибуната) Другари и другари народни представители! Разглеждаме петия отечествено-фронтски и трети Димитровски бюджет на нашата народна държава, който отразява в себе си целокупната политика на нашето народно правителство и грамадните обществено-политически и социално-икономически промени, които народната власт, отечественофронтската власт на боевия съюз на трудещите се в нашата страна, под ръководството на работническата класа и Българската комунистическа партия, извършиха и продължават да извършват с нарастващ размах от 9 септември 1944 г. насам.

Благодарение на тези дълбоки обществено-политически и социално-икономически промени създадох се вече всички предусловия за изграждането на първия в историята на България единен държавен бюджет.

За да изтъкнат по-ясно пред нас дълбоките структурни промени в приходния и разходния бюджет на нашата народна държава и за да изтъкне още по-ясно целокупната стопанска, финансова, социална и културна политика на нашата народна власт, ще се спра върху дълбоките промени, които са станали в приходите и разходите на държавата от 1944 г. до 1949 г. При това за краткост в сравненията си ще взема само данните от последния редовен бюджет на монархо-фашистка България за 1944 г. и обсъждания от нас бюджет на Народната република България за 1949 г. Ще се помъча да разгледам въпроса въз основа на материалите, с които разполагам и които, колкото и да не са напълно достатъчни, за да претендират за една научна точност, са все пак достатъчни, за да охарактеризират извършените промени, а така също и тенденциите, които продължават да действуват в развитието на нашия бюджет.

Да вземем редовните приходи на нашата държава. Общата сума на редовните държавни приходи е нараствала постепенно и неотклонно през цялото време на отечественофронтговската народна власт. От 40.582.000.000 лв. в 1944 г., взети за 100, тази сума е достигнала в 1949 г. 119.684.000.000 лв. — индекс 295 — т. е. увеличила се почти три пъти. При това, като правило, както опитът показва, приходите през изтелия период на отечественофронтговската власт са реализирани със значителни преизпълнения всяка година, като в 1948 г. приходът е преизпълнен с цели 20.284.000.000 лв. Това е ярко доказателство за солидността на нашия държавен бюджет и на целокупната наша вече планова, стопанска и финансова система.

При това мъдрото упражняване на редовния разходен бюджет, чиито параграфи — с изключение на управленческите разходи — са росли бързо по всички стопански, културно-просветни и социални нужди, и съблюдаването на строга бюджетна дисциплина при упражняване на разходите е довело, като правило, почти във всички бюджетни упражнения на отечественофронтговската власт до приключване с излишъци. Това е втори безспорен показател за здравината на държавния бюджет, на финансовата система на Народната република България и за мъдростта на целокупната и частно на стопанската и финансовата политика на нашата народна власт.

Но тия два показателя още не разкриват пред нас динамиката и насоките на извършените промени в редовния приходен и разходен бюджет, а така също не ни разкриват напълно ясно дълбоките структурни промени, които са претърпели приходите и разходите през отечественофронтговския период.

Да вземем редовните приходи.

Постъпленията от преките данъци са порасли от 3.836.000.000 лв. в 1944 г. на 62.565.000.000 лв. в

1949 г. Тук са включени и постъпленията от данъка върху оборота, който е пряк данък. Порасли са следователно 16.3 пъти. При това коренно са се изменили социално-икономическият характер и социално-икономическото съдържание на тия данъци. Данъчното бреме в 1944 г. с цялата си тежест легнеше върху охлузените плещи на народа и по-специално на неговите трудещи се маси. Днес вече данъчното бреме на трудещите се е значително облекчено в сравнение с 1944 г., като голяма част от тях са освободени от плащане на преките данъци. Затова пък имотните слоеве днес плащат многократно повече, отколкото това е вършено в 1944 г. Само една истинска народна власт можеше да стори това в областта на преките данъци, можеше да проведе такава данъчна и финансова политика в областта на преките данъци.

Да вземем косвените данъци. Постъпленията от тях са се намалили от 12.389.000.000 лв. в 1944 г. на 7.400.000.000 лв., колкото се предвиждат да постъпят в 1949 г., и съставляват за предстоящата година едва 60% от тяхната сума в 1944 г. Отново подчертавам, че само една истинска народна власт, която произтича от народа, принадлежи на народа и служи само на народа, само такава власт можеше да проведе такава данъчна политика в областта на косвените данъци. (Ръкоплескания)

Да вземем гербовия налог. Постъпленията от него са порасли от 930.000.000 лв. в 1944 г. на 2.275.000.000 лв. в 1948 г. — т. е. 2.4 пъти — за да се снижи в 1949 г. до 1.500.000.000 лв., т. е. има едно увеличение само от 1.6 пъти. Имайте пред вид, че базата, която вземам — 1944 г. — не може да ни даде достатъчно правилна мярка за сравнение. В 1944 г. ние имаме мораториум. А вие знаете, че мораториумът е чумата на гербовия налог. Въпреки че така много са нараснали всички съдебни и други документи, които се нуждаят от гербови марки, постъпленията от гербовия налог са увеличени едва 1.6 пъти, което показва, че държавата не е увеличавала, а обратното — стремяла се е да снижи и ограничи размера и обхвата на тоя вид данък.

Общата сума на постъпленията от таксите и берите за използване на държавни услуги и държавни блага се е увеличила от 811.000.000 лв. в 1944 г. на 3.880.000.000 лв. в 1949 г., т. е. 4.8 пъти, при едно общо посъкъпване на живота средно 8 пъти. Значи, увеличението на постъпленията от такси и берии едва съставлява, по сравнение със съкупността, 50%; станали са следователно по-леки, по-поносни. При това ред категории трудещи се са освободени от разни такси и берии или пък плащат такива в намален размер.

Да вземем глобите и конфискациите, които в монархофашистка България поразяваха главно трудещите се маси, а днес са насочени преди всичко срещу враговете на народа и нарушителите на нашата отечественофронтговска законност и на нашата стопанска политика. Постъпленията от тях са се увеличили от 231.000.000 лв. в 1944 г., когато са били плащали почти изключително от трудещите се, на 900.000.000 лв. — т. е. близо четири пъти — в 1949 г., когато ги плащат враговете на народа, тия, които не желаят да се подчинят на нашата стопанска система и на нашата народно-демократична законност.

Дълбока, коренна промяна е извършена в редовните държавни приходи от държавни капитали, имоти, предприятия и от разен род държавна стопанска дейност. В тия именно приходи ярко са отразени дълбоките революционни промени в областта на народното стопанство и на производствените отношения след влизането в сила на Димитровската конституция и свързаните с нея дълбоки стопански промени. Тези редовни държавни приходи са се увеличили от 2.393.000.000 лв. в 1944 г. на 22.450.000.000 лв., т. е. 9.4 пъти, в 1949 г. При това, забележете, сравнение не може да става между тези приходи от 1944 г. и от 1949 г. — те са диаметрално противоположни по своето социално-икономическо съдържание и по своя социално-икономически характер. В 1944 г. тези доходи са изтисвали из жилите на работническата класа, която бе класа угнетена и експлоатирана, а днес работническата класа е класа господстваща и заедно със съюзниците си управлява държавата и народа, тя не е вече експлоатирана, не е угнетена класа. И затова тези доходи имат сега принципиално съвършено друг социално-икономически характер. (Ръкоплескания)

Редом с тези съвършено нов род редовни държавни приходи, чиято роля, забележете, ускорено ще нараства, появили са се от 1948 г. още един нов вид редовни приходи, които би следвало да ги наречем социални приходи на държавата, на сума 1.958.000.000 лв. в 1948 г., а са предвидени да постъпят в 1949 г. 1.820.000.000 лв.

Особено дълбоки и коренни промени е претърпяла групата на така наречените «разни» редовни приходи по държавния бюджет. От 19.101.000.000 лв. в 1944 г. те спадат до 5.192.000.000 лв. в 1945 г., почват след това с известно колебание да нарастват, за да достигнат в 1948 г. 11.555.000.000 лв. и да бъдат проектирани за 1949 г. на сума 19.169.000.000 лв., т. е. възстановяват уровня си от 1944 г. Но коренно са се изменили социално-икономическият характер и съдържанието на тая група редовни приходи, както и техните функции и назначение. Преди всичко в 1944 г. в тая рубрика на редовния приходен бюджет на държавата се намираше инфлационният гюйник на буржоазно-капиталистическата и монархо-фашистка бюджетна и финансова система. От общата сума 19.101.000.000 лв. тогава, 14.120.000.000, т. е. 74%, са били скрити летящи дъл-

гове, банкнотни и бонови емисии, т. е. инфлация. Знайно е, че отечественофронтовската народна власт унищожи тая инфлация, оздрави националната монета, бюджетната и финансовата система, като с хирургически нож изрязва преди всичко инфлационния гнойник в самия държавен бюджет. И сега, когато в 1948 и 1949 г. отново се появяват в държавния бюджет държавни заеми, трябва да не забравяме, че това вече са настоящи производително употребявани и социално полезни заеми, които не разклащат и не минират народното стопанство, бюджета и финансовата система, а напротив засилват участието на бюджета и финансовата система в разширеното обществено възпроизводство. Следователно това са принципино съвършено други, съвършено нови заеми, каквито буржоазно-капиталистическата държава не може да познава. Тия заеми са присъщи на финансовата система на народните демокрации, които са разновидност на пролетарската диктатура и на съветската държава като завършена форма на пролетарската диктатура и на социалистическата демокрация.

В резултат на така описаната динамика в развитието на редовните държавни приходи, коренно се е изменила структурата на редовния приходен бюджет на държавата. Относителното участие, в проценти, на приходите към общата сума на държавния бюджет е претърпяло следните коренни изменения.

По преките данъци то се е увеличило от 9.5% в 1944 г. на 52.2% в 1949 г. — т. е. от около 1/10, колкото са съставлявали преките данъци в 1944 г., до над половината от всички приходи на държавата в 1949 г. Това е такава коренна промяна, която е равностилна на она дълга революционна стопанска и социална промяна, която се извърши с приемането на Димитровската конституция и с проведените във връзка с нея дълбоки стопански и социални промени в нашата страна.

По косвените данъци. Участието на тези косвени данъци се е намалило от 30.5% в 1944 г. на 6.2% в 1949 г. Много пъти представителите на демократичните течения са пледирали за такава финансова и данъчна политика, каквато е отразена в тези две относителни числа, които показват процентното участие на преките и косвените данъци в нашия държавен бюджет.

Процентното участие на общата сума на гербовия налог, таксите, бериите, глобите и конфискациите се е намалило от 5% в 1944 г. на 4.1% в 1949 г.

Процентното участие на приходите от държавни капитали, имоти, предприятия и стопанска дейност на държавата се е увеличило от 5.9% на 19%. Днес вече почти 1/5 от нашия редовен бюджет съставляват приходите от държавни капитали, имоти, предприятия и стопанска дейност на държавата. Тяхното процентно участие в общата сума на държавния бюджет ще продължава бързо да нараства и в недалечно бъдеще тези приходи ще станат главната материална база на държавния бюджет. Впрочем тези приходи, плюс приходите от преки данъци — 7/8 от които се падат на прекия данък от оборота — вече сега, в 1949 г., съставляват кръгло 71% от общата сума на редовния държавен бюджет.

Процентното участие на така наречената група «разни», в която в 1944 г. се намираще инфлационният гнойник на буржоазно-монархическия бюджет, се е намалило от 47% — почти половината от целия бюджет в 1944 г. — до 16% в 1949 г.

При това забележете, че е извършено коренно оздравяване на бюджета и на цялата финансова система. Изчезнал е инфлационният гнойник, който бе изразан от хирургически нож на финансовата политика на нашето народно правителство, и в замяна на това се създадох всички условия, за да имаме ние нов тип заеми, които от 1948 г. насам с нарастваща сила ще растат още повече. Днес държавният бюджет е тясно свързан с петгодишния народостопански план. Неговата икономическа основа е цялото планово народно стопанство на Народната република България, която върви към социализма. То се развива въз основа на законите на разширеното обществено възпроизводство и отгук непременно ще нараства в разширен обем и с голяма мощ нашият държавен бюджет.

Искам накратко да се спра върху онези дълбоки структурни промени, които са станали в областта на разходите. За краткост, аз съм ги групирал в четири групи. Те са дадени в десет групи в широките листове, които днес сутринта депутатите получиха. Когато сравнявам 1948 с 1949 г., ще се ползувам от таблицата, която ми бе раздадена днес. В съответната пребротка, за да мога да направя сравнение с 1944 г., аз съм ги групирал в четири групи.

Управленческите разходи, разходите за поддържането на вътрешния ред, разходите за народната отбрана и всички разходи от този род са съставлявали в 1944 г. 31.508.000.000 лв., или 64% от целия редовен разходен бюджет на монархофашистка България.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Имаше и извънредни бюджети.

Георги Михайлов Добрев (к): Да, имаше и извънредни бюджети. Аз съм взел само редовните, защото нямах цифрите за извънредните, не можах да си ги набавя, другарю министре. Но затова пък достатъчно типично е сравнението. Достатъчно е това, че съм взел само редовните бюджети от 1944 и 1949 години. Несъмнено, ако вземем и извънредните бюджети и направим сравнението, то последното ще бъде още по-поучително и ясно.

Плащанията по държавните дългове в 1944 г. възлизат на 2.352.000.000 лв., или 4%. Народостопанските разходи, които без никакви инвестиции, свързани със стопанските ведомства на държавата, съставляват в 1944 г. 8.595.000.000 лв., или 17%, а тъй наречените културно-просветни разходи — 7.468.000.000 лв., или 15%.

Каква е картината, каква е структурата на нашия Димитровски бюджет за 1949 г., бюджет, който днес с такова блестящо експозе пред нас представи и обоснова др. финансов министър проф. д-р Иван Стефанов? За 1949 г. управленческите разходи, към които съм прибавил разходите за общото управление, плюс тези за народната отбрана, за да може да съответствуват на групата за 1944 г., съставляват 22.462.000.000 лв., или са почти 30% по-малко, отколкото са били в 1944 г. При това те съставляват само 1/5 от целия държавен бюджет, срещу близо 2/3 в 1944 г.

Плащанията по лихвите и погашенията на държавните дългове са нараснали до 10.327.000.000 лв. Те са се увеличили 4.4 пъти, обаче съставляват около 9% от общата сума на разходния бюджет. При това забележете, че сега тези суми се връщат в народното стопанство, когато държавата изплаща и погасява тези свои вътрешни дългове, т. е. тези плащания играят полезна роля. От гледна точка на стопанските функции, които изпълняват, те връщат на народното стопанство и на народа онова, което е било изнето в разни времена във вид на заеми и е било употребено за една или друга цел. Във всеки случай при Отечествония фронт заемите, които са направени, са правени за производствени и полезни цели. Плащанията на старите заеми, които се погасяват, са употребени по най-безобразен и прахоснически начин от фашистките режими.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Плащани са големи суми в чужбина.

Георги Михайлов Добрев (к): — Да. Това значи, че тези плащания в чужбина са загубени за народното стопанство.

Народостопанските разходи, включително тук и инвестициите по нашия бюджет, са 48.541.000.000 лв. Близо шест пъти са се увеличили този род разходи и те съставляват — забележете това — 43.3% от целия разходен бюджет. Това може да прави само една истинска, действително народна власт. В този вид разходи, и частно в капиталовложенията, е базата за издигането на материалното и културното ниво на нашия народ, за увеличаването на нашето национално богатство, което е основата за благоденствието на целия народ. Тук е, гдето се казва, разковничето за нашето постъпателно, прогресивно, възходящо стопанско развитие, което е основата на цялото наше останало културно и политическо, с една дума — всестранно развитие.

За културно-просветни и социални — включила санитарните — цели нашата народна държава е предвидила да изхарчи в 1949 г. 26.220.000.000 лв. Това е 3.5 пъти повече от 1944 г., а от бюджета съставлява 23.4%, или близо една четвърт от нашия бюджет отива за тези цели.

За тези три цели — стопанската, културно-просветната и социалната — нашата държава харчи две трети от целия си бюджет. И като добър стопанин тя е предвидила това, което го няма в нито един монархофашистки бюджет: още и своя резервен фонд от 4.550.000.000 лв., за да може да регулира, да отговаря на евентуалните нужди, които се появяват, и те да бъдат покрити за сметка на този резервен фонд. Тук — резервен фонд, а там — инфлационен гнойник — 14.120.000.000 лв. В нашия бюджет всички разходи отиват за стопански, културно-просветни и социални цели — 1/5 от целия бюджет — и за осигуряване свободното и независимото съществуване и благосъстоянието на народа, а 1/5 от бюджета е за управленчески и отбранителни разходи. В монархофашистка България обаче 2/3 от разходния бюджет, а фактически целият разходен бюджет се харчеше за поддържане на монархофашистката диктатура на паразитната капиталистическа класа и нейната противонародна катастрофална вътрешна и външна политика.

Тези няколко цифри, които дадох, характеризират две diametрално противоположни стопански и финансови системи, две данъчни и финансови политики — тази на монархофашистка България и тази на Димитровска отечественофронтовска България, която бързо и неуклонно върви към социализма, към победоносното негово построяване в нашата страна. (Ръкопляскания)

При това забележете как са нараствали инвестициите, капиталовложенията в нашето народно стопанство. В 1947 г. нашата държава е била в състояние да даде близо 7.000.000.000 лв., или 1/5 от своя разходен бюджет. През 1948 г. тя дава вече 21.500.000.000 лв., т. е. близо 1/4 от разходния си бюджет. В 1949 г. тя дава вече над 40.000.000.000 лв., т. е. над 1/3 от целия държавен бюджет. Вижда се какво означава народна власт, какво означава Димитровска народна република, в която — и в боевия съюз на трудещите се — ръководната роля принадлежи на работническата класа и на нейния преден отряд — Българската комунистическа партия. Друга власт не може да осъществи една такава стопанска, финансова и данъчна политика, каквато е отразена в приходния и разходния бюджет на държавата за 1949 г.

Онова, което е характерно и много интересно, когато сравняваме бюджетите, приходите и разходите, това са техните резултати — имат ли излишъци или имат дефицит. Онова, което е характерно за бюджетите на народните демокрации, които са разновидност на пролетарската диктатура, и за бюдже-

тите на съветската държава, социалистическата държава на пролетарската диктатура, която е възможно най-пълната и истинска демокрация, социалистическа демокрация, то са бюджетните излишъци, които са едно напълно закономерно явление.

Вземете такива силни държави, които са така много хвалени, които сами себе си хвалят и които са особено хвалени от техните агенти в народно-демократическите страни, като САЩ, Англия, Франция и Италия. През последните 34 години — от 1914 до 1948 г., бездефицитни бюджети САЩ са имали само 11, Англия само 10, Франция само 4, а Италия е имала само 2 бездефицитни бюджети. При съветската финансова система и при нашата народно-демократическа система, която в своето по-нататъшно развитие ще прерасте в съветска финансова система, бездефицитността на държавните бюджети и планомерно растящите им излишъци са едно напълно закономерно явление.

В Съветския съюз от 1924 до 1941 г. не е имало нито един път дефицит. Напротив всяка година нарастваха суфицитите, излишъците. Само в първите две години на великата Отечествена война против фашистка Германия и нейния блок, през времето на втората световна война, равна на която няма в историята на човечеството, която по нейните размери, по количеството на огромните мобилизирани маси, хвърлени в боевете, по огромното количество техника, огромните материални средства, по силата и по размерите на разрушенията няма равна на себе си, само в първите две години е имало един незначителен разрыв между приходите на съветския държавен бюджет и неговите разходи.

Така, в 1942 г. разходите не са могли да бъдат покрити от приходите с 10.3%. В 1943 г. вече само 3.5% от разходите не са могли да бъдат покрити от приходите. В 1944 г., в разгара вече на грамадното започнато през ноември 1942 г. победоносно настъпление, в периода на последната, заключителна трета фаза на втората световна война, съветският бюджет и съветската финансова система обезпечават нарастващи бюджетни излишъци. В 1946 г. вече излишъкът е бил 18 милиарда рубли, в 1947 г. е бил 24 милиарда рубли, в 1948 г. той е 41 милиарда рубли. За размерите на тези излишъци с наши пари съдете, след като помножите тези милиарди с 54, колкото е курсът на рублията.

Характерно е, че в големите капиталистически държави — като вземем за пример Съединените щати и Англия — бюджетите са били дефицитни през цялото време на втората световна война и продължават да бъдат дефицитни. Днес, цели три години след като е завършена втората световна война, показателни са тия цифри и затова ме съблазняват да ги цитирам. Вярвам, че ще се справя в 45-те минути, които са ми предоставени.

Другари! В Съединените щати дефицитът е нараствал така: през 1939/1940 г. той е бил 3.740.000.000 долара и е достигнал най-високото си ниво през 1942/1943 г., когато е бил 55.900.000.000 долара. В 1944/1945 е бил 54 милиарда долара, а в 1945/1946 г. той е сведен до 21.000.000.000 долара. Както виждате, огромни, милиардни дефицити продължават да съществуват в бюджетите на Съединените щати и след свършването на втората световна война. Същото това виждаме и в Англия — и всичко това, въпреки че отпадна необходимостта да водят война с Япония, която бе капитулирала, въпреки че вече е прекратена войната и че няма никаква необходимост да поддържат военновременни бюджети, каквито са още бюджетите на Съединените щати и на Англия.

Понеже някои вълхви на финансовия, монополистичния капитал в тия страни и някои наемници на монополистичния капитал от тия страни обичат да клеветят нашата мална България, че е милитаристична държава, добре е да се запомнят и да се знаят какви са военните разходи в тия две държави. Военните разходи в Съединените щати днес са 11 пъти по-големи, отколкото са били в 1940 г. А претендират да са миролюбива държава, претендират да имат моралното право да упрекват България, че била милитаристична държава, когато един нищожен процент от нейния бюджет — 10.6% — отива за нуждите на народната отбрана.

Ефрем Митев (к): Понеже смятат, че и бригадирите са армия!

Георги Михайлов Добрев (к): Те може да си смятат каквото си искат.

Англия. Нейните държавни бюджетни дефицити са нараствали така: от 768 милиона фунта стерлинги до 2.835.000.000 фунта стерлинги в 1944/1945 г. При това 2.207.000.000 фунта стерлинги е дефицитът за 1946/1947 г. Даже в мирновременната обстановка се е запазил военновременен дефицит. И нищо удивително няма, тъй като и нейният военен бюджет продължава да е над 10 пъти по-голям, отколкото е бил мирновременният и военен бюджет.

Още една бележка що се отнася до коренната разлика в функциите и назначението на държавните бюджети и на финансовите системи при капитализма, в капиталистическите държави, и при съветската социалистическа държава и при родствениите ней народно-демократически държави.

Функциите и назначението на бюджетите и финансовите системи в капиталистическите държави и особено в епохата на империализма се свеждат преди всичко до събирането на средства: за издържането на един мощен репресивен, подтиснителен апарат; за поддържането на една мощна военна

машина; за поддържането на военно-полицейски, административен и съдебен апарат, чието назначение е да подтиска обществото, народа, трудещите се, да ги държи в подчинение; да ги заставя и по-нататък да бъдат роби на капитала и със своя пот и труд, със своята кръв и своя живот да пълнят със злато бездънните каси на разните монополистически обединения; от друга страна да запази своята територия като монополна мушля за своите монополистически обединения от проникването на конкуренти и съперници, а заедно с това да създаде военна машина, която да е в състояние да овладее съседни и далечни страни и да ги зароби и подчини икономически и политически; да увеличи количеството на своите наемни, колониални и полуколониални роби. Това е функцията, това е назначението на финансовите системи на буржоазно-капиталистическите, а още повече на империалистическите държави.

Каква е обаче функцията и назначението на финансовите системи и бюджетите на народните демокрации и на съветската демокрация? Забележете, при капитализма държавата стои над обществото, тя стои като сила враждебна, подтискаща обществото, неговото абсолютно болшинство в лицето на трудещите се, които съставляват 95% — а в някои страни повече — от цялото население. Там няма слесове, включая дребната и средната буржоазия, които да не са обект на експлоатация и разорение от страна на монополистическия капитал. От друга страна интересите на тази експлоататорска и подтиснителска държава са диаметрално противоположни на интересите на обществото, на народното стопанство, на трудещите се в капиталистическите страни. Това, което е добро за укрепването на тази машина за угнетяване и за обезпечаване господството на експлоататорските класи, то е смърт за трудещите се, за огромното болшинство от населението, за обществото. Тук не може да има единни интереси между обществото, представлявано от неговата прогресивна част — пролетариата и съюзените с него трудещи се, от една страна — и държавата, от друга. Поради напълно антагонистическия характер на противоречията, които съществуват между държава и общество, между класовото господство на капиталистическата класа в буржоазната държава и огромното трудолюбие се мнозинство, подтискано и експлоатирано, не може да израсте в такива условия морално-политическото единство на никой народ и никоя нация. Във всеки народ, във всяка нация има две нации, има два народа — една шепа от експлоататори, които са узурпирали правото да говорят от името на нацията и народа поради това, че държат властта и не са съборени още, макар историята отдавна да тропа на вратите им и да е поставила тази задача на трудещите се в името на тяхното собствено спасение и на спасението на човечеството, да срина този прогнил, разлагащ се, жизногизещ и очакващ своя гробар обществено-строител — и от друга страна — това огромно, подавяващо мнозинство, от чието съзнание само още зависят сроковете за извършването на тази историческа задача: събарянето и премахването на този прогнил строй.

При съветската демокрация и при народната демокрация изчезва противоречието между държава и народ, между държава и общество, между държава и трудещи се. В този нов тип държави народите, в лицето на тяхното огромно болшинство, имат пълното основание, хиляди пъти повече, отколкото Людовик XIV в XVI век, да кажат: *«L'état, c'est moi»*. Те имат право да кажат: държавата, това сме ние, трудещите се в тая страна и във всяка страна, где то народът се е освободил. (Ръкоплескания)

Политическата основа на тия свършено нов тип държави са съветите на трудещите се в СССР и народните съвети в страните на народната демокрация.

В СССР има Върховен съвет — пълновластен съветски парламент, а у нас и в народно-демократическите страни — народен демократически парламент, който олицетворява и възплътява в себе си суверенитета на народа, който е всевластен, всемогъщ и вседесъщ и който не дели властта с никой друг. Той е единствен носител на тая власт в своята страна. Всяка власт произтича от народа, принадлежи нему и служи само нему.

Икономическата основа на тия свършено нов тип държави е планоовото социалистическо стопанство, както това е в Съветския съюз, и планоовото, развиващо се към социализма народно стопанство на народните демокрации. Победата на социалистическите елементи в страните с планоовите народни стопанства на народните демокрации е гарантирана благодарение на туй, че властта е в ръцете на работническата класа, в ръцете на боевия съюз на работническата класа с всички трудещи се под ръководството на Комunistическата партия. Обезпечено е следователно бързото развитие на социалистическите елементи в народното стопанство; обезпечена е окончателната и безвъзвратна победа на социализма след изграждането на неговите стопански и културни основи.

Другари и другарки! В съветската и народно-демократичната държава изчезва това противоречие между държавата и обществото, между държава и народ, между държава и трудещи се. Интересите им напълно съвпадат, интересите им стават общи. Което е полезно за държавата, е полезно и за народа; което е полезно за народа, е полезно за държавата. Тук народът е заинтересуван да подкрепи всяка инициатива на своята собствена държава, народът е готов да жертвува от залька си и живота си, ако има нужда, за да я спаси от външно нападение. Готов е да даде капка по капка всичката си кръв, за да отстои своята държава, своето собствено пълновластие, своя собствен суверенитет. От друга страна

народът е готов да даде всичките си сили, участвайки съзнателно в производствения процес, имайки ново отношение към труда, ново отношение към собствеността, главно към социалистическата, общонародната собственост. Интересите на народното стопанство и на социалистическата собственост съвпадат с интересите на народа. Последният е заинтересуван да я укрепва и да я разширява непрекъснато, защото тя е основата на неговото собствено благополучие. Тук лежи разковничето на неговото бъдеще и бъдещето на неговите поколения. Затова ние виждаме в това отношение народът да помага с всичките си сили да се укрепва държавата му, да растат нейните доходи, да расте производството върху широката основа на непрекъснато разширяващото се обществено производство и възпроизводство. Върху тази именно база непрекъснато расте и материалната и културната база на държавния бюджет и държавната финансова система в светската и народнодемократическите държави. Тук лежи непобедимостта на този нов тип държави. Предопределена е историческата тяхната окончателна и безвъзвратна победа над всички разновидности на буржоазно-капиталистическата държава — от лъжедемократическите и тъй наречените западни псевдодемократически държави до откритите фашистки диктатури и техните епитони, където и да се явят, на който паралел и меридиан на земното кълбо да съществуват те.

След този кратък обзор, в който показах как са се развивали, каква динамика имаме в развитието на разните приходи и разходи на нашата народна държава, надявайки се, че др. Пеко Таков, който от името на нашата парламентарна група, ще засегне конкретно бюджетите на отделните министерства, аз няма да се впускам в други подробности, колкото и интересни да са те.

Изхождайки от тия данни, които ви дадох за динамиката на развитието на приходите и разходите, за коренните структурни промени, които са станали в редовния държавен приходен и разходен бюджет, и за олицетворената в него целокупна стопанска, финансова, културна и социална политика на нашата народна държава, на нашето народно Димитровско правителство, при една такава политика, при такива резултати, при такива перспективи, каквито се разкриват сега в рамките на осъществяването на петгодишния народостопански план, ние обсъждаме и първия единен държавен бюджет, който е органически свързан с петгодишния стопански план. Последният е заплануван — и това е напълно реално — да расте националният доход на България средно годишно с 18% срещу 2% годишно в миналото до 9 септември 1944 г. Ние имаме пълното основание за акламации и като апостолои да се втурнем всред народа да му изясним дълбоките промени, които са станали в областта на бюджета и финансовата политика на нашата страна, да го мобилизираме да изпълни досрочно плана на първата година от петилетния план и всяка година да го изпълнява все по-успешно; да се съревновава, да участва в ударническото, да се старее да работи, да се по-добре от вчера, утре по-добре, от днес, да работи, както ни учи нашият учител и вожд, учителят и вождът на нашия народ др. Георги Димитров, като не завижда на тези, които са напред, а се стреми да се изравни с най-предните и като помага на тях, които изостават, за да се получи общ подъем и обща победа за общото благо и в интереса на целия народ. След като гласуваме този бюджет, да отидем всред народа да изпълним своя дълг да му разясним първия единен държавен бюджет, да подпомогнем държавата да събере до стотинка това, което е запланувано в приходния бюджет, и разумно, икономично, както ни учи др. Георги Димитров и както тук пледираше финансовият министър, да се харчат народните стотинки, които ние събираме и които с толкова труд, упоритост и себепристрастие дава нашият народ.

От името на парламентарната група на Българската комунистическа партия заявявам, че ние единодушно и с акламации приемаме и ще гласуваме този бюджет на нашето Димитровско народно правителство. (Ръкоплескания)

Председателстващ др. Георги Атанасов: Има думата народният представител др. Пеко Таков.

Пеко Таков (к): (От трибуната) Другари народни представители и народни представителки! Във Великото народно събрание е внесен от министра на финансите за обсъждане държавният бюджет за 1949 г. Това е първият наш бюджет, свързан с приетия само преди няколко дни петгодишен народостопански държавен план. Ние имаме вече упражнението на два бюджета — за 1947 и за 1948 г., които бяха изградени на основата на изпълнението на приключилия успешно двегодишен народостопански план, който в областта на индустриалното производство не само възстанови довоенното равнище, но и далеч го надхвърли. В индустрията — каза др. Димитров в своя исторически доклад до V конгрес на Българската комунистическа партия — задачата за възстановяването беше успешно разрешена още през двегодишния план. През 1948 г. индустриалното производство надхвърли 75% довоенната продукция. А в селското стопанство възстановителният процес още не е напълно завършен главно поради трите последователни сушави години след войната.

Успешното приключване на двегодишния държавен народостопански план дава пълно основание да се каже, че народното правителство даде на нашата Народна република за миналите две години нови по съдържание, коренно различаващи се държавни бюджети от тези до 9 септември 1944 г. Ако вземем бюджетното упражнение за 1941 г., ние ще видим,

че там приблизително 80% от държавните разходи носят административно-консумативен характер — непроизводителни разходи. Такъв един бюджет носи истинския белег на фашистко-полицейската държава. Когато се обърнем към приходната част на миналите бюджети, ние виждаме също: едно набиране на държавни бюджетни средства, което няма нищо общо с нашите нови бюджети. 75% от приходите идваха чрез косвените данъци от трудещите се. Заможните, господстващите класи намираха и законни, и беззаконни пътища, главно чрез укриване и чрез коруптиране на държавните служители, двойни и тройни счетоводни книги, да измъкнат от приходната част на държавния бюджет колкото се може повече.

Приходната част на нашия бюджет идва сега главно от прякото облагане на нашата национална продукция. Предвидени са да постъпят 56 милиарда лева от данъка върху оборота — при 27 милиарда предвидени за 1948 г., а реализирано повече — от печалбите на предприятията на самозидрия — 9.000.000.000 лв., от данъка върху общия доход — 3.200.000.000 лв., от еднократен данък върху имуществата — 2.500.000.000 лв., последната му третинка, от свободната продажба на парядни стоки по ненормирани цени — 4.600.000.000 лв., от бюджетни излизатци — 1.700.000.000 лв. В бюджета има едно съвършено ново приходно перо, което трябва да се отбележи: това е стойността на изработеното от трудите подразделения — 3.700.000.000 лв. Има и още едно перо, което представлява също така извънредно голям интерес, върху което че е още доста малко — 120 милиона лева приход на държавата от държавните земеделски стопанства. Това са приходи, които в миналото, вместо в държавната хазна, отиваха в касите на отделните капиталисти.

Например най-крупното перо — 56 милиарда лева от данъка върху оборота — едва от данъка върху индустриалните и търговските предприятия, които в миналото са били в ръцете на индустриалците и едрите търговци и които, както казах, са намирали хиляди пътища да отбягнат плащането му. В kalkulацията на стоките този данък беше пресметан и консуматорите работници и трудещи се селяни го плащаха, но не отиваше в държавната хазна, а оставаше в джобовете на капиталистите.

Ето как се обясняват цифрите, които др. Терпешев посочи в своя доклад по петгодишния план на петия конгрес на Българската комунистическа партия — че нашето стопанство, нашият национален доход, в това число и нашият бюджет, са ограбвани годишно с повече от 90 милиарда лева.

И по-нататък. В приходната част са предвидени да постъпят 9.000.000.000 лв. от печалби на държавни предприятия. Всички тези печалби в миналото също са отивали в касите на капиталистите. И вместо от тях да се набират средства за държавния бюджет, намираха се по косвен път от милионите трудещи се консуматори. Черната борса в миналото печелеше за сметка на трудещите се милиарди. Сега чрез свободните цени в държавните магазини държавата получава възможност да ограничи тази черна борса и да получи приходи около 4.600.000.000 лв. Разбира се, нашето Правителство съвсем добре разбира изключителния и временен характер на печалбите, които идат от свободните цени в държавните магазини. Но всеки разумен гражданин ще се съгласи, че по-добре е тези средства да се връщат чрез държавния бюджет отново в народа, отколкото да се възползват няколко стотин черноборсаджии и спекуланти.

Ние виждаме в приходната част на бюджета един съвсем нов приход от 3.680.000.000 лв. — стойността на извършените строителни работи от нашите трудови подразделения. Разбира се, ние имаме съответно в разходната част 4.309.000.000 лв. за трудоваците. Следователно в бюджета още тежи един абсолютен разход от 629 милиона лева за издръжката на трудовите подразделения, въпреки тяхната не лоша вече организация. А какво е било в миналото — ние можете да си представите! Но това е един безспорен успех по пътя на едно рационално и добре организирано използване на тази организация на нашата трудова повинност. Така например за 1948 г. ние имаме един абсолютен разход от 950 милиона лева. Този разход за настоящата година пада на 629 милиона лева. И всички ние можем да се надяваме да видим в най-близко бъдеще нашата организация на трудова повинност, която в последните години направи такива решителни успехи и завоевания, да стои само в приходната част на държавния ни бюджет.

В приходната част на бюджета стои за пръв път в историята на нашите държавни финанси един доход за нашата народна държава, който по размер не е голям — 120.000.000 лева. Аз имам пред вид § 21 — приход от държавните земеделски стопанства. Този приход е толкова по-важен, защото само допреди една година — до 1 януари 1948 г., когато беше основана Главната дирекция за държавните земеделски стопанства при Министерството на земеделието — за разходи по тези държавни земеделски стопанства отиваха стотици милиони държавни средства и само една малка част — за капиталовложения. В едно кратко време, само за една година, те бяха измъкнати от страшната занемареност и веднага дадоха доходи на държавата. И на второ място, държавата вече започна да получава доходи и от социалистическите държавни земеделски стопанства.

Анализът на държавния бюджет от 1943 г., който е сключен приблизително на 21.000.000.000 лв. — редовният и известният на света — показва, че около 15½ милиарда лева, т. е. 75% от неговата приходна част, идва по пътя на косвеното облагане и само една четвърт — от прякото облагане и

от държавните предприятия. Анализът на приходната част на предложения от нашето правителство бюджетопроект за 1949 г., склучен на 119 милиарда лева, без приходите от народните съвети, показва, че около 107 милиарда лева, т. е. приблизително 90%, идва от облагане на доходите и самите доходи на индустриалните, търговските и другите държавни предприятия. Следователно за периода на двегодишния народостопански план се е извършила една основна структурна промяна в активната част на нашия държавен бюджет: от едно непосилно бреме за трудещите се и източник за трупане богатства от господстващата капиталистическа буржоазна класа държавният бюджет се превръща в инструмент за облекчаване трудещите се, за едно социално справедливо облагане по принципа на прогресивната подоходност. Нашият бюджет се превръща в инструмент за отстраняване възможността на капиталистите да богатеят за сметка на държавата и народа, да притежават основните крупни средства за производство.

Втората характерна черта на нашия бюджет е, че той е единен и единствен, както подчерта др. министър на финансите, че той се превръща от обикновена сметка за разпоските на управляващата класа в един основен финансов държавен закон и план, свързан чрез всяко свое приходно и разходно постановление с новия грандиозен наш народостопански план, с който план народното правителство има пред очи изключително интересите на трудещите се от градове и села. По този начин нашият пръв бюджет на петгодишния стопански план е истинско негово финансово огледало.

Разходите по предложения законопроект за бюджета на Народната република България за 1949 г. се разпределят между Великото народно събрание, Министерския съвет, един комитет, две държавни комисии и 18 министерства. Може би на нас ще ни възразят, че министерствата са се почти удвоили, че това води към излишни персонални и други разходи, които увреждат производително-материалния баланс на бюджета. За злонамерения работата стои умишлено така, за неуяснения гражданин може би на пръв поглед да се стори така. Но достатъчно е да се съпоставят разходите за дадено министерство в миналото, преди 9 септември, и сега, за да се види, че малкото министерства могат да струват на държавата и на народа много по-скъпо, отколкото тяхното удвоено число, да речем.

Бюджетите на министерствата не са за консумативно-административни разходи, за които се изисква само разписване във ведомостите, а са производителни народостопански бюджети, изразходването по които изисква сериозна и много напрегната планова народостопанска производителна дейност и в никой случай не е канцеларска бюрократичност.

Министерството на индустрията например по-рано, през време на буржоазната капиталистическа държава, представляваше ни повече, ни по-малко един регистратор на частните индустриални предприятия. От него се вземаха разрешения за отваряне, да речем, на индустриални заведения, и по-нататък не Министерството на индустрията управляваше и ръководеше нашата промишленост, а наопаки — крупните индустриалци, банкери, търговци и други диктуваха политиката на Министерството на индустрията, за да се нагодят и хранутят такива промишлени заведения, които нямат нищо общо с народните интереси и които посят белега на пълна паразитичност, от държавната и народната пара чрез държавния бюджет. Така например по бюджета на Министерството на индустрията за 1944 г. са предвидени всичко 264.000.000 лв., от които 224.000.000 лв., или 87%, са само за личен, чиновнически състав и 40.000.000 лв. — за веществени разходи. Но какви веществени разходи мислите? Канцеларски, отопление, осветление и т. н. В 1946 г. през отечественофронтовската епоха, личните разходи на същото министерство падат от 87% за 1944 г. на 45% — преди още да бъде разделено. През 1948 г. тези разходи падат на 25%. А в настоящия бюджет от предвидените капиталовложения 8.106.000.000 лв. по Министерството на индустрията за личен състав са само 278.000.000 лв., или 3.5% срещу 87% за личен състав, за оправия, за разпоски, за издръжка на апарата през 1944 г.

Сега Министерството на индустрията съвсем няма за задача да регистрира и да изразходва във ведомостите на личния състав целия бюджет, което е работа на обикновена канцелария, а има голямата и трудна стопанска задача, възложена му от народа чрез закона за народостопанския план и закона за нашия финансов план — бюджета — да построи десетки и десетки нови държавни фабрики лай-целестовообразно и в определен от плана срок, към края на 1949 г., на стойност 8.106.000.000 лв.

От друга страна министерството със своите органи има голямата производствена задача да ръководи, да тури в пълно действие няколко хиляди индустриални заведения, които, въпреки големите мъчности, трябва да дадат предвидената в плана индустриална продукция за нашето народно стопанство. И само за времето на първата година след национализиране на индустрията, министерството, това правителствено учреждение за управление, за експлоатация и строеж на нашата народна промишленост, се оказва на много по-голяма висота, отколкото частните индустриалци със своята частна инициатива и тяхното Министерство на индустрията, като даде на нашия нуждаещ се народ 38—40% повече индустриална продукция и стоки, отколкото капиталистите през 1947 г. Ето защо трябва да имаме отделно Министерство на индустрията; ето защо беше отделено то от Министерството на търговията и труда. Така стои работата и с другите новосъздадени министерства.

Нашето Министерство на електрификацията и мелиорациите — също ново министерство — има да извърши със своите органи непосредствено, а не чрез предприемачи, както

това беше в миналото, инвестиции за 10.200.000.000 лв. само за тази година, които се разпределят: за електрически централи и далекопроводи — 5.900.000.000 лв.; за електропромишленост — 800.000.000 лв.; за язовири — приблизително 2.000.000.000 лв. и за мелиорации — 1.600.000.000 лв. За пръв път в нашата страна се влагат толкова огромни средства за електрификация.

Другарят Димитров в своя доклад до конгреса постави така задачата: «Ликвидиране несъответствието между производството на електрическа енергия и нуждите на индустрията и земеделието от такава енергия чрез изграждане мощни електростанции и разширяване добива на въглищата от съществуващите и нови каменновъгленни басейни, използване нискокачествени въглища за производство на електрическа енергия.»

През настоящата година ще се отпочне електрифицирането на някои главни железопътни участъци. С тези капиталовложения за 1949 г. ще се продължи изграждането на най-крупните наши водоеми: «Георги Димитров», «Росица», «Васил Кочларов», «Тополница», «Студена» и др.

1.600.000.000 лв. — това, което никога нашето земеделско стопанство не е виждало — ще се изразходват за корекции, канали и напоителни съоръжения. Трябва да се отбележи, че тази година, поради острата суша, във втората половина на годината се получи недостиг на електрическа енергия особено за индустриални нужди, поради което редица индустриални предприятия са временно преустановили работа или работят не пълно. Това е сериозна пречка за изпълнение на плана и обременява производствените разпоски на нашата индустриална продукция. Може би не се прави всичко възможно, за да се използват някои възможности за пускане парни котли и машини, има изоставени генератори и др., за да се облекчи недостигът на електрическа енергия, а чакаме и продължаваме да чакаме само дъжд.

Министерството на мините и подземните богатства през миналата година все още не можа да обезпечи задоволяването в достатъчна степен на индустриалните и домашните нужди от въглища. Всеки разбира, че каменновъгленното производство е една тежка и трудна работа. Но трябва да се каже, че не всичко в това отношение е докрай направено и по отношение на работната ръка, и досежно ускорените методи на работа.

Сега на министерството се отпущат по бюджета повече от 3.5 милиарда лева. Бюджетът и планът дават възможност на ръководителите от министерството да разкрият недостатъците и да ги отстранят. Нашата страна може и трябва да има повече въглища.

От общия наш внос на машини и съоръжения, по който главно се правят капиталовложения, сега 40% са машини и съоръжения за тежката наша индустрия, за металната — 20%, или общо 60% от нашия не малък внос. А в довоенните години нашият внос на машини и метали, на този вид стоки, е достигал едва 15%. Нашият внос тогава се състоеше главно от произведенията на леката индустрия.

Вътрешната търговия се ръководи от самостоятелно министерство. Това ще даде възможност на ръководителите на Министерството на вътрешната търговия да съсредоточат своето внимание и енергия върху не леките проблеми на нашата вътрешна търговия. Една голяма част от обема на вътрешната търговия заемат селско-стопанските произведения. Методите на работа тук трябва да бъдат гъвкави и добре обмислени, тъй като тук държавата има да работи със стотици хиляди дребни и средни стокопроизводители и продавачи. Нуждите, желанията, начинът на работа мъчно могат да се обхванат поради това от ръководителите непосредствено, както това би ставало при уедрена държавна и кооперативна търговия и индустрия. Заради това е нужно върху по-важните мероприятия, постановления и наредби да се взема системно мнение и препоръката на околийските дейтели и съвети, както това начало се вече постави в министерството във връзка с обсъждане начините по изкупуване на селско-стопански произведения през настоящата година.

Бюджетът на народната отбрана представлява само 8% от целия бюджет на нашата държава. Бюджетът на Вътрешното министерство, без граничните войски, представлява само 3% от целия бюджет на нашата държава. А разходите за военно-полицейски нужди през 1943 г. представляваха 49.9% от целия държавен бюджет, или, с други думи, за нуждите, за които през 1943 г. е изразходвано точно половината от бюджета, сега се предвижда за 1949 г. да се изразходват само 11%.

Народна просвета. Бюджетът на народната просвета и култура от 1.900.000.000 лв. за 1943 г. се покачва на 8 милиарда за 1948 г. и на 15 милиарда за 1949 г., т. е. 10% от целия наш бюджет. Ако направим едно сравнение с 1943 г., ще видим, че полицейските разходи и разходите по фашистката армия са били около 11 милиарда лева, а за образованието 1.900.000.000 лв., т. е. в отношение 5.5:1, а по настоящия бюджет съотношението между разходите по образованието и тези на народната войска и на народната милиция е 1:1.

Или, с други думи, през 1943 г. за полиция и войска се е давало пет и половина пъти повече, отколкото за просвета, а сега се дава колкото за народната войска и милиция, толкова и за народната просвета и култура.

За периода на 1939—1940 г. ние имаме в страната общо 7.600 училища, а за учебната 1948/1949 г. — според това, което е предвидено по настоящия бюджет — 10.388 училища от всички видове, т. е. с 25% са се увеличили училищата за един период от приблизително четири години.

В периода непосредствено след 9 септември и до последно време нашите младежи все още продължават да търсят сред-

ното общо образование, гимназията, а интересът им към професионалните училища все още не е достатъчен. Броят на питомците в професионалните училища все още изостава от изискванията на нашия държавен план, на нашето стопанство.

До 9 септември ние сме имали около 19 души стипендианти в гимназиите, и то издържани не от държавния бюджет, а от ефории при министерството и училищата. Сега Министерството на народната просвета има 3.000 стипендианти в средните училища, които се разпределят: 1.500 в професионалните училища, 550 в институти и около 900 в гимназиите. Ние бихме горещо препоръчали на ръководителите от Министерството на народната просвета почти изключително подпомагането със стипендии да се насочи към онези ученици, които желаят да следват в професионалните училища. В това отношение има едно много добро начинание на министерството: тази година се вземат рационализатори, ударници и изобретатели от самите предприятия, на които се осигурява пълна издръжка — 10 хиляди лева месечна държавна стипендия — за следване.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Това започна миналата година и сега се разширява.

Пеко Таков (к): Новият бюджет прави решителни подобрения в разходните параграфи на бюджета на народната просвета. Стипендиите от 150 милиона лева за миналата година нарастват на 300 милиона лева; сумите за материално-битовите грижи за студентите от 70 милиона лева — на 250 милиона лева; за храна на болните в университетските клиники от 100 милиона лева — на 150 милиона лева; за учебни помагала и пособия от 100 милиона лева — на 160 милиона лева; за доставка на инвентарни пособия от 90 милиона лева — на 190 милиона лева; помощи за културни начинания от 30 милиона лева — на 170 милиона лева.

Такива са в общи черти разходните постановления на бюджета за народната просвета.

Бюджетните кредити за Министерството на земеделието миналата година са 4.900.000.000 лв. Тази година нарастват на 7.500.000.000 лв. Също и в бюджета на Министерството на земеделието се наблюдава този факт на намаляване процента на личните разходи. За лични разходи по бюджета за 1944 г. на Министерството на земеделието имаме 40% — 860.000.000 лв. и 1.352.000.000 лв. за веществени разходи. За 1946 г. личните разходи спадат на 22%, в 1948 г. са 23%, а за 1949 г. спадат на 987.000.000 лв., при едно капиталовложение от 8.487.000.000 лв. — или на 10.6%.

Министерството на земеделието има пред вид да насочи една значителна част от своите средства към машинотракторните станции като една желана необходимост и желязна основа на нашите трудещи се земеделски стопани, които са тръгнали към ТКЗС.

От 1922 г. до 1939 г., приблизително за 17 години, в нашата страна са внесени всичко 3.000 трактора, или средно по 180 трактора за година, а само през 1949 г. и по бюджета и по нашите търговски договори се предвижда внасянето на 1.000 трактора. За пундите на машинотракторните станции се авансират кръгло два милиарда лева от бюджета. Министерството вече е дало нареждане и е сполучно сформирало на нови 15 машинотракторни станции. За пундите на ТКЗС Министерството авансирва 2 милиарда лева от кредитите по бюджета. Тук ще отиват около 60% от бюджетните средства, които няма да се връщат от кооперативните стопанства, и 40% от кредитите.

През настоящата година с бюджетни и държавни средства ще бъдат изградени около 5.000 силажни ями с обем 25 тона една. Значи, ние в резултат на вложенията на тези бюджетни средства идващата есен ще имаме осигурен за кооперативния добитък един нов щок от 10 хиляди тона фураж. По този начин ще бъде запазен един полезен пресен фураж, който досега не беше оползотворен. Ще бъдат изградени около 600 обора в кооперативните стопанства, 600 навеса, 100 краварника, 310 свинарника, 200 кокошарника, 20 кооперативни тютюневи сушилни, 120 работилници, 70 хамбара, 139 стопански сгради и 500 модерни торича.

Министерството на земеделието от настоящия бюджет авансира на държавните земеделски стопанства 1.800.000.000 лева.

В бюджета се отбелязва, както казах, 120.000.000 лева приход от държавните земеделски стопанства. Това е един многозначителен факт, въпреки че се касае за една такава нищожна сума в сравнение с големите суми по бюджета. Изговоряването е толкова по-голямо, като се има пред вид, че само преди една година, преди 1 януари 1948 г., когато се основа Главната дирекция на държавните земеделски стопанства, се харчеха повече от 300.000.000 лв. от бюджета за консумативни нужди. Следователно приходите по този начин не са 120.000.000 лв., а са около 500.000.000 лв.

Миналата година трябваше за нашите 13 държавни стопанства, които наследихме нашата Главна дирекция, да се купува по 20 лв. килограм слама, за да се изхрани нашият елитен добитък и да не умре, а сега, запомнете, само за една година, само за този сезон, от тая реколта, при увеличен добитък, държавните земеделски стопанства осигурява изключително със собствен фураж изхранването на всички животни за година и половина. Пролетния посевен план те изпълниха 120%, есенния, при най-трудни условия, за житото е изпълнен със 141%. В едно държавно земеделско стопанство, в завода «Васил Коларов» имаме вече нива-гигант от 35.000 декара — само в едно място — която е обработена най-модерно.

Докладчик Ефрем Митев (к): Къде е това?

Пеко Таков (к): При Шумен. — В животновъдството нашите държавни земеделски стопанства завоюваха значителни успехи. В Балчишко, в стопанство «Стефан Караджа» има овце стадо с 312 овце, които дадоха по 4.355 кгр. вълна. Коч № 254 даде 8.800 кгр. вълна. Коч № 299 даде 10.100 кгр. вълна. В държавния завод в Плевен има 400 овце в едно стадо, което даде средно по 4.5 кгр. вълна от овца. Петдесет коча от това стопанство дадоха средно по 8 кгр. вълна. Такива са резултатите в държавните земеделски стопанства.

Но тези стопанства имат нужда от много голяма държавна и обществена помощ. За да могат тия стопанства да обработват своите 800.000 декара земя, необходими им са за тая година 15.000 работници, особено в Добруджа. Тия работници трябва да бъдат извадени от балканските райони.

За да завърши с тях, трябва да отбележа, че в Свищовското стопанство от 91 декара се получиха по 5 тона захарно цвекло на декар. От 17 декара се получиха по 10.520 кгр. крмно цвекло на декар, и от 41 декара се получиха по 15 тона крмно цвекло на декар.

Докладчик Ефрем Митев (к): Това не се знае. Да се изнесе в печата.

Пекс Таксв (к): На трето място от кредитите по Министерството на земеделието се отделя една част за подпомагане на частните стопани. Министерството трябва да обърне сериозно внимание за подпомагане на дело на частните трудещи се стопани, за да се улеснят те при увеличаване на своята продукция. Помощта трябва да бъде в сортови семена, породист дребен и едър добитък, посадъчен материал и кредит на известни стопани.

Трудовите кооперативни земеделски стопанства получават помощ, но тя не е достатъчна. Бюджетът ги подпомага сравнително добре. Но трябва да имаме пред вид, другари, че ние през току-що изтеклата година образувахме приблизително 500 нови такива стопанства. Половината от всички съществуващи са образувани през 1948 г. Тия стопанства са слаби, те са без опит, те имат нужда от ежедневна грижа и помощ, имат нужда от ръководство и от технически кадри.

Другари народни представители и представители! Нашият държавен бюджет е толкова реален, искрен и творчески, колкото е реален и изпълним нашият грандиозен петгодишен план, който ние вече гласувахме и който работническата класа, трудещите се селяни, целият народ започна да осъществява. Водени от др. Димитров, държейки нашите сили и съзнание под неговите съвети и напътствия, нашите трудещи се хора ще се заемат с още по-голяма енергия, съзнание и сила за неговото изпълнение. Примерът с двегодишния народостопански план, осъществяването на неговите бюджетни окази дава голямо положително и възпитателно влияние върху хиляди и хиляди честни хора на труда. Все нови и нови сили ще се вливат при изпълнението на нашия стопански и финансов план, които ще поставят основите на социализма в нашата родина.

«В резултат на това развитие — казва другарят Димитров — нашата страна ще може в течение на близките няколко петилетки да се превърне от страна назаднала, аграрна, в страна развита, промишлено-аграрна. Това значи, че при максималното увеличаване на добива от селското стопанство ние ще имаме значително по-бързо развитие на промишлеността, което ще увеличи в огромна степен богатството и благосъстоянието на нашата страна и ще обезпечи нейната икономическа самостоятелност от империалистите и нейната отбранителна способност.»

Парламентарната група на Българската комунистическа партия дава своята пълна и безрезервна подкрепа и доверие на народното правителство, като ще гласува еднотонно, по принцип, на първо четене законопроекта за бюджета на Народната република България за 1949 г. Всички патристи и патриотки ще прегърнем близо до нашите гърди нашия държавен стопански, културен и финансов план, ще запретнем ръкави, както ни учи др. Димитров, като истински родолюбци, ще вложим в него мускулите си, нашите нерви, максималната си енергия, за да го превърнем в живо всенародно дело. В този невидан в историята на нашия народ трудов подвиг всички ще бъдем беззаветно вдъхновявани, мъдро ръководени и бачински напътвани от човека с най-здравите нерви, с най-проверената в живота наука за общественото развитие — нашия учител и вожд др. Димитров (Продължителни ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Другари народни представители! Преустановяваме заседанието само за един час, за вечеря. Точно в 9 ч. моля другарите народни представители да се явят всички тук, за да изслушаме записалите се останали двама-трима оратори.

(Заседанието бе преустановено в 20 ч.)

(След почивката)

(Заседанието бе продължено в 21 ч.)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: (Звъни) Заседанието продължава. Има думата подпредседателят на Великото народно събрание др. Яни Янев.

Яни Янев (з): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Предложеният ни от правителството за разглеждане и гласуване държавен бюджет за 1949 г. изхожда от задачите, които стоят пред нашата страна през първата година на петгодишния народостопански план, и е призован да

обезпечи парични средства за по-нататъшното развитие на всички отрасли на народното ни стопанство и на първо място развитието на нашата индустрия и преустройството на земеделското ни стопанство.

Всяка цифра на бюджета отразява грижите на нашето правителство за повдигане материалния и културния уровень на трудещите се, за укрепване икономическата мощ на нашата родина. Бюджетът от друга страна отразява финансовата политика на нашето правителство, която се вдъхновява от началата, легнали в Димитровската конституция на Народната ни република — да обезпечи набирането на достатъчно средства за единния бюджет, като същевременно осъществява съобразяването на данъчното бреме с податните сили на гражданите.

Характерна особеност на бюджета е установеното единство на държавния бюджет и бюджетите на народните съвети. За пръв път у нас се създава единен бюджет, който обхваща всички набиранни средства и централно разпределя тези средства за всички потребности съобразно с народостопанския план. Режимът на икономии при изразходване на държавните средства и степенуването на нуждите, които на първо място трябва да бъдат удовлетворени, е също така характерна особеност на нашия бюджет. В съответствие с ръста на държавното ни стопанство и постоянното му развитие напред бюджетът за 1949 г. надвишава както в приходната, така и в разходната си част бюджета за 1948 г. Още тук трябва да отбележим, че бюджетът се явява не само като финансова програма за събиране на средства съобразно податните възможности на гражданите, но и един инструмент на финансова политика, стимулиращ преобразованието на нашата страна от изостанала аграрно-индустриална в индустриално-аграрна, по пътя на електрификацията и индустриализацията, коопериране и машинизация на селското ни стопанство, ликвидация на капиталистическата класа в промишлеността, търговията и транспорта и ограничаване, изтласкване и — на основата на масовото коопериране — по-нататък ликвидация на кулачеството като експлоататор на селската класа.

Работата не се изчерпва и не може да се изчерпи само в това да се съберат средствата. Нужно е още умение да се изразходват разумно и да се прави сметка така, че нито един лев, събран от народа, да не пропадне даром, а да се използва по предназначение за разрешаване на най-важните въпроси, които стоят за разрешение пред нас.

Всяко неизразходване на средствата, предвидени за здравните, просветните и културните потребности на народа, трябва да се разглежда като най-вредно посрещане на върху тези нужди, както и обратно — всяко изразходване на суми, предвидени за тези нужди, за други цели е също така вредно.

Преди няколко дни ние гласувахме петгодишния народостопански план. Нашият народ с голямо въодушевление посрещна плана, който отразява неговите възжелания да придвиги напред нашето икономическо и културно развитие, да осъществи своето и на поколенията благоденствие. Наистина неговото изпълнение е свързано с трудности, които произтичат преди всичко от това, че нашата страна бе хищнически ограбена от германските капиталисти с цялата на техните слуги и от тригодишните суши. Но нашият народ знае характера на тия трудности и за успешното им преодоляване още по-силно ще сплоти своите редици под знамето на Отечества фронт.

В единството е силата на младата ни република, силата на нашия народ, залогът за построяване социализма в България. В своето стопанско изграждане по пътя на социализма нашият народ ще разчита преди всичко на своите собствени сили и на ресурсите на своята страна — на своя труд, спестовност и на икономичното и целесъобразно използване на своите средства и възможности.

Капиталовложенията по първия петгодишен държавен народостопански план ще достигнат 425 милиарда лева. Тая грамадна сума е предназначена за планираното голямо строителство. Предвижда се да бъдат изградени язовирите «Васил Кюларов», «Росица», «Тополница», «Георги Димитров», ТЕЦ «Марица 2», ТЕЦ «Марица 3» и редица по-малки електроцентрали.

Но откъде ще се получат необходимите финансови средства в такъв голям размер и по-специално — бюджетните средства, предвидени да постъпят по бюджета за 1949 г.?

Бюджетът на държавата ще поеме най-голямата част от финансирането на капиталовложенията. Новият бюджет, в който са включени бюджетите на околийските народни съвети, ще черпи основните си приходи от самото народно стопанство, главно от стопанските предприятия. Данъкът върху оборота и част от реализираните от предприятията печалби, определена за държавното съкровище, са двете големи приходи пера на държавния бюджет. В резултат на увеличаващото се производство и стокооборот в бюджета на държавата от тия два основни източника ежегодно ще постъпват все по-големи приходи и той ще бъде в състояние да отдели все по-големи суми за финансиране на строителството. Законът за приходите и разходите на народните съвети от друга страна създава възможност на съветите да развият широка стопанска дейност и да увеличат приходите си чрез изграждане на повече стопански предприятия по места. Бюджетът за 1949 г., неговата приходна част, показва като основно приходно перо — почти половината от предвидените да постъпят приходи — данъка върху оборота — 56.300.000.000 лв.

Данъкът върху оборота, както каза и министърът на финансите, набира средствата за бюджета направо от производството. Планът определя какво и колко ще се произвежда и по какви цени ще се продава, както и с какви разноси ще се произвежда. Разликата между космическата цена на продукта и неговата продажна цена представлява източника на този данък. Следо-

вателно колкото повече се намаляват производствените разноси при една и съща пазарна цена, на която се продават стоките, толкова повече ще растат възможностите на държавата да набавя средства от този източник.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Извинете, другарю Яне! Другари народни представители! Тъй като ние заседаваме след 21 ч., необходимо е, съгласно правилника, съгласието на народните представители. Затова ще гласуваме. Ония народни представители, които са съгласни, нашето заседание тази вечер да продължи и след 21 ч., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, приема се. — Продължавайте, др. Янев.

Яни Янев (з): За осигуряване постъпленията от данъка върху оборота очевидно необходимо е да се осигури по-голямо, поевтино и качествено производство на стоки от държавните, кооперативните и местните предприятия, да се увеличи изобщо производството на цялото ни народно стопанство. От това става съвършено ясно, че успешното изпълнение на държавния бюджет зависи преди всичко от успешното изпълнение на народостопанския план. Една от важните предпоставки за изпълнението на стопанския план, а оттам и на бюджета, е повдигането на производителността на труда. Национализацията на частните минни и индустриални предприятия, както и изграждането на ТКЗС и МТС откриват широки перспективи за бързото развитие на целокупното народно стопанство и непрекъснатото повишаване производителността на труда във всички отрасли на народното стопанство.

Проведената реорганизация и уедряването на индустриалните предприятия даде възможност за целесъобразно използване на наличния машинен парк, правилно използване на наличните фабрични помещения и основните фондове, а това създава условия за бързо увеличаване на производството и за системно повишаване на производителността на труда. Повисока производителност на труда показваха и всички ТКЗС. В тях средният добив на декар надвишава този на дребните частни стопанства, в много случаи от 20 до 40%.

Повишаването на производителността на труда обаче е свързано не само с уедряването на стопанските единици, но и внедряване на техника у тях. Ето защо в бюджетите на стопанските министерства са предвидени за тази година значителни суми за капиталовложения, които ще бъдат изразходвани съгласно плана за внасяне и произвеждане в страната на редица машини и други технически съоръжения, които ще способствуват за повдигане производителността на труда, за увеличаване производството в нашето народно стопанство. Така, в бюджета на Министерството на индустрията, съгласно народостопанския план за 1949 г., са предвидени 2.865.000.000 лв. за капиталовложения; а само Министерството на земеделието предвижда общо сумата 4.845.000.000 лв. за разходи по запланнирани обекти съгласно народостопанския план за 1949 г. и само за стопански разходи 3.853.200.000 лв.; само за МТС ще бъдат изразходвани 1.419.000.000 лв., за ТКЗС — 1.568.000.000 лв., за ДЗС — 1.192.000.000 лв., за Земснаб — 19.000.000 лв. и за ветеринарни лечебници и опитни институти 642.000.000 лв.

Министерството на земеделието ще изразходва тези суми за довършване на 25 ремонтни работилници и 32 хангара, ще построи нови 12 ремонтни работилници и хангари за вършачки, 20 хангара за трактори и 16 жилища за работници при МТС.

12 ТКЗС ще бъдат подпомогнати за построяване на 600 обора, 600 навеса, 100 краварника, 310 свинарника, 200 кокошарника, 20 тютюневи сушилни, 120 работилници за поправка на инвентар и 70 хамбара. Вън от това за довършване на 138 сгради ще се изразходват 120 милиона лева.

За държавните земеделски стопанства ще се строят 44 обора за работен добитък, 7 краварника, 40 свинарника, 21 овчарника, 39 птичарника, 68 жилища за работници, само за които ще бъдат изразходвани 311.000.000 лв.

Освен това ще бъдат внесени 1045 нови трактори с различна мощност, 1485 различни плужни тела; ще бъдат внесени 205 камиона, резервни части за поправка на машини за 150.000.000 лв., тракторни редосеялки 540, тракторни сноповързачки 571, разни жетварки 160; ще се внесат различни семечистачни машини 314, 10 броя самоходни комбайни, 31 фуражомелки, 151 самокосачки, 201 сеносъбирачки, разни инструментални машини за работилниците на МТС за 110.000.000 лв., лозови и овощарски пръскачки различни видове 8500 броя; ще се внесат машини за растителна защита за 171.000.000 лв.

За пръв път ще се внесе аероплан за автопръскане на нашите гори, моторни самоходни пухалки и редица още технически съоръжения, които ще подпомогнат усилията на земеделските стопани в борбата им за по-високи добиви и за облекчаване на техния труд. Средствата, които ще бъдат изразходвани и от другите министерства за въоръжаване на нашето стопанство с модерна техника, ще подпомогнат трудещите се в техните усилия за по-голямо производство.

Тези мероприятия от друга страна ще улеснят изпълнението на бюджета. Повишаването на производителността на труда обаче зависи не само от внедряването на по-висока техника в индустрията и селското стопанство. Успешното използване на техническите постижения зависи преди всичко, както казва др. Димитров, от решаващата сила в производството — от трудещите се, от работниците, техниците и инженерите. От тяхната активност, настойчивост и умение, от тяхното желание и старание за овладяване на техниката и изработване нови

методи на работа зависи повишаването производителността на труда. При равни обективни условия в един случай може да се получи един резултат, а в друг — десет пъти по-добър.

От не малко значение за повишаването производителността на труда е материалната заинтересованост на трудещите се. На тях по закона за надничния блок се дава възможност да получават според своя труд. От друга страна правителството с вношения за разглеждане и гласуване от нас бюджет предвижда значителни средства за подобрене на битовите и културните условия на трудещите се, което значително ще се отрази върху производителността на техния труд. Така, само Министерството на земеделието предвижда 971.800.000 лв. за културни и битови пужди; Министерството на горите — повече от 100.000.000 лв.; Министерството на електрификацията — 785.000.000 лв. и пр. Тези средства очевидно ще подобрят жилищата, храната и ще повдигнат културното ниво на служителите.

В бюджета на нашата държава се отделят значителни средства: за просвета — 4.568.000.000 лв., за наука, изкуство и култура — 4.585.000.000 лв., за народно здраве — 4.427.000.000 лв. Това произтича от характера на народната власт, която има като своя постоянна грижа да повдига материалното и културното ниво на своите граждани, да се грижи за здравеопазването на трудещите се. Всички тези мероприятия осигуряват по-голяма трудова активност на народа, по-голямо производство, а оттам — обезпечават благоденствието на народа.

Друг важен приходоизточник на бюджета представляват печалбите на предприятията на самоиздръжка. От този източник е предвидено да постъпят 9.000.000.000 лв. През 1948 г. от този източник бяха предвидени да постъпят 3.400.000.000 лв. Тази разлика в повече показва, че реорганизацията на нашата индустрия, нейното удряване, модернизирание и по-нататъшно разширяване ще се отразява във все по-големите постъпления от този източник, което ще доведе неминуемо до по-голямо намаление на налозите, които плаща народът. Трябва да си припомним, че до 9 септември едрите търговски и индустриални предприятия в нашата страна намираха начин да укриват своите печалби, да се поставят вън от обсега на данъците. Грижа на техните господари беше да укриват своите печалби; или когато е трябвало да платят някакъв данък, те намираха лесно възможност да го прехвърлят върху консуматорите на произведените от тях стоки и върху работниците, които работят в техните предприятия.

Значителен приходоизточник представлява и данъкът върху общия доход, от който е предвидено да постъпят 3.200.000.000 лв. С този данък се облагат прогресивно доходите на гражданите, като малките доходи се освобождават от облагане. Освободени са от данък върху общия доход земеделските стопани, които имат до 30 декара земя, използвайки като ниви. Освен това със закона за данъка върху общия доход се провежда едно различно облагане върху доходите от различните източници. Трудовият доход се облага по-малко, отколкото доходът от имоти. От данните на Министерството на финансите се вижда, че от данъка върху общия доход, въпреки огромното намаление на броя на данъкоплатците, се събра по-голяма сума, отколкото по-рано се събираше от данъците, които се заместиха от данъка върху общия доход.

Ония земеделски стопани, които влизат в ТКЗС, се освобождават от плащане на данък върху общия доход в продължение на четири години, а запаяните, които стават членове на трудово-запаятчийските кооперации — за една година.

С въвеждането на тези две основни реформи в нашата данъчна система — по данъка върху оборота и данъка върху общия доход — се внесе едно значително опростяване на нашата данъчна система, съобрази се тя с податните възможности на данъкоплатците, внесе се плановост в бюджета и се намалиха разходите по събирането на данъците или, както се казва, намали се данъчната тара — нещо, което отбеляза в своята реч подробно министърът на финансите.

Значително перо се предвижда да постъпи и от еднократния данък върху имуществата — втората му третинка, от данъка върху имоти, придобити по безвъзмезден начин — 60.000.000 лв. и от военен данък. Останалите приходоизточници са предимно от държавни привилегии, мита, свободна продажба на парни стоки, такси, от автомобилини, въздушни съобщения и пр., от които гражданите или държавата ще получат услуги. Министърът отбеляза характера и на другите приходни пера — 13.000.000.000 от заеми.

Няма съмнение, че бюджетът е изграден с оглед на неговото изпълнение. Бюджетът, както и народостопанският план — те са много тясно свързани помежду си — не може да се състави с оглед на едно лесно изпълнение. Бюджетът си поставя за цел да осигури финансирането в максимални размери на постоянно нарастващото и развиващото се напред отечественофронтовско строителство. Ако ние искаме сериозно да обезпечим изпълнението на указанията на др. Димитров — за едно-две десетилетия да направим онова, което другите народи са направили за сто години — то несъмнено е, че ние трябва да използваме в най-голяма степен наличните възможности на средства и жива сила.

Но, както казах, събирането на средствата, предвидени в бюджета, не представлява цел само за себе си. Тяното предназначение, насоката, в която ще бъдат изразходвани тези средства, е въпрос, който обуславя правителствената политика.

Едно сравнение с бюджетите на някои министерства за 1948 г. показва наистина значително увеличение на предвидените разходи за тази година. Така например Министерството на земеделието и горите в 1948 г. — двете заедно,

понеже тази година са разделени — е имало бюджет 3.425.000.000 лв., а тази година само Министерството на земеделието има бюджет 7.457.000.000 лв., а Министерството на горите — 2.000.000.000 лева, или общо 9.500.000.000 лв.

Защо е тази голяма разлика? Както вече казах, Министерството на земеделието само тази година ще направи капиталовложения за стопански разходи по народостопанския план 3.853.000.000 лв., а Министерството на горите — 1.549.000.000 лв., или двете министерства заедно — повече от 5.000.000.000 лв. за капиталовложения.

Тези крупни капиталовложения, които са предвидени да се направят от Министерството на земеделието, показват на засилващото се темпо за преустройството на нашето земеделско стопанство и поставянето му чрез ТКЗС на социалистически релси. Ние ще гласуваме с чувство на удовлетворение тези кредити, които имат за основна цел удряване и машинизирание на нашето земеделско стопанство, повишаване на неговите добиви и облекчаване труда на селските стопани.

Постигнатите досега резултати в тази насока чрез съзнателното и доброволно участие на бедните и средните селяни в преустройството на земеделското стопанство — повишаването броя на трудовите кооперативни стопанства, предвидени да се създадат по двегодишния стопански план — ни задължават да подпомогнем техните усилия още по-чувствително.

В бюджета са предвидени средства и за развитието на нашето животновъдство, птицевъдство, застъпване на по-интензивни и доходни култури, за повдигане бита на селянина и селянката-домакина, с което ще се способствува за напредъка на нашата страна.

За Министерството на електрификацията и мелиорациите са предвидени 6.192.000.000 лв. Само за капиталовложения са предвидени 5.065.000.000 лв. Би ли могъл някой да ни упрекне за това, че си поставяме за цел да електрифицираме нашата страна, да увеличим добива на електрическа енергия, толкова необходима за нашата индустрия, за напояване на огромни площи в нашето земеделско стопанство, за електрифициране на нашите села и градове? Аз се надявам, че няма да се намери човек със здрав разум, който да ни се разсърди за това, освен врагове, които са свикнали като бухалите да живеят на тъмно, които изхкождат в своите начинания само от своите интереси, без да се считат с нуждите и интересите на народа. И само така ние си обясняваме нашата изостаналост в тази насока.

Едно значително увеличение е предвидено и на средствата, които има да разходват Министерството на железниците и съобщенията и Главната дирекция на трудовата повинност. Докато през 1948 г. на това министерство и на Главната дирекция на трудовата повинност бяха предвидени към 4.000.000.000 лв., то тази година са предвидени повече от 10.000.000.000 лв.

Както се вижда от разходната част на бюджета на Министерството на строежите и пътищата само за разходи по запланирани обекти, съгласно народостопанския план, за 1949 г. са предвидени 4.292.000.000 лв., а за разходи за планирани обекти за трудовата повинност — 378.000.000 лв. Тези цифри показват огромните размери на нашето строителство през тази първа година в изпълнение на петгодишния народостопански план.

Няма да бъде излишно да спомена няколко думи и за здравните и културните нужди на нашия народ, за задоволяването на които в бюджета са определени значителни средства. Основна грижа на Правителството е запазването и укрепването здравето на народа, цялостното здравно обслужване на всички граждани в Народната република от добре подготвени и квалифицирани лекари и друг санитарен персонал, от достатъчно хигиенични и добре обзаведени болници. За задоволяване на тези потребности на народа Правителството не жали и няма да жали средства и все повече и повече ще изразходва в тази насока.

Значително увеличение има и в разходите за Комитета за наука, изкуство и култура. Докато миналата година бяха предвидени 2.396.000.000 лв., то тази година са предвидени 4.585.000.000 лв. Развитието на науката, изкуството и културата е мощен фактор за напредъка на нашия народ, за преодоляване на неговата изостаналост и догонване на културните страни. Само просветени, въоръжени със законите на чистата наука граждани могат успешно да крачат напред по пътя на социалистическото строителство, по пътя на изграждане благоденствието на нашата страна. Невежеството е съюзник на мракобесническите, потисническите и експлоататорските режими и то няма и не може да има място в нашата Народна република. Социализмът в нашата страна може да се построи само от съзнателни и просветени граждани и от високо квалифицирани кадри. Затова Правителството е предвидило на първо място в бюджетите на Комитета за наука, изкуство и култура, на Министерството на народната просвета и на всички останали министерства средства за постигане на тези задачи.

Ето от всичко това, макар и накратко казано, се вижда за какво са необходими средствата, предвидени да се съберат по бюджета, за какво ще бъдат изразходвани.

Накрая трябва да отбележа, че за успешното изпълнение на бюджета огромна роля има да играят не само повишаването на производството на цялото ни народно стопанство, но и високото съзнание и гражданската дисциплина на нашите данъкоплатци. От друга страна огромна роля има да играят и органите на Министерството на финансите, които по-специално ще обезпечат изпълнението на бюджета. Те трябва да подпомагат уси-

лията на ръководителите в предприятията за отстраняване на съществувашите недостатъци, за установяване на строг режим на икономии, за качествено подобрене на производството, за навременното отправление на стоките към консуматора и навременното събиране на предвиденото в бюджета. От трета страна огромният трудов подем, който заля нашите градове и села, който обхваща всички трудещи се в нашата страна, е мощен фактор, който ще увеличи производството и икономическата мощ на нашата страна и ще обезпечи полесното изпълнение на бюджета. Най-после основна гаранция за изпълнението на бюджета се явява безграничната любов и преданост на българския народ към Отечествения фронт, към вдъхновителя и ръководителя на Отечествения фронт — Българската комунистическа партия, и към неговия вожд и учител др. Георги Димитров. (Ръкоплескания)

От името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз заявявам, че ние ще гласуваме бюджета.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата на родният представител др. Христо Лилков.

Христо Лилков (зв): (От трибуната) Другари и другарки наредни представители! Няма ни частица от преувеличение в констатацията, която се направи тук, че най-главната дейтелност, която може да извърши Правителството или управлението, най-главният акт, който предстои на Парламента, това е гласуването на бюджета. Съвършено правилна е констатацията, че в бюджета като във фокус се събира, се отразява в най-малките и подробности цялата дейтелност по управлението на държавата в най-широкия смисъл на тая дума. И затова съвършено правилно е, когато ще говорим по бюджета, без да рискуваме да излезем вън от рамките на предмета, който стои пред нас, спокойно да говорим по всички отрасли на държавното управление. Във връзка с бюджета ние можем да говорим и за вътрешната политика, и за външната политика, и за стопанската дейтелност, и за културната дейтелност — въобще за целокупната дейтелност, която се развива в държавата. Разбира се, ние трябва не само да приказваме с глед да бъдат казани думи. Трябва изказването ни да има за предмет, да има за пряка непосредствена цел да покаже какво собствено е отразено в бюджета, доколко той ще постигне ония цели, които са поставени, доколко той ще подпомогне цялостното развитие на живота.

Аз смятам, че така, както се постъпи от всички гговоривши, които използваха сравнителния метод, които сравняваха настоящия бюджет с минали такива, дейтелността на едни министерства с други министерства, най-лесно, най-пълно, най-преследно ние бихме могли да си съставим една ясна представа какво собствено конкретизира, материализира настоящият бюджет, доколко целите, които са поставени в него, могат да бъдат постигнати.

Аз обаче още отсега искам да забележа, че ние, тръгвайки по пътя на сравнението, в настоящия случай стъпваме на една нездрава почва. Преди всичко сравнение може да става между две величини, които са сравними, между величини, които могат да се различават количествено, но качествено поне трябва да бъдат горе-долу приблизителни, та когато сравняваме количествените стъпнения, разликата в количеството да може да ни даде ясна представа за сравняемите величини.

Аз мисля, че в настоящия случай се намираме на съвършено друга основа. Съвършено основателно преждеговорившите изтъкваха, че както по своята структура, така и по своите цели, по своята вътрешна динамика бюджетът за 1949 г. се така коренно различава от всички бюджети преди бюджета на Отечествения фронт, че почти сравнение не може да става. И ако ние все пак можем да си служим с метода на сравнението и прибъгваме до него, трябва при правенето на своите заключения да имаме пред вид оная количествена не, а онази качествена разлика, която в повечето случаи може да оказва много по-голямо влияние, отколкото количественото отношение, което съществува. И аз наистина пристъпвам към едно такова изложение.

Преди всичко разликата между бюджетите, които са съществували преди 9 септември 1949 г., т. е. бюджетите, които са съществували в една капиталистическа страна, и сегашния бюджет е разлика както по форма, както по строеж, така и по същина. Аз бих се спрял само с две думи по отншението на строежа. Искам да припомня на другарите народни представители онова положение, което съществува в някои страни, което съществуваше преди и у нас — тенденцията, която се влагаше в структурата на бюджета. Преди всяко нам е известно, че управляващите, класата, която е управлявала, имаше всички интерес, бюджетът да докара пълното задоволяване на нейните интереси. Тя влагаше един съществен елемент, елемент на крайна неискреност, на крайно лицемерие. Народите открай време са водили една упорита борба, за да могат да махнат тоя ярем, да мсгат по някакъв начин да гарантират себе си чрез парламента в повечето случаи, че не ще им бъдат наложени непоносими тежести. В много отношения по форма народите бяха постигнали някакви резултати. Вие ще видите, че на много места, в желанието си да ограничат държавната власт, парламентите, които мислеха, че изразяват тежненията на народа, се мъчеха чрез всевъзможни ограничения да създадат едно благоприятно положение за себе си. Това създаваше една серия, едно количество от постановления, които обаче, след като се създаваха, под формата на забележки се изпразваха веднага от съдържание. Във всеки случай вие ще видите, че в бюджетите тогава се създаваха извънредно много постановления, които тутакси след това се

изпразваха от съдържание със забележки. Създаде се онази мания на забележки и държавният бюджет имаше такава сложна форма, че само специалистите вълхви, които създаваха бюджета, можеха да си служат с него. Кой юрист можеше да си послужи с един бюджет, който изразява в края на краищата едно положение, без да е сигурен, че в една забележка преди 10 години има точно обратното на това постановление, което се създава сега, и по този начин се изпразва съдържанието му?

Ето тази тъмнота не, това лицемерие, тази неискреност, това отразяване противното на онова, което някъде формално е вписано в закона за бюджета, беше съществен елемент.

И аз с истинска радост констатирам, че действително новото безспорно е отразено в бюджета. И не може да бъде другояче. Сега отношението на народа, отншението, ако щете, и на Парламента е съвсем друго. Това е власт на народа, направеното от нея е направено за него. Има пълно доверие между народа и властта.

Съвършено правилно изтъкна това преждеговорившият др. Михайлов, когато установяваше, че съотношението, което съществува между народа и властта, сега е съвършено променено. Докато по-рано властта беше тежест, властта подтискаше широките народни маси, сега властта е собствена, отражение на народния суверенитет и следователно съществува отношение на доверие.

Ето защо аз мисля, че и в закона за бюджета има тази особеност. Прочетете го. Само с няколко члена се установяват основните положения, като най-същественото е сменяването на всички текстове, които съществуваша в други бюджети, за които много пъти ние при гласуването не знаехме даже какво постановяват те, и със съществуването на всевъзможни забележки се изпразваше съдържанието. Сега съвършено ясно, съвършено открито са дадени всички постановления.

Аз даже от това място бих си позволил една препоръка. В законопроекта за бюджета за 1949 г. се препраща само към четири члена от стария бюджет за 1948 г. — членове 4, 5, 6 и 7. Аз зная какви са те. Те биха могли съвършено спокойно не, съвършено сигурно и положително да съществуват като постановления и в този закон за бюджета. И само за удобство е направено това препращане към тях. Те с нищо не изменят и не създават онова положение, за което говорих аз.

Това е то външното различие, което съществува между закона за бюджета някога и закона за бюджета сега. Това е един бюджет искрен, откровен. Тук се говори с цифри, а цифрите когато говорят, всички останали трябва да мълчат.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: И боговете трябва да мълчат!

Христо Лилков (зв): Не казах боговете. Аз казах един път за бога и ми направиха забележка, че за бога не може да се говори.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: За боговете.

Христо Лилков (зв): Но аз, като говоря за цифрите, зная, че има майстори, които много хубаво могат да си служат с цифри. В тези неискрени бюджети, които се съставяха в миналото, цифрите изразяваха нещата в съвършено друга форма. Разбира се, четяха ги, както казват някои, така, както дяволът чете евангелието.

Ето това е външното, формалното различие. Но то не е съществено. Съществено е онова различие по същина, което съществува между бюджетите някога и бюджета сега. И аз искам да се спра с няколко думи само, за да очертая това различие, да подчертая положителността, творческото — онова, което тласка напред настоящия бюджет.

Тук се изнесоха толкова цифри, толкова данни, наведоха се аргументи, изнесоха се истини, а като знаем, че истината е една — тя не може да бъде различна — аз изпитвам голямо стеснение да тръгна по същия път и да си служа със същите цифри, да си служа със същите аргументи и да почна да наливам вода там, където е налято. Ще бъде съвършено безцелно, и моето положение става съвършено неудобно. Аз обаче ще се спра с общи цифри, с общи думи върху основните положения, които са легнали в бюджета, за да можем все пак да дойдем до онези заключения, до които единствено може да се дойде и които са само едни — че бюджетът е един бюджет творчески, един бюджет, който се различава от другите бюджети досега не по цифрите си само.

Цифрата на бюджета за 1943 г. е била 25.000.000.000, а сега е 150.000.000.000 лв. Може един бюджет цифрено да е 10 пъти по-лек, но друг път по своите цели и резултати да бъде 10 пъти по-ползотворен. И аз искам да направя сравнение, като си послужи с онсва, което обикновено правят на село.

Нека си представим един селянин, който взема в заем от банката 20.000 лв., за да направи сватба на сина си. Вдига голяма гюрултия, тъпани, зурли свирят. След това, като свърши сватбата, праща сина си да стане аргатин, за да припечели тези 20.000 лв., за да плати разходите. Друг един човек, който е вземал 100.000 лв., купува с тях изкуствени торове, почва да пръска лозята и върши всички необходими подобрения и в края на краищата вместо 100.000 лв., получава 500.000 лв. Единият ще заплати на банката 20.000 лв.,

а другият ще заплати 100.000 лв., но аз си позволявам да кажа, както и вие ще кажете, че свършено по-лек е дългът, който ще заплати вторият, отколкото първият.

Численост, с цифри изразено, ако почнем да сравняваме, демотогски да приказваме, ще нажем, че единият ще плати 20.000 лв., а другият — пет пъти повече. Вторият действително ще плати пет пъти повече, обаче динамиката, която е движила благосъстоянието на единия и на другия, е не пет пъти по-добра, а 10 пъти по-добра за втория, отколкото за първия. Затова и сега, когато ще сравняваме, ще трябва да изхождаме като от предназначението на разходите, така и от източниците на приходите. И затова аз казвам, че качествено бюджетът сега се различава от по-ранните. И когато тръгвам по този път на сравнение, аз се спирам първо на приходната част.

Ако данъкът по своето естество е такъв, че не пресушава корените на националното творчество, на стопанската дейтелност, той е полезен. Но ако данъкът е такъв по своето естество, че пресушава из основи всичките творчески сили на народа, ако отделни категории хора при този данък получават такова състояние, че не могат да вървят напред, такъв данък безспорно в никакъв случай не може да бъде прогресивен, колкото и голям да бъде доходът от него за държавата. Ако данъкът по своето естество, по начина на своето разпределение между данъкплатците държи сметка за техните податни сили, ако е разпределян така, че не само не пресушава корените на националното творчество, но съживява творческата дейтелност, той ще бъде полезен. Аз си позволявам да считам, че всичките приходоизточници, така както са предвидени в бюджета, имат този характер.

Някога във финансовата наука много се спореше върху това, какво отношение трябва да има между преките и косвените данъци. И наистина една аксиома е, че косвените данъци в своето голямо количество обикновено тежат на консуматора. А консуматорът, това са широките народни маси, на които податните сили са свършено малки. И ако ние тръгнем само по пътя на косвеното облагане, цялата тежест на облагането ще падне върху народа.

Ето вие виждате тук, в нашия случай, пазяме това отношение. Няма защо да ви припомним съотношението между преките и косвените данъци, понеже то преди малко се изтъкна, аз само искам да направя извода, че в настоящия случай данъците по своето естество са такива, че могат да бъдат събирани само от онези, които имат възможността да платят, на които плащането не ще пресуши възможността за по-нататъшна дейност. И затова вие ще видите, че най-големият приход, който се предвижда — 56.300.000.000 лв. — е от данъка върху оборота. Този данък не ще засегне широките народни маси, а ще засегне само продукцията. Безспорно по един малко по-далечен начин, по косвен път ще засегне и консуматора, но във всеки случай не така непосредствено. Не ще засегне онези, които имат най-малко, а ще засегне повече онези, които имат повече. И вие ще видите в бюджетпроекта, че даже такъв косвен данък, какъвто е гербовият налог, който фактически не е един косвен данък на консумацията, а един данък на услугата — а който прибавя до услугата на властта, той има повече — намален и следователно като косвен данък той трябва да излезе.

Ето аз мисля, че действително тия два примера — без да приваждам всички други процентни отношения, всичките онези съотношения, които съществуват — ни показват, че по отношение на приходната част ние имаме един творчески бюджет, един бюджет, който не изсушава корените на дейтелността на народа, а подхранва тия корени, един бюджет, който няма за цел да изсуши почвата, върху която ще садим, а има за цел да я ороси, да озонира въздуха и по този начин да се върви напред.

Аз обаче искам да изкажа не някаква критика, а едно пожелание по отношение на някои пера от този приходен бюджет.

Другари и другарки народни представители! Ние държавата си я представяме като едно хармонично развиващо се цяло, където трябва да съществува принципът на нормалното, на законното съотношение, и аз мисля, че не може и не трябва да се мисли даже, че може от антисоциалното, противоправното, противообщественото, противонародното отношение да вадим ресурси за поддържането бюджета на държавата.

Тук искам да обърна внимание на § 26, приходи от глоби — 500.000.000 лв. Аз зная, че за да поставят тази цифра, съответните органи са имали пред вид възможни постъпления и аз не се съмнявам, че те ще постъпят. Аз не искам да кажа, че трябва да бъдат опростени тия суми. В никакъв случай тая мисъл нямам.

Георги Михайлов Добрев (к): В 1948 г. колко е било?

Христо Лилков (зв): Аз не искам да кажа какво е било тогава.

Тогава е било 1938 г. и Вашият аргумент, че от друга категория хора е било взето, е свършено правилен. Аз обаче искам да изкажа едно пожелание.

Владимир Арнаудов (р): Той каза 1948, а не 1938 г.

Христо Лилков (зв): И 1948 г. да е. Във всеки случай аргументът е този, че в края на краищата ние не можем да избегнем получаването на тия суми, но ние бихме желали да няма място за глоби. То би било едно пожелание наистина, нека да не постъпят тия суми, нека в нашата страна да има такива съзнателни граждани, че да няма противодържавно,

противозаконно, противообществено отношение, да няма място за глоби, да не постъпват такива. При един бюджет от 150 милиарда лева 900 милиона лева — 400 милиона от конфискации и 500 милиона от глоби — и други работи, които имат характер на неспирност в държавата, като резултат от нередното поведение на гражданите в държавата.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Например и лихвите за закъснели данъци.

Христо Лилков (зв): Аз също смятам, че лихви за закъснели данъци трябва да имаме. — Наистина това противообществено, противодържавно, против себе си отношение трябва да изчезне. И като пожелание бих казал, в бъдеще никога да нямаме приходи по бюджетите от закъснели данъци, да нямаме лихви, да нямаме приходи от конфискации, никога да нямаме приходи от глоби.

Владимир Арнаудов (р): Това ще стане, когато създадем новия човек.

Ефрем Митев (к): Вярно.

Христо Лилков (зв): Апострофът е свършено основателен. Аз не правя критика нито по отношение техниката на създаване бюджета, нито по замисъла на бюджета, а изказвам пожелание за създаването на такива граждани, които да не стават причина да имаме такива приходи. Това е моята мисъл, както и вашата.

Ето това е моето отношение към приходната част на бюджета.

Колкото се касае обаче до разходната част на бюджета, аз си позволявам да считам, че също съвсем друга динамика има в него, съвсем други поставени цели не, а съвсем други средства, съвсем друг подход към нещата. И аз, ако си послужих с примера за двамата селяни, имам пред вид именно разходната част на бюджета. Ако направим анализ на перата по всяко министерство, ние ще извадим онова заключение, което така дебело, така темпераментно подчертаха преждеговорившите — че разходите по администрирането на службите отстъпват място на творческите пера. Вие ще видите даже в министерствата, които са добили популярното име на непроеизводителни министерства, на министерства, които могат наистина само да разходват средства — каквито са, да кажем, Министерството на вътрешните работи или Министерството на народната отбрана — че там така са създадени перата, че те чут ли не добиват един производителен, един творчески характер. Аз съм съгласен, че в края на краищата в дълбочината си разходите, които предвиждаме и за народната отбрана, онова, което даваме, за да създадем една добре обучена, добре дисциплинирана, добре стегната войска, в края на краищата ще допринесе извънредно много по косвен път за създаването на добра стопанска структура в страната. Същото е и по отношение опазване вътрешния ред от Министерството на вътрешните работи. Но даже пряко, даже непосредствено вие ще видите, че там имаме капиталовложения за творчество, а не само за създаване на някакъв административен апарат и за изяждане.

Но колкото се касае до бюджетите на всички останали министерства, ние ще трябва да констатираме със задоволство, с удовлетвение, с истинско удовлетворение като граждани на тази страна и като отечественофронтовци, че действително ударението е поставено на онова място, на което трябва да бъде поставено с оглед на целите, които си е поставила отечественофронтовската власт. Ние трябва да констатираме, че не само средствата са подбрани, не само са дадени, но са дадени по начин, по метод такъв, който най-добре да подхранва. Не е нужно непременно да дадете средства, да кажем, за производството, ако вие не ги дадете по такъв начин, че действително да се получи резултат най-лесно и в най-скоро време. Какво би било положението, ако ние дадем много пари за създаването на родна индустрия, преди да сме изградили достатъчно електропроизводителни станции? Какво би било положението, ако създаваме, да кажем, една добре уредена външна и вътрешна търговия, когато не сме организирали производството по това, с което ще търгуваме?

Но вие ще видите, че в бюджета всичко е така подредено, че задоволените нужди да служат за основа на задоволяване на следващите нужди, които идват. И ние не сме тръгнали така, както тръгваха някога, когато впрягаха колата пред воловете. Някога създаваха по следния начин. Да речем, в Министерството на земеделието някому хрумвало да подпомогне някакъв отрасъл, да създаде някакво опитно поле, за което се даваха съответни средства изолирано и откъснато, и това цвете, посадено на такава почва, никога не можеше да даде плод. Трябва систематично, трябва наистина цялостно да се създава.

И ето ние логически идваме до положението, което особено другарите, които говориха преди мен, посочиха.

Въпросът е за плана. Ето по такъв логичен път ние дождаме до положението, че като основа при създаването на един бюджет трябва да бъде планът, план непосредствен, план в далечина, план в широчина, план навсякъде, за да знаем какво ще произвеждаме, колко ще произвеждаме, кога ще го произвеждаме, кому ще го даваме. Всичко трябва да бъде обмислено и всичко трябва да върви като механизъм на часовник. Ако една дейтелност изпревари другата, веднага часовникът ще спре. Ако един механизъм тръгне по неправилен

път, целият механизъм ще спре. Ако една дейност тръгне не по онай път, който е начертан, веднага целият механизъм ще спре. Затова земеделското и индустриалното производство и културната дейност трябва да бъдат така съчетани, че като почне подем на едната дейност, той да дава подем на другата дейност, а не подемът на едната дейност да спира подема на другата.

Ние имаме това преимущество сега, че можем да се ползуваме от опита, който имат другите демократични страни и нашият по-голям брат — Съветският съюз. Но ние имаме и непосредствен опит от нашия двегодишен стопански план. Двегодишният стопански план може да има някои недостатъци — защото да не го кажем — може да има някои несвършенства, но той има едно голямо съвършенство: той ни учи на онова, което трябва да направим, той ни показва грешките, които трябва да изправим. Върху опита, който имаме, се изгради новият ни план, който служи като основа на този бюджет. И само при това планоно стопанство е възможен този бюджет от 151.000.000.000 лв. Ако не беше този план, ние може би щяхме да имаме един бюджет от 112.000.000.000 лв., затова защото ние мъчно можехме да избегнем до това, което е идеал на едно бюджетно състояние: да имаме бюджет, абсолютно за цялото стопанство, да имаме пред вид всички приходи, които ще получат всички обществени и публично-правни тела, и всички разходи, които ще бъдат направени.

Ние може би не си даваме ясна сметка какво значи това, да се включат бюджетите на народните съвети в държавния бюджет, какво значи то, за да има прегледност, да имаме ясна представа колко от националния доход се взема, откъде се взема, къде се дава и за какво се дава. И когато правите сравнение, някой би могъл да каже: вие имате един бюджет от 150.000.000.000, някога вашите предшественици имаша един бюджет от 25.000.000.000 — това е шест пъти увеличаване. Могат ли ни каза за какви ефирмерни цели, по какви и незнани пътища, без цел и с цел се харчеше народна пара в миналото и можеше ли някой да го улови, да го знае? Това не можеше да стане. Аз не знам дали ние технически сме стигнали дотам, да можем да обхванем в една абсолютна цифра цялата податна сила на страната. Но това, което е създадено тук, е едно начало, едно положение, което показва, че вървим напред, за да могат да бъдат обхванати всички преходистичности, всички приходи, които се събират, и всички разходи, които се извършват. А само това да беше, само това преимущество да беше на този бюджет, то ми дава достатъчно основание да ви помоля, всички ние да извикаме: но това е бюджет творчески, това е един бюджет, който може да създаде само една народна власт, като тази, която се опира на народа и която знае, че ще бъде подкрепена от народа. Само това да беше — стигаще.

И аз не знам дали бива повече от това да се изтъква, за да се смята, че действително този бюджет отговаря за честта и достойнството на отечественофронтовското правителство.

Но аз искам да се спра върху едно друго положение, без което не може. Само паричните средства, изразени в цифри, ли са това, което създава бюджетът? Само онова, което се напише във форма на цифри, което се изразява в милиарди? Има един друг капитал, едно, бих казал, капиталовложение, което действително съществува и което е най-важно: това са възможностите на трудовия български народ, онези усилия, които той ще вложи, за да оживи, да оделотвори, да одухотвори цифрите, които се намират тук; това е онази действителност, която създава нашата трудова младеж, онази действителност, която има народът, който гради. Това е един капитал, който не се улавя в цифри, по който съществува. Само тогава може да се създаде един такъв бюджет, защото това са понятия реципрочни: едното съществува благодарение на другото и другото съществува благодарение на първото. И самс с този съществуващ дух в това отношение, с този ентузиазъм, с тази готовност да се гради е възможно да се съществи бюджетът. Ако тези цифри останат само сухи цифри, ако това са само цифри, които ще останат тук, ако те не добият плът и кръв от целия наш народ, ако народът не се въодушеви от това, те да станат живо дело, то аз мога да кажа, че положително бюджетът не ще бъде онова, за което е създаден. Самс когато бюджетът бъде одухотворен, само когато бюджетът бъде подет на крилете, на ентузиазма на целия народ, само тогава той ще може да даде резултати.

А има ли предпоставки за едно такова отношение? Аз не зная дали бива пред вас, другари и другарки народни представители, да посочвам, че действително са налице тези условия, че наистина в народа, така както изживява, така както чувства, действително съществува един подем, един ентузиазъм, едно въодушевление, което ще понесе на крилата си цифрите, ще ги занесе до най-малките подробности там, където работниците, селските и индустриалните работници ще понесат на крилете на своя ентузиазъм своя бюджет.

При това съзнание аз мога да кажа, че действително ние не изпълняваме една никому непунна формалност — да гласуваме бюджета, за да смятаме, че имаме бюджет — а изпълняваме дълг, очаквайки един резултат. Искам да ви помоля да гласувате с ентузиазъм, да гласувате с пълно съзнание, че изпълняваме един дълг — дълг към себе си, дълг към децата си, дълг към поколенията — затова защото резултатите от този бюджет не ще дадат отражение само за днес, за 1949 г., а ще дадат стръжение и предпоставки за едно бъдещо развитие. Аз викам една върволица от поколения, които идват след нас, които наистина ще влясат от това, което създава този бюджет. За тези деца, за това поколение, което

иде след нас, заслужава да направим всичко. А най-малкото, което можем да направим, е да гласуваме с ентузиазъм бюджета. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител Илия Радков.

Илия Радков (з): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Бюджетът на държавата за миналата 1948 г. беше 95 милиарда лева приход и 112 милиарда лева разход, а за предстоящата 1949 г. се предвиждат 151.981.000.000 лв. приходи и толкова разходи.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Не са 95 милиарда лева, а 124 милиарда лева.

Илия Радков (з): Увеличението за 1949 г. се дължи на капиталовложенията и стопанските инициативи. Новото в бюджета е, че в държавния бюджет се включват бюджетите на околийските и местните народни съвети.

Внесеният от Правителството чрез министъра на финансите бюджетопроект за разглеждане и приемане от Великото народно събрание предвижда влагането на големи суми за финансиране на народното стопанство, за да може да се отговори на поставените задачи от страна на току-що приетия от Великото народно събрание петгодишен народостопански план.

Благодарение широкото разгръщане на социалистическото съревнование ние можем да кажем, че успехите от двегодишния народостопански план са значителни. В този срок ние можахме да осъществим преди всичко следните задачи: възстановителна — да преодолеем затрудненията, създадени от нечувания грабеж от страна на фашизма и неговите агенти, задълбочени от двете последователни суши, и да догоним — и надминем донякъде — довоенното производство в промишлеността и в някои други стопански отрасли, да създадем плановост и контрол в работата и производството, да разгърнем творческите сили на народа в стопанския живот, да издигнем съзнателната трудова дисциплина, а също така да поведем борба срещу бюрократизма, леността и корупцията.

Днес, след изтичане на двегодишния стопански план, можем да кажем, че в главни линии ние можехме да го осъществим. С това на дело доказахме, че могат да бъдат съединени волята и усилията на трудовия народ за постигане на поставената цел. Само през 1947 г. младежкото бригадирско движение отдели бригади за различните национални обекти, в които са участвували общо 86 хиляди бригадери и са дали безплатен труд на стойност 1.150.000.000 лв. През 1948 г. работиха 250 хиляди бригадери на обектите: язовира «Росица», линията Ловеч—Троян, Самуил—Силистра, в Димитровград и на много язовири, електростанции, комбинати и др. Стойници местни бригади работиха по градове и села, като строеха болници, мостове, здания, клубове, спортни стадиони, комбинати и др. Затова всички помощи, които се дават на героичната наша младеж, са напълно оправдани и заслужени.

С петгодишния план ни предстои да положим здрави основи за изграждане на социализма в нашата родина, а това ще рече бързо развитие на електроенергията, индустрията, транспорта, а оттам — още по-голям подем на селското стопанство.

Гаранция за осъществяването на петгодишния стопански план е: да работим с всички сили за изпълнение и преизпълнение на бюджета. Това ще постигнем, когато на нашия народ му е гарантирана мирна и творческа дейност. Ето защо бюджетните пера, предвидени за Министерството на народната отбрана и народната милиция, са едни от най-справданите. Министерството на народната отбрана е, което, прочистило своите редове от вражески елементи, чийто места се заеха от най-достойните народни синове, гарантира нашата свобода и независимост и мирното развитие на нашия народ, а народната милиция със своите изпитани народни началници навреме разкри макар и най-малките заговори срещу народната власт и свободата на народа. Затова те се явяват най-здравите институти за защита труда на народа, чрез който се изгражда социалистическият социализъм.

Министерството на народната просвета и Комитетът за наука, изкуство и култура имат за пряка задача да работят за просветата на народа и издигане изкуството на висота, за да служи изключително на народа. За тая съществена задача, която е възложена на тези две министерства, са предвидени в бюджета на държавата значителни суми — над 9 милиарда лева за задоволяване нарасналите нужди на нашия народ.

В бюджета на Министерството на просветата са отделени значителни суми за нашата прекрасна младеж. Това показва особената грижа, която правителството на Отечествения фронт, начело с мъдрия вожд и учител др. Димитров, полага за бъдещето на нашата страна и на пейната младеж.

За Министерството на народното здраве също така Правителството на Отечествения фронт е определило една сума от кръгло 4 милиарда лева срещу 3.153.000.000 лв. за 1948 г. и за здравна осигуровка — 1.300.000.000 лв.

По запланарианите обекти в тези суми, съгласно народостопанския план за 1949 г., за културно-битови цели е отделена сумата 290 милиона лева; за лечебни средства, лекарства, апарати е предвидена сумата 800 милиона лева.

За Министерството на труда и социалните грижи — 2.719.000.000 лв. срещу 2.030.000.000 лв. за 1948 г. Най-значителни суми по бюджета на това министерство са предвидени за подпомагане българските деца със закуска, храна и облекло — 100 милиона лева; обезщетение на постра-

далите бойци против фашизма и увековечаване паметта на загиналите борци; помощ на Съюза на пострадалите от фашизма и войната; помощ за организациите за издръжка на летни детски домове и детски градини — 400 милиона лева; за изплащане опростени части от заеми, съгласно чл. 12 от закона за мисогдетните семейства — 200 милиона лева; лична издръжка на сираците от войните и борците против фашизма — 15 милиона и пр.

Министерство на електрификацията и мелиорациите — 6.192.000.000 лв., която сума сама по себе си показва, че при изграждане на социализма електрификацията ще играе огромна роля. Тя е, която се предвижда да бъде изградена през петгодишния стопански план, за да даде силен тласък за изграждането на индустрията в нашата страна.

Застроените термически и водни централни и трансформатори, далекопроводни селски електроразпределителни мрежи, трансформаторни постове и възлови станции ще дадат светлината в селското жилище, където през дългите нощи се извършва толкова ранообразна домашна и стопанска дейност, ще се осветят стопанските сгради, дворове и улици, ще тръгнат моторите за напояване градини и ливади и т. н.

Министерство на мините и подземните богатства — 3.571.000.000 лв. И за това министерство, съгласно изпълнението на петгодишния план, са предвидени огромни суми, което показва, че Правителството на Отечествения фронт взема грижи за разкриване на нашите подземни и надземни богатства и за рационално използване на разкритите такива.

Министерството на вътрешната търговия, в обстановката, при която е ликвидиран частният сектор в размяната, играе важна роля при изкупуването и разпределянето на земеделските произведения, от една страна, а също така и за разпределянето на индустриалните стоки. В тази област трябва да се насърчава кооперативният сектор с оглед на неговите възможности.

Ако надникнем в дейността на това министерство, всеки ще види огромната работа, която е извършило, и добрите резултати, които са получени. По изкупуването на зърнените храни то е догонило заплануваните през 1948 г., а някъде ги е превишило. Същото се отнася и до текстилните артикули.

В областта на разпределянето нека винаги се изхожда от принципа на справедливостта и обществен интерес.

Министерство на външната търговия — 269.000.000 лв. В областта на външната търговия може да се каже, че цялата дейност се намира в обсега на кооперативния и обществен държавен сектор. Това е станало с оглед интересите на народното стопанство. След 9 септември насоките и ориентацията на нашата външна търговия се очертаха правилно. Първата търговска спогодба беше сключена с братския нам Съветски съюз, което стана на началата на зачитане интересите на двете договарящи страни. Това беше най-правилният ход на нашата външна търговия. Така ние бяхме значително подпомогнати от Съветския съюз. С втория търговски договор, подписан на 27 април 1946 г., бяха внесени 1.200 тона петролни продукти, 7.100.000 кг. памук, 100.000 кг. вълна, 300.000 кг. лен, 300 трактора, 500 камиона, 2.000.000 кг. син камък, 6.000.000 кг. калцинирана сода и др.

Аз мога да подчертая, че търговските ни отношения се превърнаха — тъй както стана и на политическа и културна основа — в неразривна, ненарушима и вечна стопанска дружба.

Един от най-важните износни артикули е тютюнът, който се явява основен стълб на целокупното ни народно стопанство, поминък на една шеста част от населението в страната и решителен фактор, балансиращ вносно-износния и финансов баланс на страната. Въпреки трудните обективни и субективни условия, тютюневото стопанство можа да реализира поставените му от двегодишния стопански план основни задачи. Днес ние имаме чувствително повишение на качеството на българския тютюн чрез подобрене производителната манипулация на тютюна реколта 1947 г. Благодарение на големите усилия от страна на Министерството на външната търговия и Тютюневия монопол, ние имаме неимоверно разширение на износа на български тютюни по количество и държави. През 1947 г. износът на българските тютюни преизпълни определената по план цифра с 10%, а през 1948 г. — с 25%. Възстановен бе пласментът на нашия тютюн почти във всички държави по света: Съветския съюз, Полша, Чехословакия, Румъния, Унгария, Югославия, Австрия, Германия, Финландия, Норвегия, Дания, Холандия, Белгия, Франция, Швейцария, Италия, Египет, Америка и др. През 1948 г. започна износът на български тютюневи изделия.

Значението на тютюневото стопанство особено нараства при изграждането на социализма в нашата страна, тъй като тютюнът е основният участник в нашия износ, чрез който се реализира вносът на необходимите машини, инсталации и пособия за индустриализиране и електроснабдяване на страната ни. Поради това грижите към тютюневото стопанство трябва да бъдат ръководно начало на управлението в насъздавания петгодишен стопански план. Тези грижи трябва основно да обхващат целокупните процеси в самото производство.

Като се има пред вид характерната особеност на нашето тютюнево стопанство, специфичните изисквания на международните тютюневи пазари, решителната конкуренция, която нашият тютюн среща на тези пазари, необходимо е в следващия петгодишен стопански план да се следват основните насоки в развитието на нашето тютюнево стопанство: повишено производство, повишено качество, поевтинено производство и подо-

брене: материалното и културното ниво на заетите в тютюневия бранш тютюнопроизводители, тютюноработници и слушатели.

Аз мога да отбележа, че правителството проявява големи грижи в това направление, и ако го отбелязвам, то е, за да заостря вниманието към този важен отрасъл в нашето земеделско производство.

Министерството на индустрията и занаятите има бюджет 3.611.000.000 лв., от която сума за разходи по запланирани обекти, съгласно народостопанския план, за 1949 г. е определена сумата 2.865.000.000 лв., което показва, че, наред с електрификацията, и индустрията ще играе решителна роля при изменението на стопанския облик на нашата страна, а именно да се превърне тя от изостанала земеделска в индустриално-аграрна.

Едно от най-важните стопански министерства е Министерството на земеделието с бюджет 7.457.000.000 лв. Значителни суми от тези средства се отделят за машинотракторните станции, които ще изиграят огромна роля за правилното функциониране на трудовите кооперативни земеделски стопанства. Тяхното създаване и укрепване ще осигури успеха на трудовите кооперативни земеделски стопанства. Предвидена е за тях сумата 1.420.000.000 лв. от бюджета, от банков кредит — 100 милиона лева, амортизационна отчетност 307 милиона лева, или кръгло 2 милиарда лева. От тях милиард и половина ще отидат за машини и съоръжения, а остатъкът — за строежи и монтаж.

През настоящата година се предвижда изграждането на 15 нови машинотракторни станции, които в края на петилетката трябва да стигнат цифрата 150, като се има пред вид, че сега имаме всичко 71 машинотракторни станции.

Държавните земеделски стопанства имат от държавния бюджет 1.192.000.000 лв., банков кредит 100 милиона лева, амортизационни отчисления 385 милиона лева. От тази сума 1.320.000.000 лв. отиват за строежи, а остатъкът — за машини и съоръжения.

За трудовите кооперативни земеделски стопанства в държавния бюджет се предвиждат 1.586.000.000 лв. и банков кредит 348 милиона лева. От тази сума 1.598.000.000 лв. отиват за строежи, а остатъкът — за машини и съоръжения.

От дотук изложеното се вижда какво огромно значение се дава на трудовото кооперативно земеделско стопанство.

Нашият трудов народ доскоро не възприемаше или трудно възприемаше влизането в трудовите кооперативни земеделски стопанства. Днес с увереност можем да говорим, че ентусиазмът е овладял голяма част от нашите земеделски стопани и стопанки и не само че в този пункт ние изпълнихме двегодишния стопански план, който предвиждаше създаването на 800 трудови кооперативни земеделски стопанства, но и много се надхвърли тази цифра, и сега имаме над 1000 трудови кооперативни земеделски стопанства. Това се дължи на голямата разяснителна работа сред земеделските стопани и стопанки. Те не гледат вече с омраза и предубеждение, а убедени от големите постижения на трудовите кооперативни земеделски стопанства в добив и качество. Те се отнасят към тях с любов и вяра. На това именно се дължи неимоверно бързото нарастване на трудовите кооперативни земеделски стопанства.

Нашият селянин взе да се убеждава, че отмина времето на едноличния и неорганизиран труд и настъпи времето на задружния и организиран труд. Той знае, че облекчението на неговия труд ще дойде изключително по пътя на трудовите кооперативни земеделски стопанства, чрез тях той ще създаде на себе си и на своите деца благоденствие и щастие, чрез тях ще си осигури едни щастливи страни. В трудовите кооперативни земеделски стопанства ще изчезне егоизмът и алчността и на тяхно място ще израсне задружният живот и братската любов.

С една дума, огромни са задачите, които си поставя петгодишният стопански план във всички области на нашия културен, стопански и икономически живот. Тук му е мястото да кажа, че за осъществяването на тия задачи са нужни сили. Трябва тия, които слизат между народа, да говорят на разбран за него език, както казва др. Димитров, за да могат всички правителствени мероприятия да бъдат усвоени от народа и той да ги понесе като свое дело за разрешение. Само по този начин ние ще реализираме бюджета и ще изпълним и преизпълним петгодишния народостопански план.

Аз завчера бях в Павликени на една конференция и имам възможност да се уверя как народът, когато почувствува и му стане ясно, че задачите, сложени в стопанския план, цялост пред него неговото благоденствие, той се включва смело за реализирането им. Недалеч от Павликени е язовирът «Росица», който ще напоява над 360.000 декара площ, цялата площ на Павликенска околия ще бъде напоявана и следователно там ще се създадат благоприятни условия за интензивни култури. А комбинатът, който е запланиван и ще се строи там, действително ще създаде едно истинско благоденствие за този край. Това селяните от Павликенска околия ясно виждат и затова са се включили с ентусиазъм в тия правителствени мероприятия. Те се готвят да дадат много бригади за изграждането на напоятелната мрежа. Това са предпоставките, щото Павликенска околия да бъде първата в изграждането на трудови кооперативни земеделски стопанства във всички села.

Бюджетът е напълно реален и неконсумативен, а изключително продиктуван от нуждата за изграждане на петгодишния стопански план. И за този творчески и реален бюджет трябва да благодарим на нашия министър на финансите.

Ефрем Митев (к): И на цялото Правителство.

Илия Радков (з): Да. Ето защо той ще бъде реализиран. Борбата за политическа свобода, за независима и мощна България се води с усилията и безбройните жертви на цели поколения. И тя се увенча с траен и вечен успех. Борбата за изграждане на цветуща с поминък и благоденствие България по необходимост изисква на свой ред усилията пак на цели поколения. И тук се изисква само труд, и то организиран, обществено организиран и обществено полезен труд, както казва др. Димитров. Но нашият труд, за разлика от труда преди 9 септември, който беше робски и непосилен, сега е придружен с песни и усмивка, и затуй ще победим.

Напред с великия Димитров за изграждане на цветуща и благоденстваща България! (Ръкоплесквания)

От името на земеделската парламентарна група заявявам, че ще гласуваме бюджетопроекта.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител д-р Пенчо Костурков.

Д-р Пенчо Костурков (р): (От трибуната) Другари и другари народни представители! Бюджетът на Народната република България за 1949 г. отразява крупните структурни изменения, които настъпиха в нашата страна след 9 септември в народното ни стопанство и организация на държавата, особено от една година насам — след национализацията на индустрията, мините и банковото дело. Новият бюджет, който министърът на финансите предлага за разглеждане и одобрение от Великото народно събрание, се коренно различава по форма и съдържание от бюджетите на миналото, от тези на буржоазната държава.

Както миналогодишният, така и тазгодишният бюджет съгласва с техниката и практиката на някогашните бюджети, които се отличаваха с подробно изброяване на приходните и разходните пера, с множество таблици и редица самостоятелни бюджети на ведомствата, служби и фондове, които ги правеха изключително сложни и мъчно разбираеми от средния гражданин. Бюджетът за 1949 г. се отличава преди всичко със своето хармонично и завършено единство. Той обединява не само всички приходни и разходни пера на службите и фондовете на държавата, но включва цялостно, за пръв път в нашата бюджетна практика, и бюджетите на околийските и общинските народни съвети. Това общо изработване и разглеждане на цялото държавно бюджет и тези на народните съвети отговаря на новото държавно устройство и новото отношение на централната държавна власт към местните органи — общините в миналото. Докато в миналото градските и селските общини представляваха самостоятелни самоуправителни институти, които като че ли живеяха за себе си, имаха свои задачи и бюджети независими от държавата, като последната упражняваше само формален контрол, днес, съгласно новата конституция на Народната република, народните съвети са местни органи на държавната власт. Те престават да бъдат само административни органи, а стават ръководители на цялостния стопански, културен и социален живот по места, във всяко село и град.

Особено важна е тяхната роля в стопанската област. Народните съвети, чрез плановите комисии, които се създават при тях, се натоварват с важни стопански задачи. Те ще проучват и разработват данните и проблемите по стопанските мероприятия от местно и общодържавно значение, които се намират в техния район. Тяхната роля в изпълнение на народостопанския план е значителна, защото национализацията на индустрията постави под непосредствено ръководство на народните съвети редица индустриални и занаятчийски предприятия. Те се поставят също така и в тясна връзка със стопанските министерства, които не могат да ръководят непосредствено предприятията, а се нуждаят от услугите и службите на местните народни съвети, чрез които Държавната планова комисия и стопанските министерства ще дават своите общи нареждания и директиви при изпълнение производствените задачи на всяко предприятие.

Ето защо държавата, която планира народното стопанство, отдава такова значение на бъдещата стопанска дейност на народните съвети и за посрещане разходите на тях съвети отдели значителни части от събираните държавни данъци, субсидии ги с една сума от повече от 7.5 милиарда лева. Но което е също така съществено, държавата днес покрива големи разходи на местните, особено градските съвети, не само за да бъдат изпълнени запланираните обекти по петгодишния народостопански план, а и за да издигне стопанския и културен уровень на изостаналите в развитието си краища на нашата страна, което е една голяма национална задача на народната държава.

Другари и другарки народни представители! Връщайки се към бюджета на държавата, мене ми прави впечатление — а не може да не направи впечатление на всеки, който чете цифрите в приходната и разходната му части — че той разкрива една основна промяна както в приходноизточниците, така и в предназначението, което се дава на по-големите кредити. Измененията в народното стопанство, премахването на частния капиталистически сектор и издигането на негово място на обществен, социалистически сектор в индустрията, размяната, банковото дело, транспорта и пр., предизвикват преустройство на самата финансова система на държавата и на нейния бюджет. Ако в буржоазната държава главният обект на данъчното облагане бяха трудещите се маси, работници, служещи и селяни, от които и без това недостатъчни надници, заплати

и доходи се късаше и вземаше по пътя на прякото и косвено облагане, сега при режима на народна демокрация и социалистическо строителство държавата си постави нова финансова и данъчна политика. Тя търси нови приходноизточници и ги намира там, където общонародните интереси го изискват. Вместо налозите, обременяващи широката маса от данъкоплатци, държавата се опира в своята данъчна политика главно на други източници.

Както се вижда от представения бюджетопроект, главното и основно приходно перо е данъкът върху оборота. Приходът от този данък е посочен в размер на 56.300.000.000 лв., а заедно с приходите от печалбите на предприятията на самоиздръжка образува огромната цифра от 65.300.000.000 лв., или съставлява повече от половината от целия приходен бюджет. Приходът от постъпленията през миналата година от това перо, което достигна много по-голяма сума от предвидената по бюджета за 1948 г., е насърчителен и той показва, че предвиденият приход от този данък за предстоящата година ще се реализира. Той ще постъпи още и затова, защото, както казва др. министър на финансите, миналата 1948 г. данъкът се събирал не през цялата година, а през две трети от годината — от 1 април 1948 г.

Всичко това показва, че национализираните предприятия и изобщо общонародната форма на собственост на предприятията занапред ще осигурява във все по-голям размер главната част от приходния бюджет на държавата, тъй като по пътя на тяхното уголемяване, рационализиране и разрастване и създаване все по-големи обороти те ще образуват една мощна материално-производствена база за държавата и бюджета. Тези предприятия дават несравнено по-големи приходи на държавата, отколкото когато бяха в ръцете на частните капиталисти и дружества, които се стремяха с всички средства, използвайки влиянието и връзките си пред властта, да укрият доходите и запазят за себе си грамадната част от печалбите.

Днес държавните предприятия имат съвършено друго отношение към държавата и фиска. Те доброволно участвуват в паирането на необходимите средства за покриване разходите на държавата и осъществяване на народостопанския план. Новата държава престава да се бори с фискалната измама и корупция, които бяха така разпространено явление в миналото, защото интересите на държавата и тия на общонародните предприятия са едни и същи и целите, които преследват, са еднакви — повишение на производството, подобрене на неговото качество, снижаване на себестойността на продукта и издигане материалния уровень на трудещите се.

Колкото постъпленията от данъка върху оборота и от печалбите на предприятията са по-големи, толкова по-големи суми ще се отделят в бъдеще за капиталовложения за развитието на народното стопанство. Така, данъкът върху оборота и печалбите от предприятията създават здрави, постоянни и увеличаващи се източници за държавния бюджет и ще дадат възможност в бъдеще за намаляване облагането с такси, с бери и услугите на гражданите и изобщо за облекчаване данъчното бреме на данъкоплатците.

Характерно за новия бюджет в неговата приходна част е също и фактът, че по-големи суми ще постъпят от източници като: свободна продажба на нарядни стоки, от трудовата повинност — за извършена работа от трудовите поделения — от автомобилните съобщения и пр.

Другари и другарки народни представители! Аз не ще се спирам подробно на приходни и разходни бюджети, които бяха подробно анализирани в изложението на министъра на финансите др. проф. Стефанов, а също така и от преждоговорившите оратори. Относно разходите ще кажа само, че още в по-голяма степен от миналата година крупни суми се предвиждат за влагане в строителство и за развитие на индустрията. Никогаш нашата държава не е предприемала такива големи строежи и не е влагала такива суми главно за индустриализация и електрификация на страната и за машинизиране и издигане на селското стопанство. Особено внушителни са сумите, които се отделят в бюджетите на министерствата на Електрификацията, Индустрията, Земеделието, Горите и Строежите, върху които е възложена и тежи главната задача за развитие на производствените сили и изпълнение на петгодишния народостопански план.

В заключение ще кажа, че от пръв поглед върху бюджета се извлича впечатление за всеотрастен размах на социалистическо строителство, което той ще осъществи през 1949 г. — първата година на изпълнение петгодишния стопански план. Над 40 милиарда лева са предвидени в бюджета за капиталовложения. Това е огромна сума, съставляваща повече от 30% от държавния бюджет. Също така за характеристика на бюджета трябва да се каже, че близо 30 милиарда лева — или 20% — се отделят за задоволяване на здравните, просветните и културните нужди на населението, както видяхме от изложението на министъра на финансите.

Макар и увеличен по своя размер, новият бюджет е реален и ще бъде постигнато равновесие между приходите и разходите на държавата и народните съвети, защото, както е видно от данните на проектобюджета, оперира се с опита от миналата година, с реалните възможности на приходноизточниците, а се разчита и на нови такива. Бюджетът ще приключи благоприятно още и затова, защото зад новата и демократична финансова политика, която се провежда с твърд курс през последните години в защита на трудещите се и в общ народостопански интерес, стои голямата обществена политическа организация Отечествен фронт, начало с дисциплинираните многобройни кадри на Българската комунистическа партия и правителството на др. Георги Димитров.

За един такъв бюджет, който държи сметка за финансовите възможности на страната, но изисква усилия и напрежение от всеки гражданин на Народната република, бюджет, който ще финансира с необходимите средства изпълнението на плана в неговата първа година, ще трябва да гласуват всички народни представители, защото този творчески бюджет, съединен с производителния труд на българския народ, ще осигури изпълнението на грандиозното дело — петгодишния стопански план, чрез който ще се изградят основите на социализма в нашата страна и който план ще донесе благоденствието на нашия трудещ се народ.

От името на нашата парламентарна група заявявам, че ще гласуваме законопроекта за бюджета на държавата за 1949 г.

Председателстващ д-р Георги Атанасов: Има думата народният представител Петър Анастасов. Няма го.

Няма други записани оратори. С това разискванията по първото четене на законопроекта за бюджета на Народната република България за 1949 г. са приключени.

Пристъпваме към гласуване на законопроекта за бюджета на първо четене. Ония другари народни представители, които

са съгласни да бъде приет по принцип, на първо четене, законопроекта за бюджета на Народната република България за 1949 г., моля, да вдигнат ръка. Абсолютно мнозинство, Събранието приема. (Продължителни ръкоплескания)

Дневния ред за днешното заседание е изчерпан.

Бюрото на Великото народно събрание предлага, следващото заседание да стане утре, сряда, в 9 часа сутринта, при следния дневен ред.

Второ четене на законопроекта за бюджета на Народната република България за 1949 г.

Ония другари народни представители, които са съгласни с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Другарите народни представители да бъдат точни, за да може навреме да почнем и да свършим работата, предвидена за утрешното заседание.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 22 ч. 35 м.)

Подпредседател: **Д-Р ГЕОРГИ АТАНАСОВ**

Секретари: { **ТОДОР ТИХОЛОВ**
ИЛИЯ РАДКОВ

Началник на стенографите: **ТОДОР АНГЕЛИЕВ**